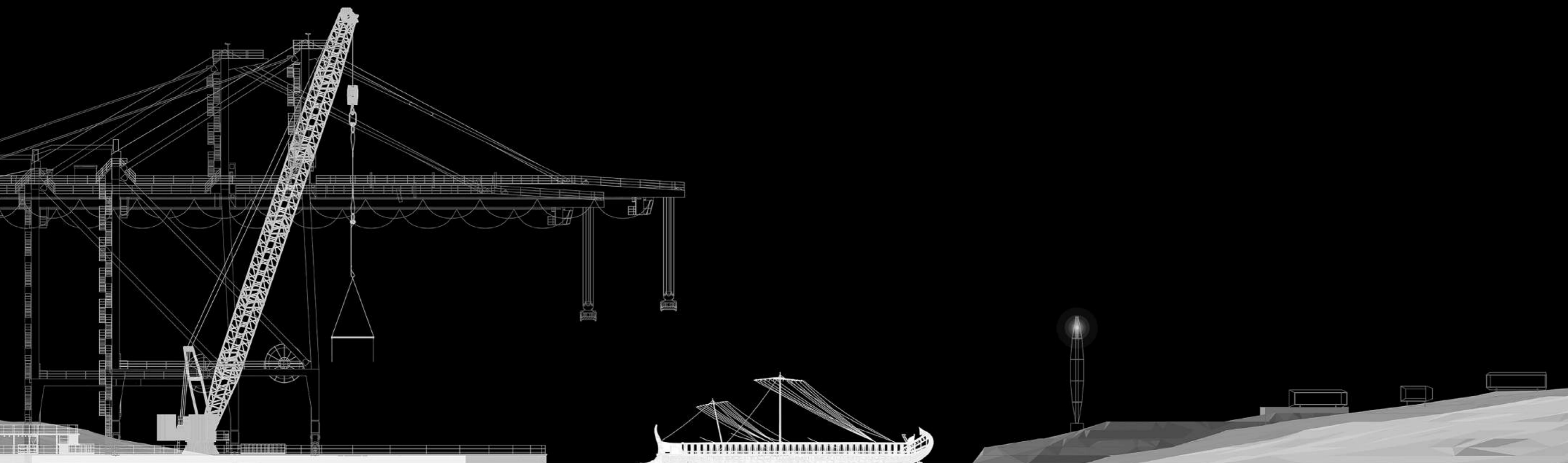

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΕΔΙΑ: ΣΑΛΑΜΙΝΑ

ΠΛΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας υπουργός, πατώντας πάνω σε ξύλινα καφάσια, καταθέτει στεφάνι και υποκλίνεται στα βαλτώδη νερά. Ένα τρισάγιο με λάβαρα και σημαίες γίνεται για ανθρώπους μίας θρησκείας διαφορετικής, που πέθαναν πριν 2.500 χρόνια. Ντυμένες με παραδοσιακές φορεσιές, μπροστά από δόρατα και ασπίδες, γυναίκες κρατούν σημαίες των Ηνωμένων Πολιτειών, της Κούβας της τσαρικής Ρωσίας και άλλων κρατών. Ένα αυθαίρετο άγαλμα αμφίβολης αισθητικής στέκεται στην ισοπεδωμένη κορυφή του τύμβου των Σαλαμινομάχων. Αυτοί είναι οι εορτασμοί της ετήσιας επετείου της ναυμαχίας της Σαλαμίνας. Γύρω από τους επώνυμους συμμετέχοντες, όγκοι από σκουπίδια, ναυπηγεία, αυθαίρετες κατοικίες και λατομεία έχουν αλλοιώσει ανεπανόρθωτα το τοπίο το οποίο καθόρισε την αρχαία αυτή μάχη.

Στην παρούσα διπλωματική, με τίτλο Πολεμικά πεδία: «Σαλαμίνα. Πλεύση στον τόπο και τον χρόνο», προτείνεται μία σειρά παρεμβάσεων στη στεριά και την θάλασσα, στην περιοχή του στενού, με κύριο στόχο την ανάδειξη της αρχαίας ναυμαχίας.

Ο τόπος της ναυμαχίας της Σαλαμίνας, το στενό δηλαδή μεταξύ Σαλαμίνας και Περάματος, είναι μάρτυρας πολλών παράδοξων καταστάσεων. Είναι ένας τόπος που ακόμα και σήμερα γεννάει πάθη και συγκρούσεις, έχοντας αβέβαιο προορισμό.

Ο ΤΟΠΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Σαλαμίνα είναι το μεγαλύτερο νησί του Σαρωνικού Κόλπου, τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό, αφού έχει 37.000 κατοίκους που το καλοκαίρι ξεπερνούν τις 200.000. Λόγω της εγγύτητάς της στην Αττική, η Σαλαμίνα είναι το μόνο νησί που ανήκει στην μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και του Πειραιά.

Ο χώρος που έγινε η ναυμαχία είναι το στενό μεταξύ της νήσου και του Περάματος, που ορίζεται βόρεια από το όρος Αιγάλεω και τη νήσο του Αγίου Γεωργίου και νότια από την Κυνόσουρα και την Ψυττάλεια. Σήμερα, το στενό αυτό είναι από τα πιο πολυσύχναστα θαλάσσια περάσματα στην Ευρώπη. Η επιβατική κίνηση της γραμμής Πέραμα – Παλούκια, τα γιγάντια πλοία που κατευθύνονται στις εμπορικές αποβάθρες του ΟΛΠ, τα τάνκερ που κατευθύνονται στον κόλπο της Ελευσίνας και τα πολεμικά πλοία στον Ναύσταθμο δημιουργούν ένα περιβάλλον συνεχούς κίνησης και μεταβολής.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η περιοχή του στενού ακμάζει κατά την κλασική περίοδο, όπου η πρωτεύουσα του νησιού, η Κόλουρη, βρίσκεται στην χερσόνησο Πούντα, με λιμάνι στον όρμο των Αμπελακίων. Γύρω από την αρχαία πόλη αναπτύσσεται η νεκρόπολη, με τον Τύμβο των Σαλαμινομάχων. Η αρχαία Σαλαμίνα είναι σημαντικό εμπορικό κέντρο, συνδεδεμένο με την ακμή και την παρακμή της Αθήνας.

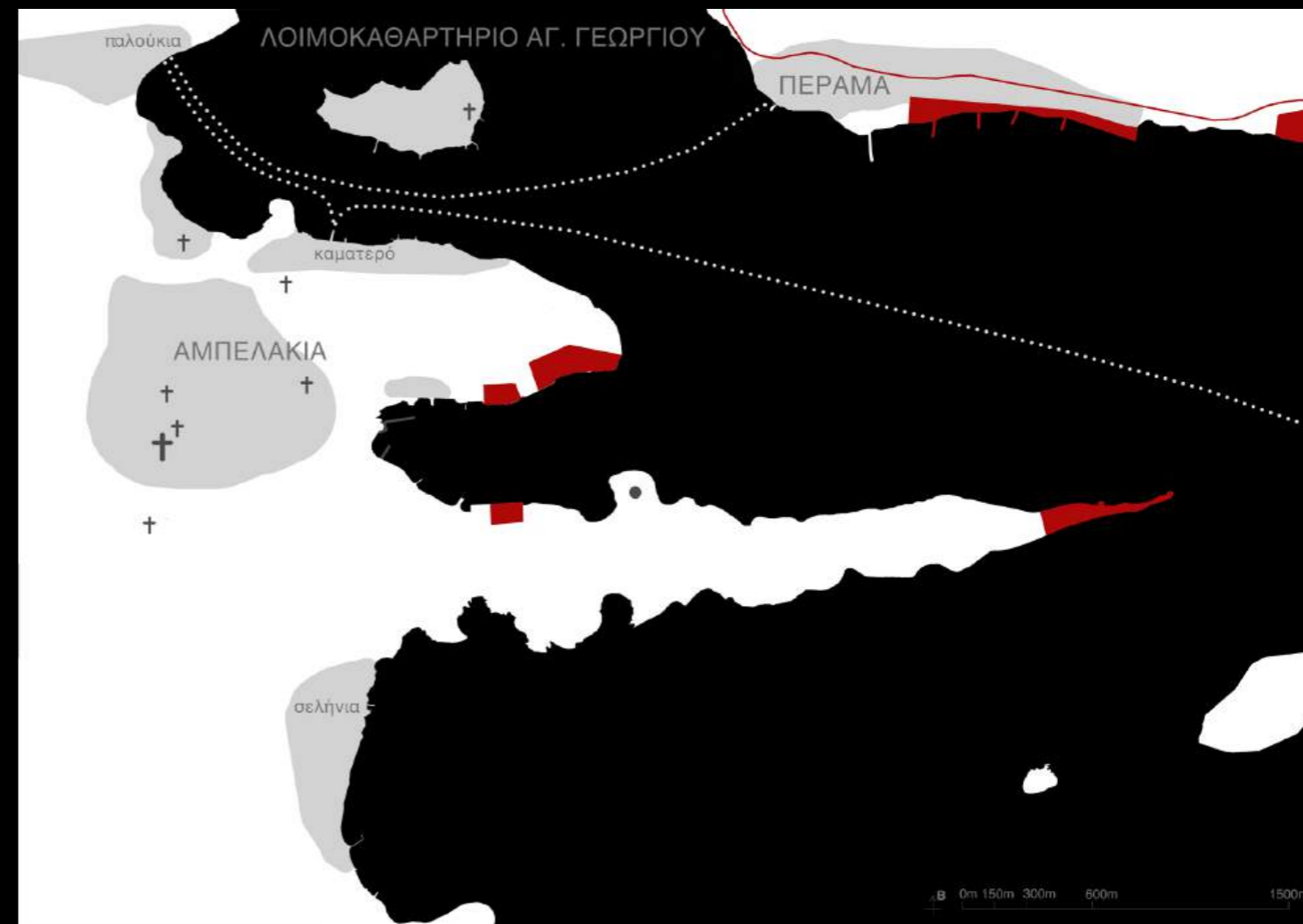
ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Τους μεταγενέστερους αιώνες, για λόγους ασφαλείας, η πόλη μεταφέρεται στο εσωτερικό του νησιού, διατηρώντας όμως το όνομά της. Στην ευρύτερη περιοχή της αρχαίας Κόλουρης κτίζεται φραγκικός πύργος, όμοιος με άλλους της Αττικής. Μικροί ναοί, που χρονολογούνται από τον 16ο αιώνα, μαρτυρούν την ύπαρξη οικισμού γύρω από τον πύργο.

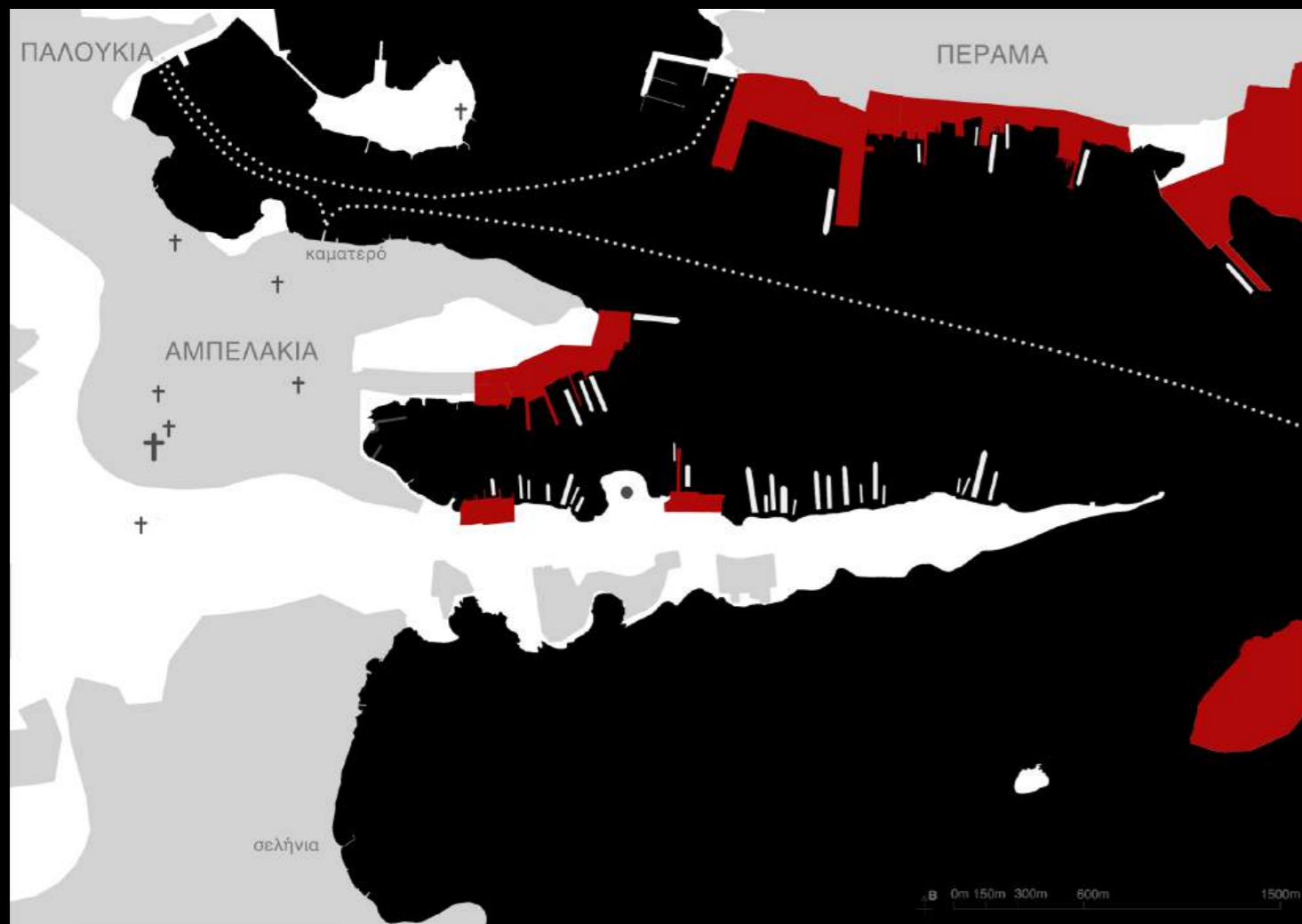
19ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Κατά τον 19ο αιώνα, ο οικισμός γύρω από τον πύργο, τα Αμπελάκια, ακμάζει παράλληλα με τον Πειραιά. Στο Πέραμα αναπτύσσεται επίσης μικρός οικισμός, υποστηρικτικός προς το πορθμείο και κατασκευάζεται λοιμοκαθακτήριο στη νήσο του Αγίου Γεωργίου. Το τοπίο από την αρχαιότητα μέχρι και τον 19ο αιώνα είναι αναλλοίωτο, με όλες τις ανθρώπινες παρεμβάσεις να είναι μικρής κλίμακας.

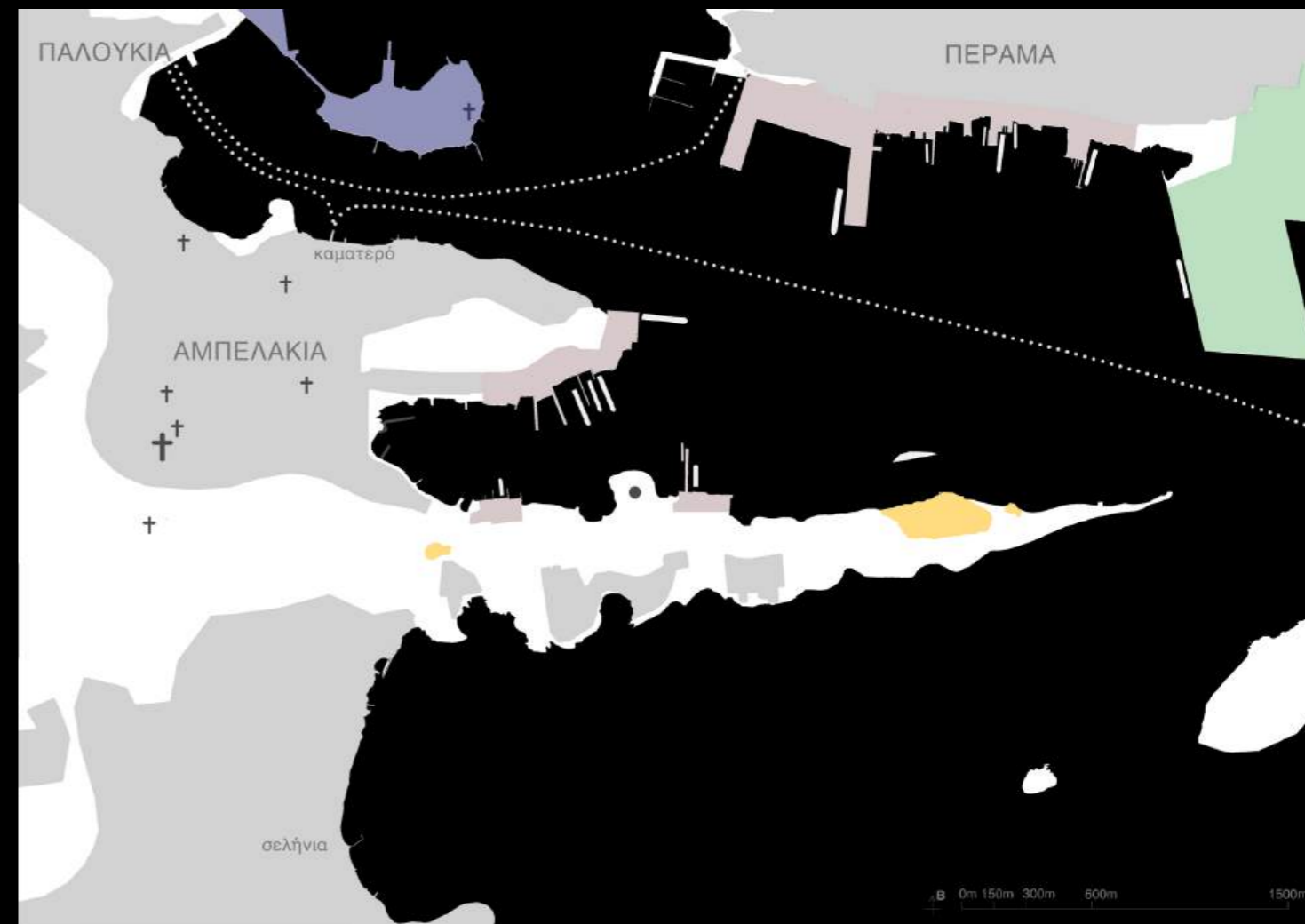
Ή ΜΙΣΟ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Στις αρχές του 20ου αιώνα αναπτύσσονται πληθυσμιακά όλοι οι οικισμοί, εντονότερα στο Πέραμα. Οι πρόσφυγες της Ανατολίας και τα μικρά ναυπηγεία που εμφανίζονται στις ακτές του αποτελούν τα θεμέλια της μετέπειτα ανάπτυξης. Η Σαλαμίνα εδραιώνεται ως εξοχικός προορισμός, επεκτείνεται ο ναύσταθμος και στον Ά.Π.Π. κτίζεται το ναυτικό οχυρό στην Κυνόσουρα.

Ή ΜΙΣΟ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα οι οικισμοί γιγαντώνονται και η ακτή του Περάματος καταλαμβάνεται από ναυπηγεία. Η Κυνόσουρα φιλοξενεί επίσης τρία ναυπηγεία και γίνεται χώρος ελλιμενισμού και ταφής πλοίων, με αυθαίρετους οικισμούς και λατομεία να την πληγώνουν. Οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις και η άκρατη δόμηση μεταβάλλουν την κλίμακα του τοπίου.

21ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Στις αρχές του 21 αιώνα τα αγκυροβολημένα πλοία απομακρύνονται από την Κυνόσουρα. Ακόμα, αποφασίζεται να απομακρυνθούν τα ναυπηγεία εντός του αρχαιολογικού χώρου όταν λήξουν οι συμβάσεις τους, σε αρκετές δεκαετίες. Όγκοι από σκουπίδια μολύνουν το περιβάλλον, ενώ κτίζονται ακαλαίσθητα μνημεία για την ναυμαχία. Ανασκαφές σταδιακά αποκαλύπτουν την αρχαία πόλη.

21ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ - ΛΙΜΑΝΙ ΟΛΠ

19ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ - ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ - ΑΡΧΑΙΟΣ ΛΙΜΕΝΑΣ

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ

Μετά την ήττα στις Θερμοπύλες και την υποχώρηση του ελληνικού στόλου από το Αρτεμίσιο, επικρατεί πανικός στην Αττική, όπου και αποφασίζεται η εκκένωση του κράτους και η επιστράτευση των πολιτών. Η μεγάλη αυτή επιχείρηση οδηγεί τους άμαχους Αθηναίους στην Αίγινα, την Τροιζήνα και την Σαλαμίνα, ενώ ο στόλος κατευθύνεται στο στενό. Εκεί, μετά από πολλές αντιδράσεις, αποφασίζεται πως είναι το κατάλληλο σημείο για να δοθεί η μάχη. Παράλληλα, οι Πέρσες καταλαμβάνουν και καταστρέφουν την Αθήνα, με τον στόλο τους να αποκλείει τον ελληνικό στα στενά.

Ο περσικός στόλος αν και αριθμητικά ισχυρότερος, με τουλάχιστον 600 πλοία, χάνει το πλεονέκτημα αυτό στην στενή περιοχή, όπου βρίσκονται τα περίπου 300 ελληνικά πλοία. Ακόμα, οι Έλληνες, γνωρίζοντας καλά το στενό και τον άνεμο, υπερτερούν έναντι των κατά τα άλλα πιο έμπειρων περσικών πληρωμάτων. Έχοντας ως θεατές από την μία πλευρά τον Ξέρξη και από την άλλη τους Αθηναίους πρόσφυγες, ξεκινάει το δράμα της ναυμαχίας. Τελικά την έκβαση την καθορίζει η γεωγραφία της περιοχής, που έξυπνα εκμεταλλεύεται ο Θεμιστοκλής.

Στις 22 Σεπτεμβρίου του 480 π.Κ.Χ., ο στόλος των Περσών μπαίνει στο στενό από τα ανατολικά, όπου παρατάσσεται απέναντι από τον ελληνικό. Μετά από μία παραπλανητική υποχώρησή τους, οι Έλληνες αντεπιτίθενται αιφνιδιαστικά. Ο στόλος των Αθηναίων νικάει τις απέναντί του περσικές γραμμές και περικυκλώνει των εχθρό, ενώ και οι υπόλοιποι Έλληνες σταδιακά επικρατούν. Τελικά, ότι απομένει από τον περσικό στόλο υποχωρεί και ο Ξέρξης αναγκάζεται να εγκαταλείψει την Ελλάδα, όντας εκτεθειμένος χωρίς στόλο.

ΕΚΚΕΝΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

B 0m 600m 1200m 2400m 6000m

ΧΡΗΣΕΙΣ

Οι περιοχές μόνιμης κατοικίας με τον περισσότερο πληθυσμό είναι το Πέραμα, τα Παλούκια και τα Αμπελάκια. Η οικονομική τους δραστηριότητα σχετίζεται με τις χρήσεις του επιβατικού και εμπορικού λιμένα, του Ναυστάθμου και της ναυπηγοεπισκευαστικής ζώνης. Η οικονομική κρίση του 2009-2018 έπληξε έντονα τα ναυπηγεία οδηγώντας σε υψηλά ποσοστά ανεργίας και στο κλείσιμο πολλών καταστημάτων, αφήνοντας στις πόλεις πληγές ορατές μέχρι σήμερα. Τα Σελήνια και οι οικισμοί της Κυνόσουρας αποτελούν κυρίως τόπους παραθερισμού.

Η πρόσβαση στη Σαλαμίνα γίνεται κυρίως με αυτοκίνητο, από τα Ferry Boats στο επιβατικό λιμάνι του Περάματος, χωρίς να υπάρχουν μέσα σταθερής τροχιάς ούτε στο Πέραμα, ούτε στη Σαλαμίνα. Λεωφορεία και ΚΤΕΛ διασχίζουν επίσης τις κύριες οδούς όλων των οικισμών.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Ο αρχαιολογικός χώρος των Αμπελακίων και της Κυνόσουρας αποτελείται από μεγάλη χερσαία έκταση, κηρυγμένη από το 1982 και ενάλια έκταση, κηρυγμένη το 2001. Περιλαμβάνει την η αρχαία Κόλουρη, τον Αρχαίο Λιμένα, τον Τύμβο με την Νεκρόπολη, το Ναυτικό Οχυρό και την Τροπαία Άκρα, καθώς και τον παραδοσιακό οικισμό των Αμπελακίων.

Δυστυχώς, εντός του αρχαιολογικού χώρου σήμερα λειτουργούν τρία ναυπηγεία, υπάρχουν εγκαταλελειμμένα λατομεία, αυθαίρετοι οικισμοί, ενώ η θάλασσα είναι γεμάτη με κουφάρια πλοίων και πλωτές ναυπηγικές υποδομές. Παράλληλα, καμία από τις υφιστάμενες μελέτες ανάδειξης των ιστορικών τόπων δεν έχει υλοποιηθεί.

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Στο στενό κυριαρχεί η αίσθηση ενός βιομηχανικού, ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Οι τεράστιες κλίμακες ναυπηγικές εγκαταστάσεις και τα πλοία, ιδίως στην βόρεια ακτή, κυριαρχούν έναντι του φυσικού περιβάλλοντος, αφήνοντας ανέπαφη μόνη την κορυφή του όρους Αιγάλεω. Οι κατασκευές αυτές και οι επιχώσεις της ακτογραμμής εντείνουν την στενότητα του χώρου, αλλοιώνοντας την αρχική μορφή του. Παρόλα αυτά, οι σύγχρονες ναυπηγικές χρήσεις δημιουργούν ενδιαφέρουσες παραλληλίες με την ναυτική ιστορία του τόπου.

Η ράχη της Κυνόσουρας διαχωρίζει το βιομηχανικό τοπίο από το φυσικό περιβάλλον, που κυριαρχεί στο νότο. Το νερό, ο βράχος, ο άνεμος, τα αρωματικά φυτά, οι ήχοι από το εμπορικό λιμάνι και η συνεχής κίνηση των πλοίων από το στενό διαμορφώνουν την σύγχρονη ταυτότητα ενός τόπου έντονου για όλες τις αισθήσεις.

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Οι περιοχές κατά μήκος της νότιας ακτής του στενού παρουσιάζουν το μεγαλύτερο φυσικό και ιστορικό ενδιαφέρον, με τον Αρχαίο Λιμένα, τον Τύμβο και το Ναυτικό Οχυρό. Οι χώροι αυτοί, που σχετίζονται γεωγραφικά και συμβολικά με το στενό και την ναυμαχία, είναι σήμερα χωρίς χρήση και μπορούν, μαζί με το λατομείο να αναδειχθούν. Η βόρεια ακτή είναι αλλοιωμένη και λόγω των ναυπηγείων της δεν προσφέρεται για αξιοποίηση.

Η θαλάσσια περιοχή του στενού αποτελεί επίσης ζωτική περιοχή για την πρόταση, αφού αποτελεί τον χώρο που έγινε η ναυμαχία. Η ένταξη του στενού στις περιοχές παρέμβασης βοηθάει στην αντίληψη του χώρου από τον επισκέπτη και στην σύνδεσή του με την ιστορία.

ΑΡΧΑΙΟΣ ΛΙΜΕΝΑΣ

Πρώτος σταθμός της επίσκεψής μας στην περιοχή είναι ο Αρχαίος Λιμένας. Ο τόπος είναι βαλτώδης, με ασαφή τα όρια της στεριάς με την θάλασσα. Χαμηλή βλάστηση χαρακτηρίζει τον λιμένα, του οποίου τα νερά είναι στάσιμα. Αρχαίες, μισοβυθισμένες κατασκευές, σταδιακά αποκαλύπτονται χάρη στις υβριδικές ανασκαφές και μας μαρτυρούν την αρχαία χρήση του χώρου. Αυτό το γοητευτικό περιβάλλον διακόπτει η οδός που περνάει σε ορισμένα σημεία σχεδόν δίπλα στην θάλασσα, ενώ μεγάλη έκταση έχει ισοπεδωθεί και έχει καθαριστεί από την βλάστηση για να τοποθετηθεί σύγχρονο μνημείο για την ναυμαχία. Σε άμεση επαφή βρίσκονται δύο ναυπηγεία που πνίγουν τον ορίζοντα. Ο διττός χαρακτήρας της περιοχής ως ένας ιστορικός τόπος και ένα μνημείο της φύσης χρίζει προστασίας και αποτελεί πρόκληση.

ΤΥΜΒΟΣ

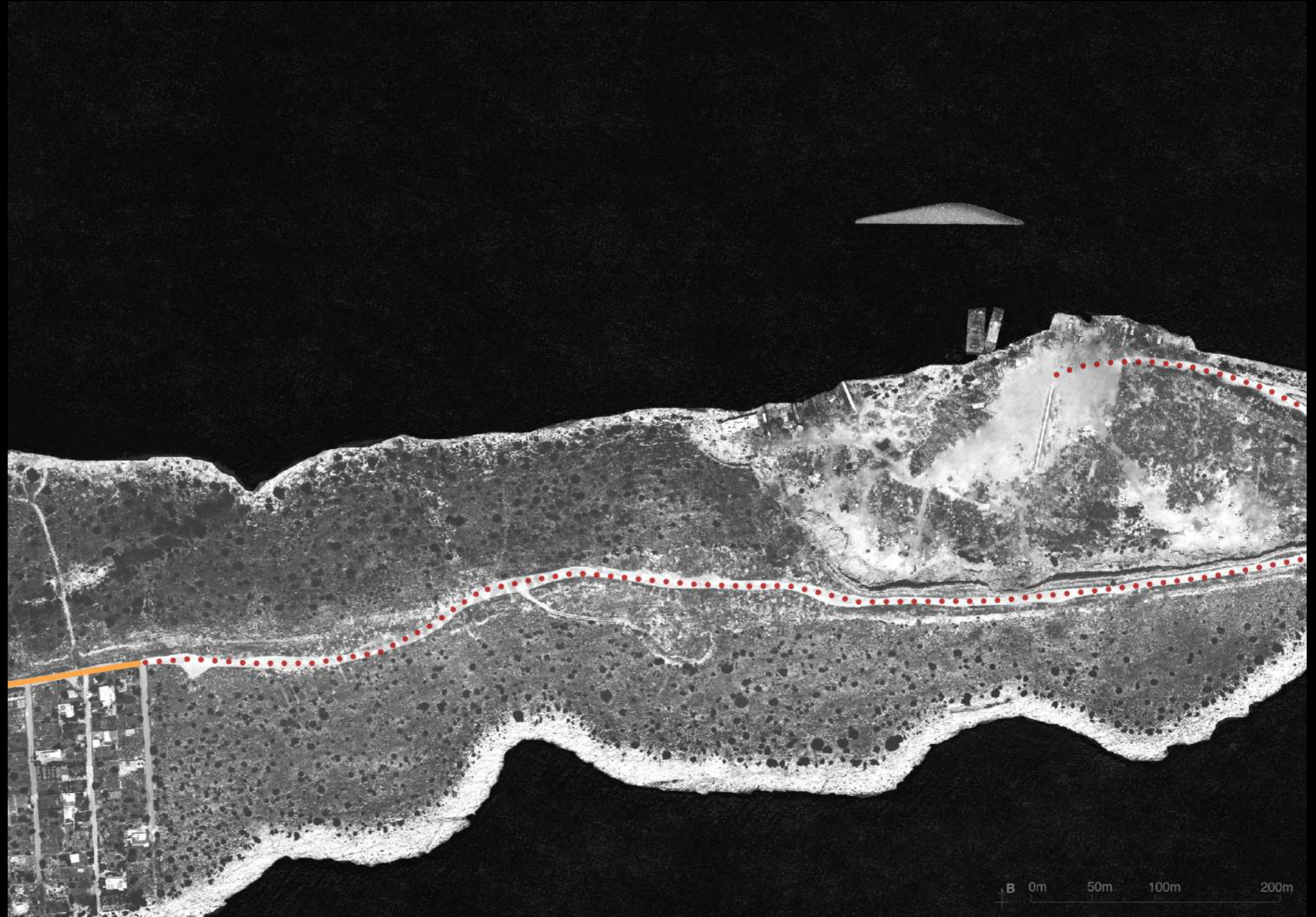

Ακολουθούμε τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο της Κυνόσουρας, παρακλάδι του οποίου, φτάνει στον Τύμβο. Πάνω σε μία μικρή χερσόνησο με ήπια κλίση βρίσκεται ένα μικρό ύψωμα, με πλάτωμα στην κορυφή του. Το ύψωμα αυτό είναι ό,τι έχει απομείνει από τον τύμβο που μάλλον στήθηκε για να τιμήσει τους νεκρούς Σαλαμινομάχους. Δυστυχώς το μνημείο αυτό έχει χάσει την γεωμετρία του και πάνω στην ισοπεδωμένη κορυφή του έχει τοποθετηθεί τα τελευταία χρόνια ένα μεγάλο άγαλμα, αμφίβολης αισθητικής. Σε αυτή του την κατάσταση, ο χώρος δεν θυμίζει σε τίποτα τον αρχαίο τύμβο, ο οποίος κάποτε δέσποζε, και τώρα βρίσκεται κάτω από τα πόδια μας. Παράλληλα, το γειτονικό ναυπηγείο διακόπτει την ακτογραμμή και επιβάλλεται στο τοπίο. Χαμηλή, μεσογειακή βλάστηση συμπληρώνει το γαλήνιο κατά τα άλλα περιβάλλον.

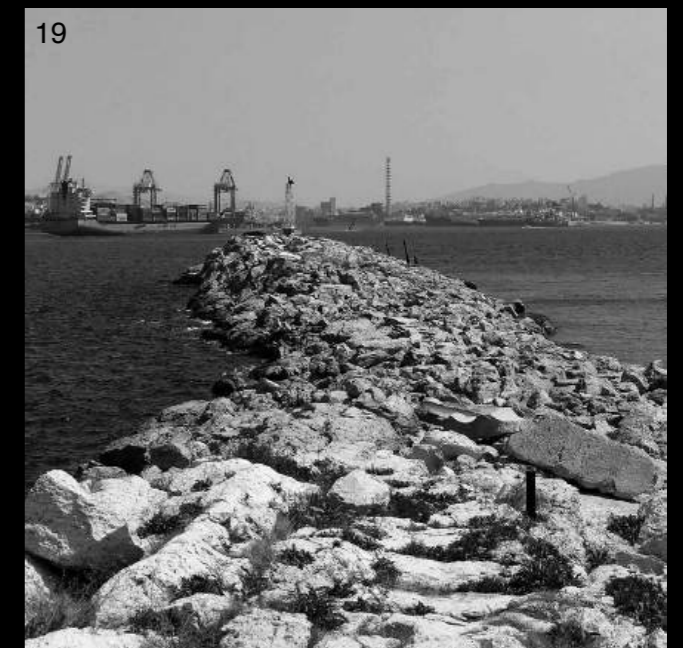
ΛΑΤΟΜΕΙΟ

Απομακρυνόμαστε από τον τύμβο και η ασφαλτοστρωμένη οδός δίνει την θέση της σε χωματόδρομο, που εγκαταλείπει τις δομημένες περιοχές. Το τοπίο γίνεται βραχώδες και η βλάστηση μειώνεται, ενώ συναντάμε και λόφους από σκουπίδια. Συνεχίζοντας αυτή την πορεία αντικρύζουμε από ψηλά το λατομείο, που ορίζεται από ψηλούς κατακόρυφους βράχους ύψους έως και 30 μέτρων και καταλαμβάνει το μισό πλάτος της Κυνόσουρας. Η άλλοτε ομαλή κλίση του εδάφους έχει διακοπεί βίαια και στο εσωτερικό υπάρχει ένας χώρος γεμάτος σκουπίδια, μπάζα αλλά και βλάστηση. Κουφάρια πλοίων βρίσκονται στο νερό, με το μεγαλύτερο να λειτουργεί και ως κυματοθραύστης. Κοντά σε αυτό, βρίσκουμε ένα δεύτερο, μικρότερο λατομείο, μαζί με εγκαταλελειμμένες κτηριακές υποδομές.

ΝΑΥΤΙΚΟ ΟΧΥΡΟ

Συνεχίζοντας την πορεία μας κατά μήκος της ράχης της Κυνόσουρας, η χερσόνησος γίνεται ολοένα και πιο στενή. Κοντά στο βραχώδες ακρωτήριο, όπου το τοπίο αποκτά μεγάλη ένταση, βρίσκουμε το Ναυτικό Οχυρό. Η θέα από την ράχη της Κυνόσουρας είναι εντυπωσιακή, αφού από την μία πλευρά βλέπουμε το Σαρωνικό, από την άλλη το στενό και μπροστά μας ανοίγεται το λεκανοπέδιο. Το ναυτικό οχυρό αποτελείται από πέτρινα κτήρια και παρατηρητήρια, που εξωτερικά περιβάλλονται από τοιχία μπετού. Τα περισσότερα κτήρια βρίσκονται στην βόρεια ακτή, όπου και υπάρχει λιμάνι, ενώ τα παρατηρητήρια βρίσκονται ψηλότερα, στην ράχη της Κυνόσουρας. Η υφή των κτηρίων είναι συμβατή με το βραχώδες τοπίο και τα τσιμεντένια τοιχία δημιουργούν εντάσεις και παιχνίδια με το φως.

21

22

23

24

25

26

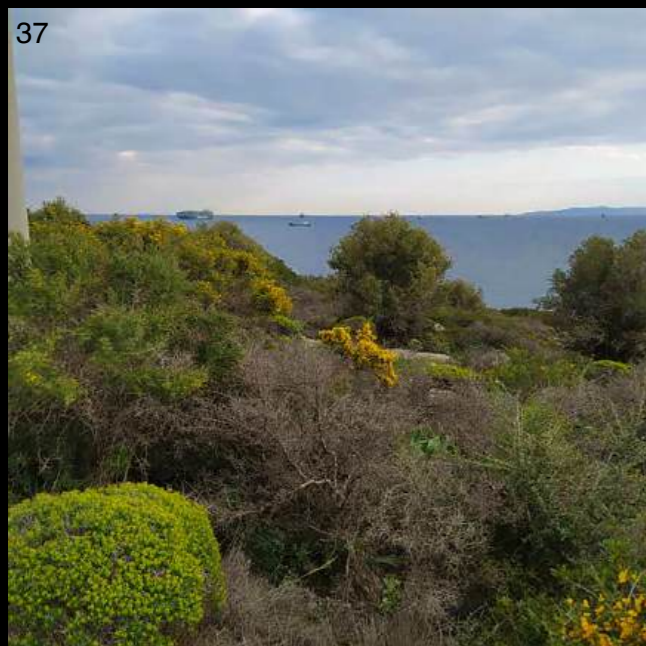
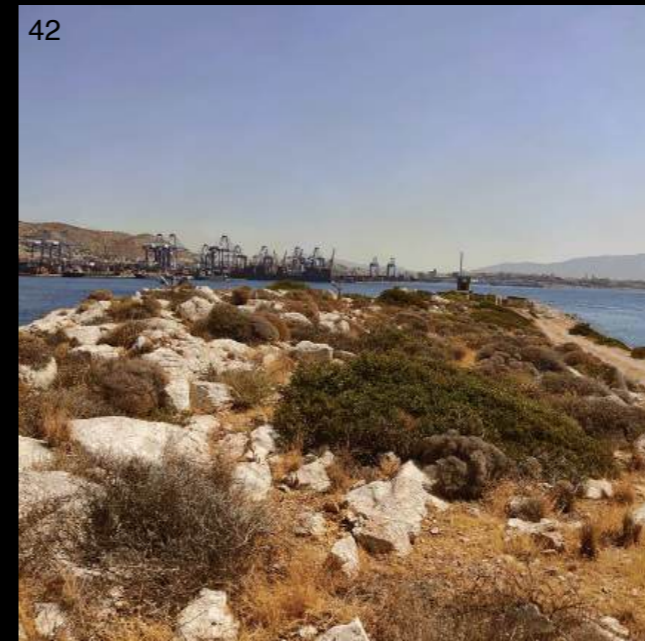
ΣΤΕΝΟ

Στο στενό μεταξύ Σαλαμίνας και Περάματος έχουμε πρόσβαση επιβιβαζόμενοι στο πλοίο που συνδέει τον Πειραιά με τα Παλούκια. Κατά τη διαδρομή αυτή, διασχίζοντας το πεδίο της ναυμαχίας, βλέπουμε σταδιακά την Κυνόσουρα να αποκαλύπτεται. Αν και η συνολική μορφή του στενού δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή μόνο από το πλοίο, όλα τα τοπία της χερσονήσου είναι ορατά στον προσεκτικό παρατηρητή. Εντυπωσιακά είναι τα δύο διαφορετικά όρια του στενού, με το νότιο να αποτελείται από τον βραχώδη, χαμηλό όγκο της Κυνόσουρας και το βόρειο από το ογκώδες όρος Αιγάλεω, με τους ψηλούς γερανούς και τα τεράστια πλοία. Αν και λίγοι έχουμε εξερευνήσει την Κυνόσουρα, πολλοί γνωρίζουμε καλά την θαλάσσια όψη της, καθώς διασχίζουμε το πολυσύχναστο στενό.

ΥΦΕΣ

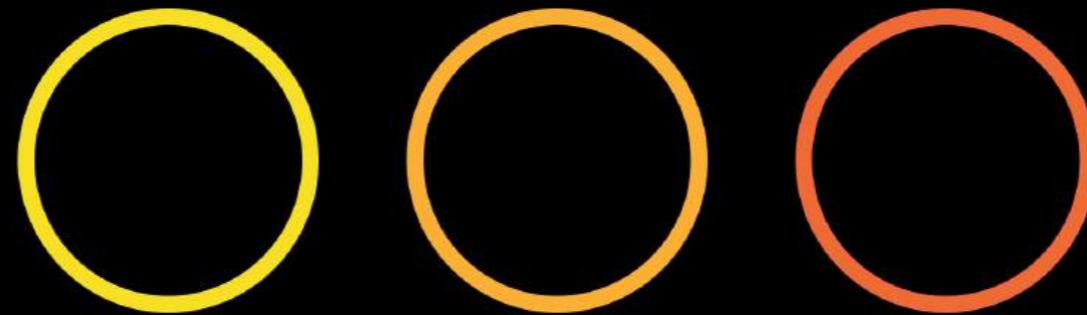
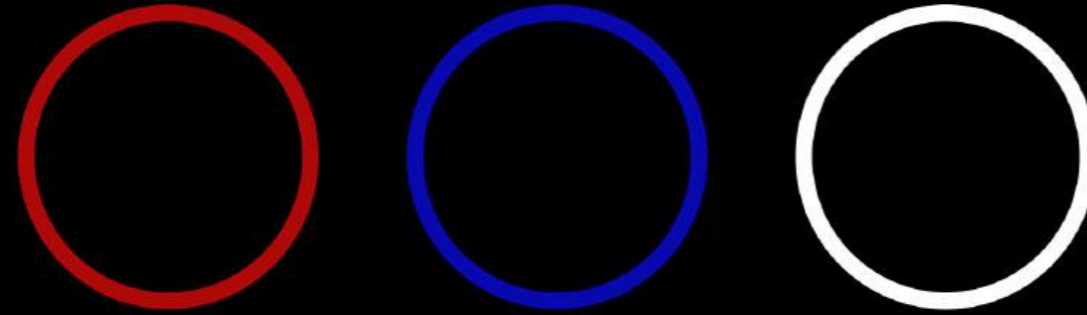
Οι υφές των υλικών στην περιοχή παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Στον Αρχαίο Λιμένα το έδαφος είναι μαλακό, με άμμο και λάσπη. Στην περιοχή του Τύμβου επικρατεί μια ενδιάμεση κατάσταση, με χωμάτινες και βραχώδεις εκτάσεις. Η Κυνόσουρα είναι βραχώδης, και όσο κατευθυνόμαστε προς το ακρωτήριο, οι υφές γίνονται πιο άγριες. Η σκουριά και γενικότερα οι μεταλλικές υφές μας ακολουθούν σε όποιο σημείο και να βρεθούμε, ενώ στο ναυτικό οχυρό χαρακτηριστική είναι η άγρια υφή του διαβρωμένου οπλισμένου σκυροδέματος και των λιθοδομών των κτηρίων. Τα μνημεία εισάγουν υλικά όπως το μάρμαρο και ο χαλκός.

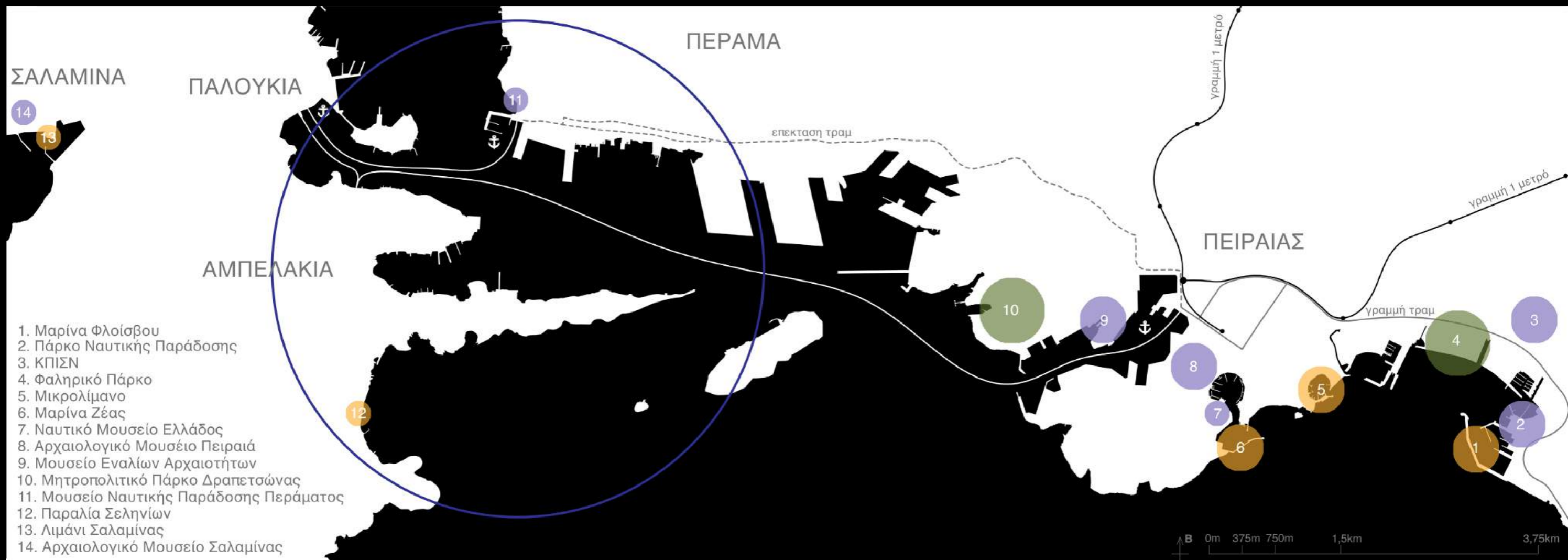
ΧΡΩΜΑΤΑ

Τα χρώματα τις περιοχής είναι εξίσου πολλά και μεταβάλλονται ανάλογα με την εποχή του έτους και την χρονική φθορά. Οι βράχοι της περιοχής δημιουργούν μία λευκή ζώνη στην ακτογραμμή, πριν κυριαρχήσει το γαλάζιο της θάλασσας. Η στεριά, χάρη στα φυτά της, είναι πράσινη τον χειμώνα, στολίζεται με κόκκινο, κίτρινο και ροζ την άνοιξη, ενώ το καλοκαίρι αποκτά χρυσό χρώμα. Αυτή την παλέτα έρχεται να συμπληρώσει το απόλυτο λευκό, πράσινο, κίτρινο, κόκκινο και μπλε των γερανών και των πλοίων. Τα χρώματα αυτά, με την πάροδο του χρόνου μετατρέπονται σε καφέ της σκουριάς, σε μία συνεχή μεταβολή. Οι παλέτες αυτές θα αξιοποιηθούν σε μια colour-coded λογική.

Το σημερινό τοπίο είναι διαμορφωμένο τόσο από την φύση όσο και από τον άνθρωπο. Με την ναυμαχία μας συνδέουν ελάχιστα υλικά κατάλοιπα, παραμένουν όμως το νερό, ο βράχος και ο αέρας. Τα στοιχεία αυτά, μαζί με τους ιστορικούς τόπους που αναλύθηκαν, αποτελούν την αφετηρία για τον σχεδιασμό. Λόγω των ήδη πολλών και αντιφατικών στοιχείων που συναντά κανείς στην περιοχή, η παρέμβαση πρέπει συνομιλεί και να συνδέει τον ιστορικό, φυσικό και βιομηχανικό χαρακτήρα δημιουργώντας μία νέα ισορροπία.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ

ΣΤΟΧΟΙ

- Παρουσίαση της Ναυμαχίας της Σαλαμίνας ως βιωματική εμπειρία.
- Ανάδειξη ιστορικών σημείων.
- Πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη.
- Δραστηριότητες όλο τον χρόνο.
- Ένταξη της Σαλαμίνας στο πολιτιστικό χάρτη.

Στον άνω χάρτη εμφανίζεται το πολιτιστικό και συγκοινωνιακό δίκτυο του βορειοδυτικού τμήματος της ακτής του λεκανοπεδίου. Πρόκειται για υφιστάμενα και σχεδιαζόμενα μουσεία σχετικά με την ναυτική παράδοση, μαζί με χώρους πολιτισμού και πάρκα. Σε αντίθεση με την Αθηναϊκή Ριβιέρα, η περιοχή, μαζί με την Σαλαμίνα, μπορεί να γίνει πόλος βιώσιμου, πολιτιστικού τουρισμού.

ΑΡΧΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

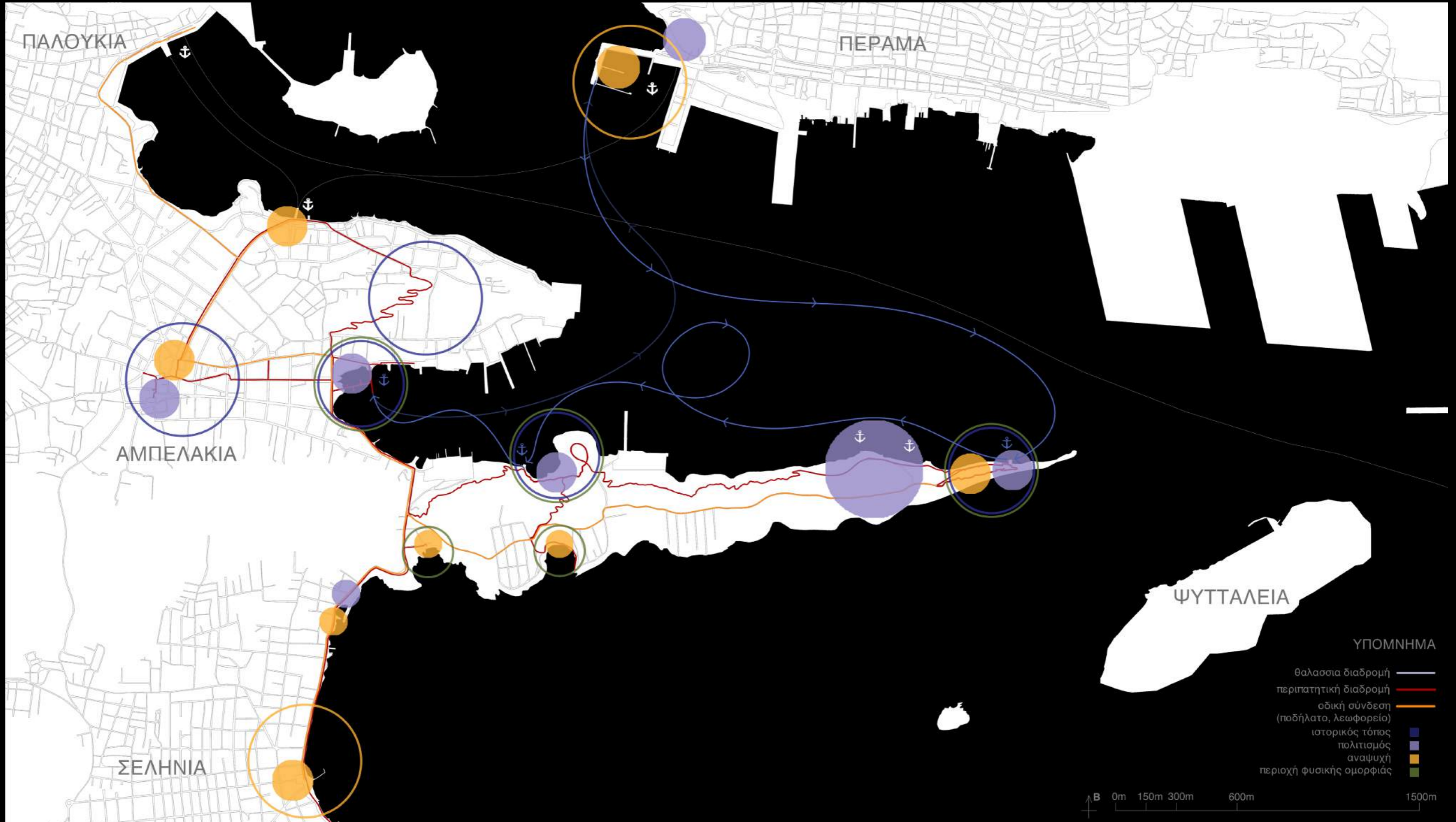
- Αναφορά στην κλίμακα του τοπίου και των βιομηχανικών κατασκευών.
- Αξιοποίηση και ενίσχυση της μοναδικής ταυτότητας κάθε μίας από τις περιοχές επέμβασης.
- Άντληση σχεδιαστικών αναφορών από το υφιστάμενο βιομηχανικό λεξιλόγιο και από την αρχαία ναυπηγική.
- Αναστρεψιμότητα παρεμβάσεων και ευελιξία στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της περιοχής.
- Τυποποίηση κατασκευών και επανάχρηση υλικών που συναντώνται στην ευρύτερη περιοχή.

ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- Δημιουργία βιωματικής εμπειρίας για τους επισκέπτες με ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων.
- Εμπλουτισμός των γνώσεων των επισκεπτών, εμπειρία ενός ταξιδιού στον τόπο και τον χρόνο, ευαισθητοποίηση για τις συνέπειες του πολέμου και κριτική στον μύθο της ναυμαχίας.
- Ανάδειξη γενικότερου ιστορικού πλαισίου και γεγονότων της μάχης με χρονολογική σειρά σε λογική αφήγησης.
- Χρήση του τοπίου, των ιστορικών καταλοίπων, της κίνησης και του παιχνιδιού ως εργαλεία για την αφήγηση.
- Αφήγηση από την οπτική του αρχαίου πολίτη. Στο θαλάσσιο τμήμα εξελίσσεται μέσω δραστηριοτήτων, ενώ στο χερσαίο μέσω περιήγησης.

MASTER PLAN

Στον χάρτη του Master Plan φαίνεται η διαδρομή που ακολουθούν οι επισκέπτες, η οποία ξεκινάει από το Πέραμα και συνδέει το Ναυτικό Οχυρό, τον Τύμβο και τον Αρχαίο Λιμένα, για να επιστρέψει πάλι στην αφετηρία της. Τα θαλάσσια τμήματα της διαδρομής αυτής και οι χερσαίοι σταθμοί της συνιστούν τις αφηγηματικές ενότητες που αναδεικνύουν την Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Εκτός από την αφηγηματική αυτή διαδρομή, σχεδιάζονται εναλλακτικοί τρόποι χερσαίας προσέγγισης των περιοχών ενδιαφέροντος, μέσω οδών, μονοπατιών και ποδηλατοδρόμου. Παράλληλα, η Κυνόσουρα συνδέεται με το ιστορικό κέντρο των Αμπελακίων, τον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Κόλουρης, τα Σελήνια και το λιμάνι των Παλουκίων και του Καματερού. Το λατομείο στεγάζει μόνιμες χρήσεις πολιτισμού και έρευνας.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Η αφηγηματική διαδρομή ξεκινάει από το λιμάνι του Ναυτικού Ομίλου Περάματος, τον μόνο χώρο στην πόλη με τις απαραίτητες υποδομές.

Η διαδρομή μεταξύ του Περάματος και του Ναυτικού οχυρού αντιστοιχεί στη πρώτη αφηγηματική ενότητα, αυτή της Φυγής. Εκεί, οι επισκέπτες βιώνουν την εκκένωση της Αττικής και τα γεγονότα που προηγήθηκαν της μάχης.

Στο Ναυτικό Οχυρό αντιστοιχεί η ενότητα της Στρατηγικής, όπου οι επισκέπτες γνωρίζουν μέσω της θέας το τοπίο και ακολουθούν σαν παρατηρητές τα γεγονότα της μάχης.

Η θαλάσσια διαδρομή μεταξύ του Ναυτικού Οχυρού και του Τύμβου αντιστοιχεί στην ενότητα της Μάχης, όπου οι επισκέπτες βιώνουν την ναυμαχία ως συμμετέχοντες.

Στον Τύμβο εξελίσσεται η ενότητα της Ταφής, όπου οι επισκέπτες μαθαίνουν για τους πεσόντες της μάχης και για τα αρχαία ταφικά έθιμα.

Τελευταία αφηγηματική ενότητα είναι η Αναγέννηση, στην θαλάσσια διαδρομή μεταξύ του Τύμβου και του Αρχαίου Λιμένα. Η ενότητα αυτή αφορά την ανοικοδόμηση της Αθήνας μετά τον πόλεμο και την μετατροπή της σε υπερδύναμη.

Στον Αρχαίο Λιμένα αντιστοιχεί η ενότητα Σαλαμίνα, η οποία δεν ακολουθεί την αφηγηματική ροή, αλλά έχει ως στόχο την κριτική θεώρηση του μύθου της ναυμαχίας από τον επισκέπτη.

Το ταξίδι της επιστροφής, μετά από ελεύθερο χρόνο στη Σαλαμίνα, προσφέρει χαλάρωση και στοχασμό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Στον χάρτη παρουσιάζεται αναλυτικά η περιοχή μετά από τις παρεμβάσεις. Η θαλάσσια διαδρομή επιχειρεί με την χάραξή της τη μικρότερη δυνατή όχληση στις υφιστάμενες γραμμές των πλοίων της περιοχής. Παράλληλα, η χάραξή της, άλλοτε κοντά στην ακτή και άλλοτε μακριά από αυτή, εξασφαλίζει την βέλτιστη ανάγνωση του τόπου από τον επισκέπτη.

Οι παρεμβάσεις στην στεριά είναι διακριτικές, μικρής κλίμακας. Το μονοπάτι της Κυνόσουρας αποκτά καμπύλη χάραξη που ακολουθεί το ανάγλυφο του εδάφους και αποφεύγοντας κάποια έντονη φόρμα, εντάσσεται στο τοπίο. Μικροί μουσειακοί χώροι, αναψυκτήρια, εκδοτήρια εισιτηρίων και πωλητήρια τοποθετούνται στα χερσαία σημεία ενδιαφέροντος.

Στην περιοχή του λατομείου σχεδιάζεται μικρό θέατρο με συνοδές υποδομές, χώρος για κτήρια των ενάλιων και χερσαίων αρχαιολογικών ανασκαφών, κέντρο έρευνας και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, πρότυπο ξύλινο καρνάγιο και χώρος αποθήκευσης και συντήρησης των πλωτών κατασκευών της πρότασης. Ο χώρος αυτός στεγάζει μόνιμο ερευνητικό, στο οποίο μπορούν να συμμετέχουν επιστήμονες, φοιτητές, αλλά και να ενημερώνεται το κοινό.

Με τις προτάσεις αυτές, η περιοχή προστατεύεται και επικρατεί μία νέα συνθήκη. Ανασκαφές κάθε χρόνο αποκαλύπτουν ολοένα και μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας του τόπου, ενώ οι γύρω περιοχές αναζωογονούνται. Τουρίστες, είτε ακολουθώντας την αφήγηση, είτε ανεξάρτητοι περιηγούνται στο τοπίο και απολαμβάνουν την ιστορία, την φύση και τις παραλίες του.

ΝΑΥΣΤΑΘΜΟΣ

ΠΑΛΟΥΚΙΑ

ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Μουσείο Ναυτικής Παράδοσης Περάματος

ΠΕΡΑΜΑ

πωλητήριο εκδοτήριο

ΛΙΜΕΝΙ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ αφηγηματική ενότητα "Πέραμα"

ΚΑΜΑΤΕΡΟ

ΑΡΧΑΙΑ ΚΟΛΟΥΡΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΣ ΛΙΜΕΝΑΣ αφηγηματική ενότητα "ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ"

ανασκαφή

έκθεση ευρημάτων

αναψυκτήριο

ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ

έκθεση ευρημάτων

αφηγηματική ενότητα "ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ"

αναψυκτήριο

ανασκαφή

αφηγηματική ενότητα "ΜΑΧΗ"

ΝΑΥΤΙΚΟ ΟΧΥΡΟ αφηγηματική ενότητα "ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ"

ΑΚΡΑ

τρόπαιο/φόρος
έκθεση ευρημάτων ενάλιων ερευνών
αναψυκτήριο / πωλητήριο
έκθεση ιστορίας και φύσης Κυνόσουρας
διοίκηση

ΤΥΜΒΟΣ αφηγηματική ενότητα "ΤΑΦΗ"

ΛΑΤΟΜΕΙΟ

υπαίθριο θέατρο

ΚΥΝΟΣΟΥΡΑ

κέντρο διαμονής και έρευνας αρχαιολόγων
κέντρο μελέτης και προστασίας περιβάλλοντος
καρνάγιο και σχολή ναυπήγησης ξύλινων σκαφών
χώρος προστασίας και συντήρησης πλωτών τμημάτων μουσείου

παραλία Λιμιόνας

παραλία Κυνόσουρας

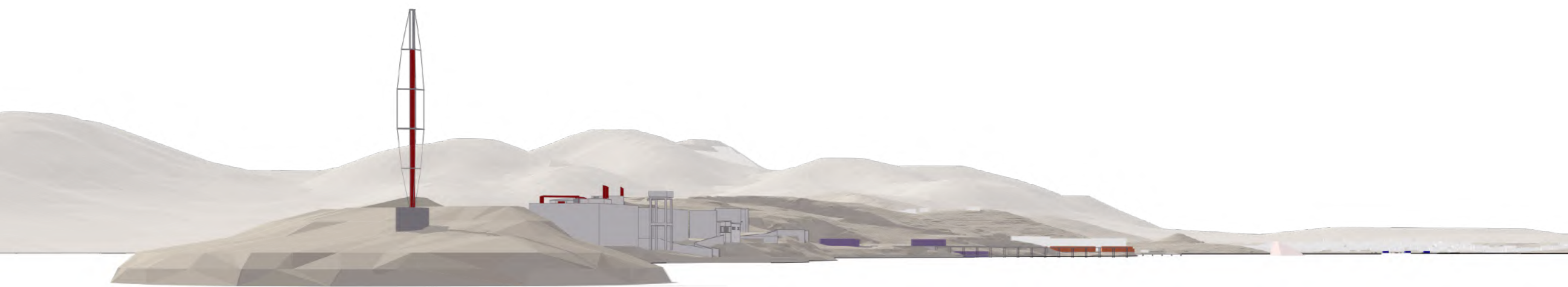
ΣΕΛΗΝΙΑ

ναυτικός όμιλος Σεληνίων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- θαλάσσια συγκοινωνία
- διαδρομή αφηγησης
- περιπατητή διαδρομή
- οδική σύνδεση (ποδήλατο, λεωφορείο)

ΧΕΡΣΑΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

ΜΝΗΜΗ

Ο πιο διαδεδομένος τρόπος ανάδειξης των πεδίων μάχης είναι η διατήρηση της μνήμης του ιστορικού γεγονότος μέσω της κατασκευής μνημείων. Η πρακτική αυτή, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, έχει παράξει ενδιαφέροντα έργα τέχνης με ποικιλία μορφών, πάντα ιδεολογικά φορτισμένων. Δύο διαφορετικές προσεγγίσεις βλέπουμε στην περίπτωση του μεγαλοπρεπούς τύμβου στο Βατερλό και στου γεμάτο συμβολισμούς μνημείου του Pearl Harbor. Στην περίπτωση της Σαλαμίνας, στην αρχαιότητα μνημείο ήταν ο τύμβος, αφιερωμένος στους νεκρούς και το τρόπαιο, που αποθέωνε την νίκη των Ελλήνων. Η αποκατάσταση του πρώτου και η συμβολική ανακατασκευή του δεύτερου μνημείου κρίνονται σκόπιμα, ώστε να καταστούν ξανά τοπόσημα.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

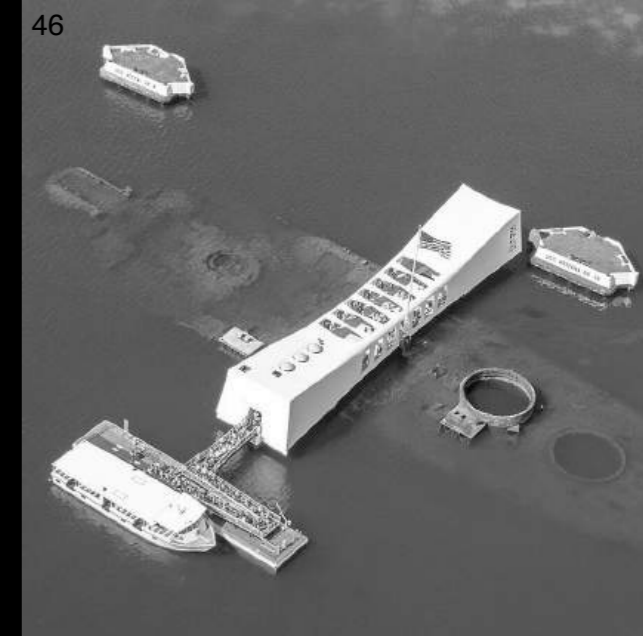
Η πληροφόρηση του επισκέπτη στα πεδία μάχης είναι απαραίτητη και μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους. Συνηθισμένη είναι η κατασκευή ενός μουσείου, όπου εκτίθενται υλικά κατάλοιπα όπως όπλα και στολές, τα οποία συνοδεύονται από χάρτες, μακέτες και βίντεο. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιπτώσεις όπου η πληροφόρηση πραγματοποιείται με την περιήγηση και την αλληλεπίδραση του επισκέπτη με τον τόπο. Σε αυτή την περίπτωση, η παρέμβαση περιλαμβάνει την ανάδειξη ιστορικών μνημείων και την κατάλληλη διαμόρφωση του τοπίου. Αυτή η προσέγγιση, που βασίζεται στην εξερεύνηση του τόπου, ταιριάζει στην περίπτωση της Σαλαμίνας, όπου άλλωστε δεν υπάρχουν υλικά κατάλοιπα που θα μπορούσαν να εκτεθούν σε ένα μουσείο.

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Η αναπαράσταση της μάχης είναι επίσης μία συνήθης πρακτική, η οποία άλλοτε βασίζεται σε σκηνικές εγκαταστάσεις, όπως στην περίπτωση των πανοραμάτων και άλλοτε σε ζωντανές αναπαραστάσεις, όπως στην ναυμαχία της Ναυπάκτου. Οι αναπαραστάσεις αυτές στόχο έχουν να προσφέρουν μία βιωματική εμπειρία στον επισκέπτη, η οποία, στην δεύτερη περίπτωση, σχετίζεται με γιορτές και την κοινωνική συναναστροφή. Η αναπαράσταση μίας μάχης συχνά οδηγεί σε επιφανειακές δράσεις με αμφίβολη αισθητική ποιότητα. Παρόλα αυτά, η πρακτική αυτή μπορεί να γίνει ένα εξαιρετικό εργαλείο στην παροχή μίας βιωματικής εμπειρίας, ειδικά σε περιπτώσεις όπως η Σαλαμίνα, όπου δεν υπάρχουν υλικά κατάλοιπα.

45

46

47

48

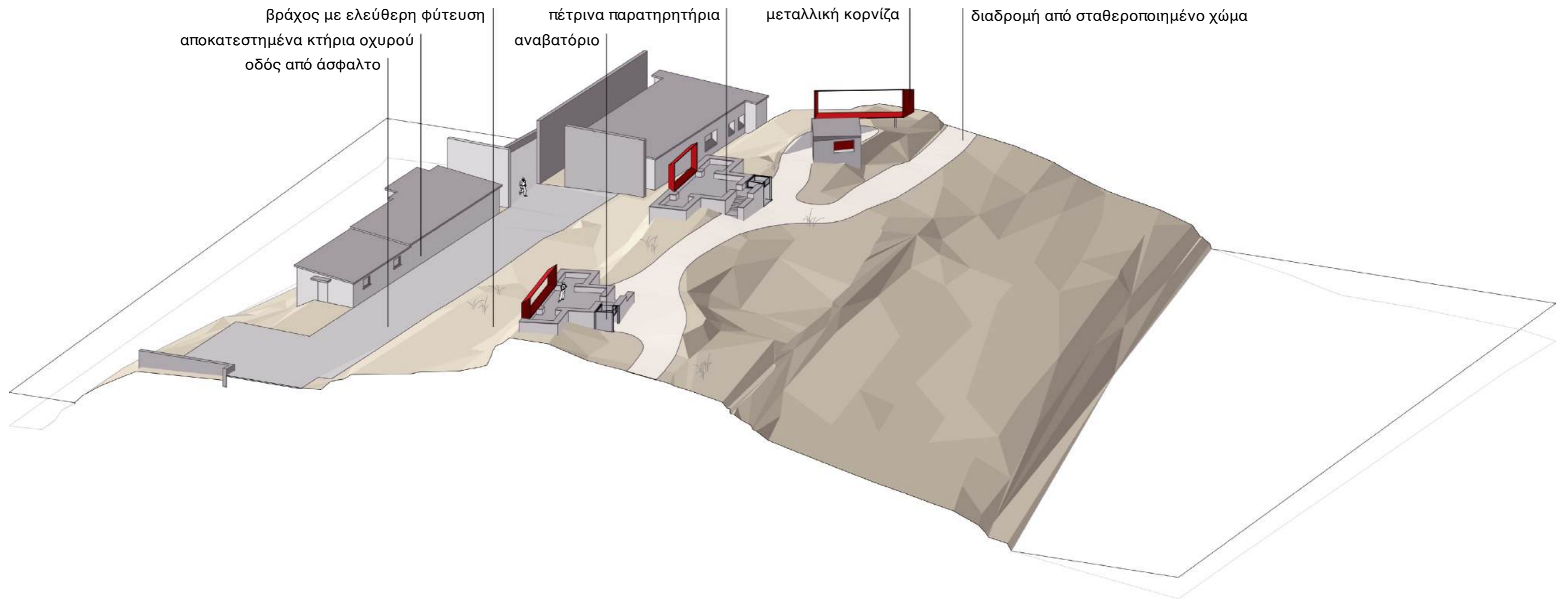

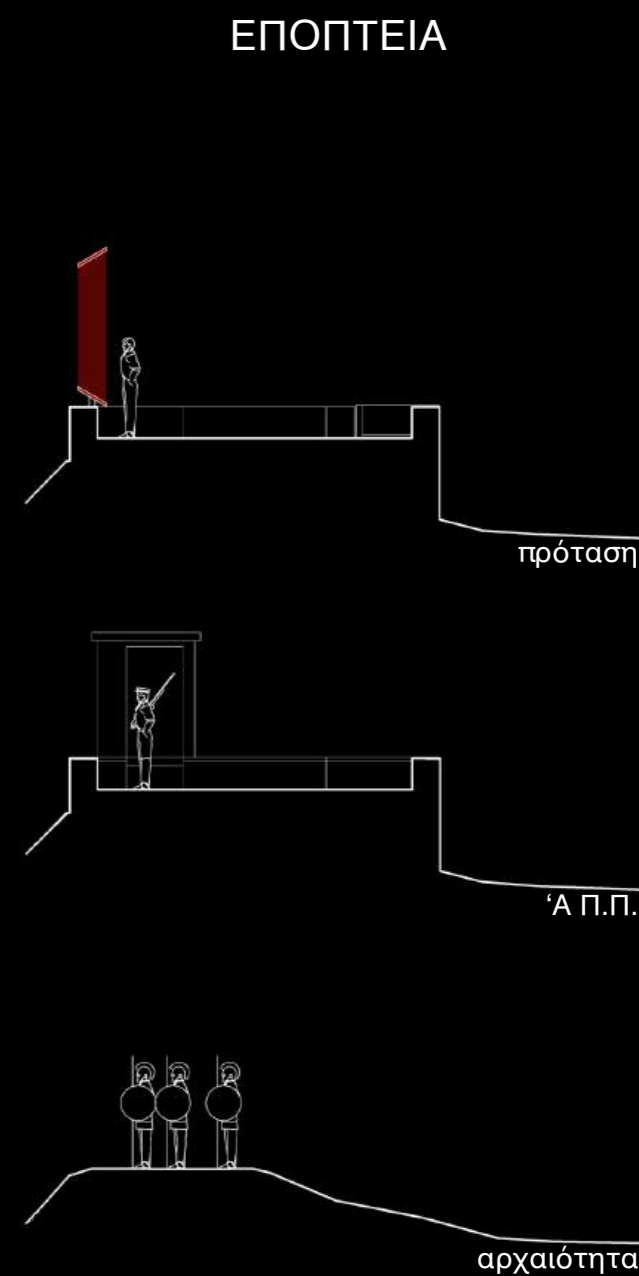
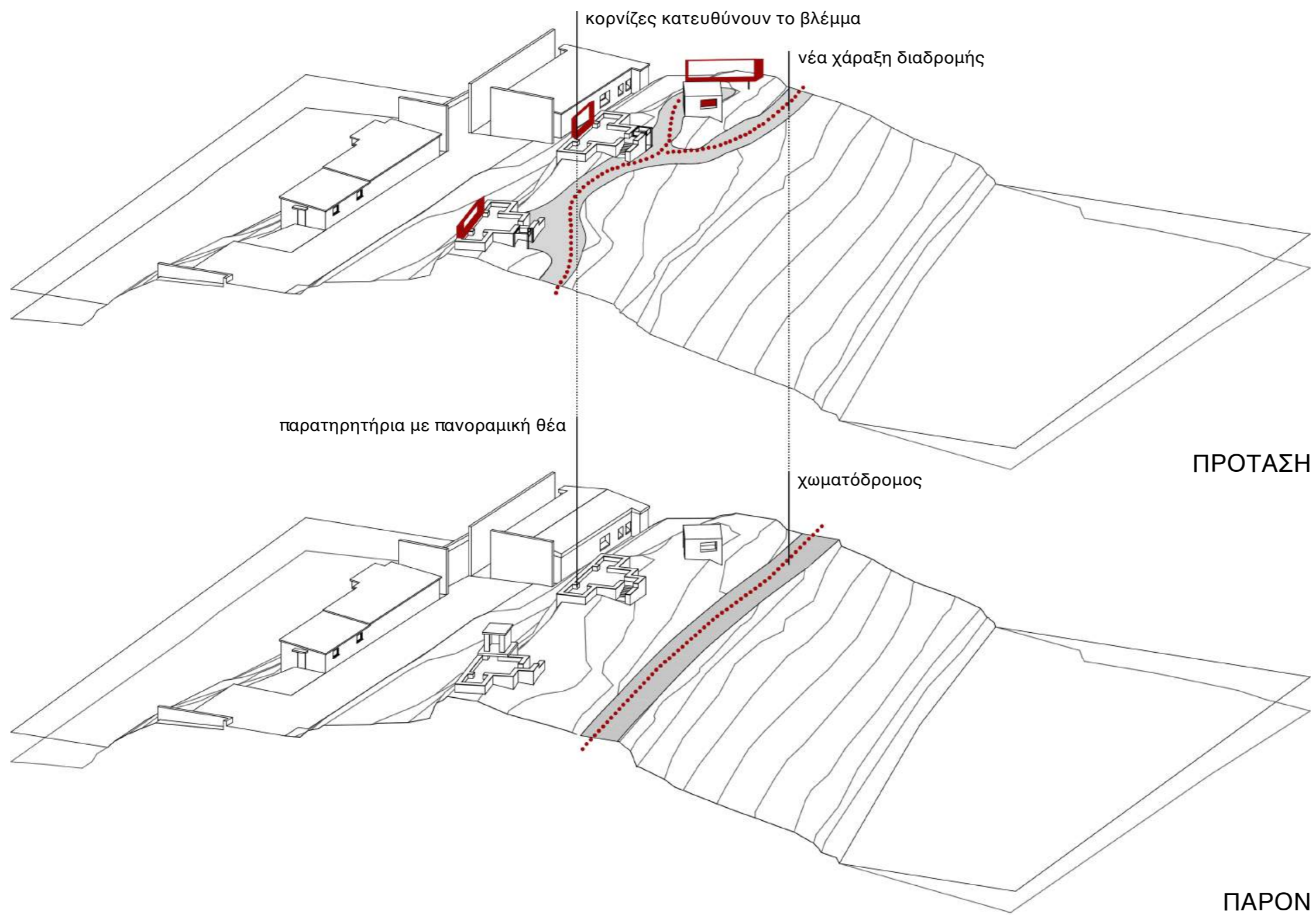
49

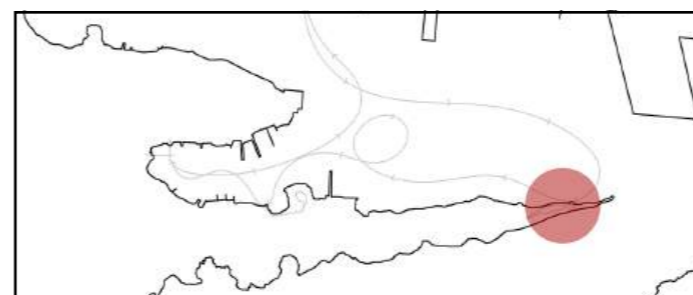
50

ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΟΧΥΡΟΥ

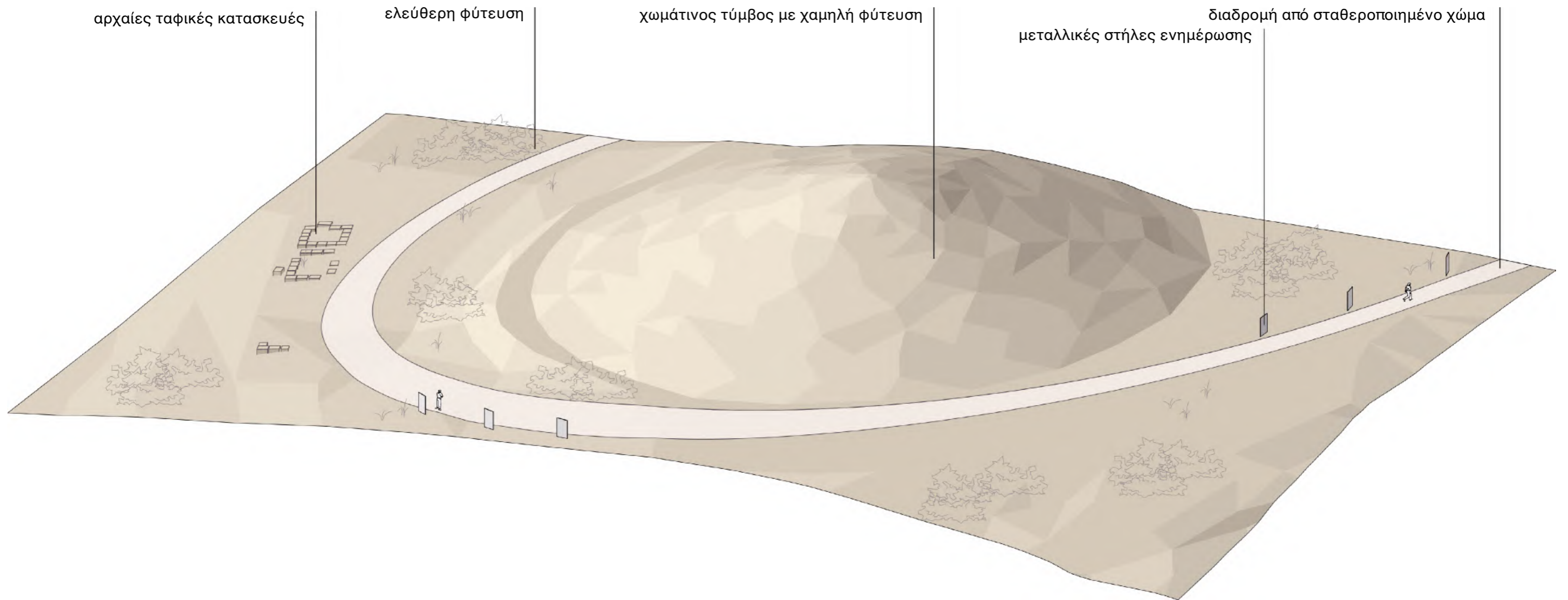

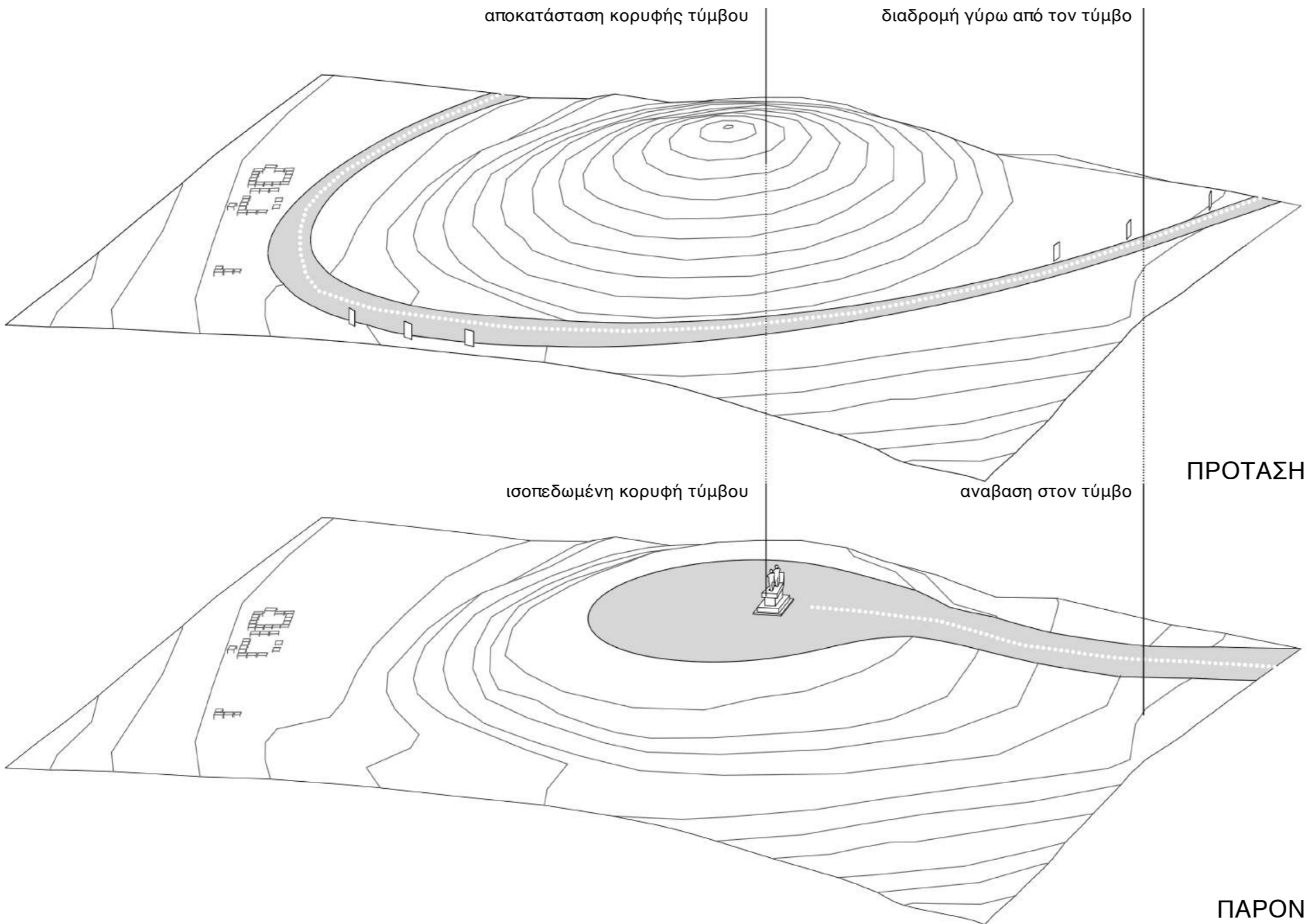

Στο ναυτικό οχυρό εξελίσσεται η ενότητα της στρατηγικής, όπου οι επισκέπτες κατανοούν την γεωγραφία του στενού και τον ρόλο του στη μάχη. Σχεδιάζεται μονοπάτι στην ράχη της Κυνόσουρας, όπου η ένταση του χώρου κορυφώνεται, κατά μήκος του οποίου δημιουργούνται σημεία στάσης για την παρατήρηση του τοπίου. Στα σημεία αυτά τοποθετούνται μεταλλικές κορνίζες, οι οποίες κατευθύνουν το βλέμμα και με συνοδευτικό πληροφοριακό υλικό αφηγούνται τα γεγονότα της μάχης. Οι κορνίζες αυτές τονίζουν την διαχρονική χρήση του χώρου ως τόπο εποπτείας και με την απόλυτη μορφή και το χρώμα τους ενισχύουν την ένταση. Με τις κορνίζες, τα εγκαταλελειμμένα παρατηρητήρια του στρατού αναβιώνουν, ενώ τα υπόλοιπα στρατιωτικά κτήρια λαμβάνουν νέες χρήσεις.

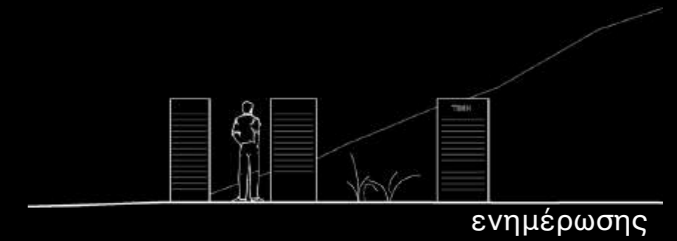

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΥΜΒΟΥ

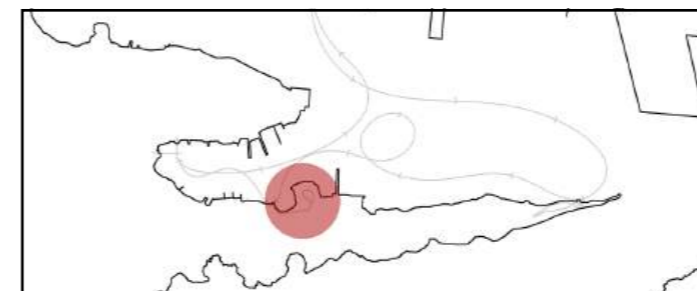

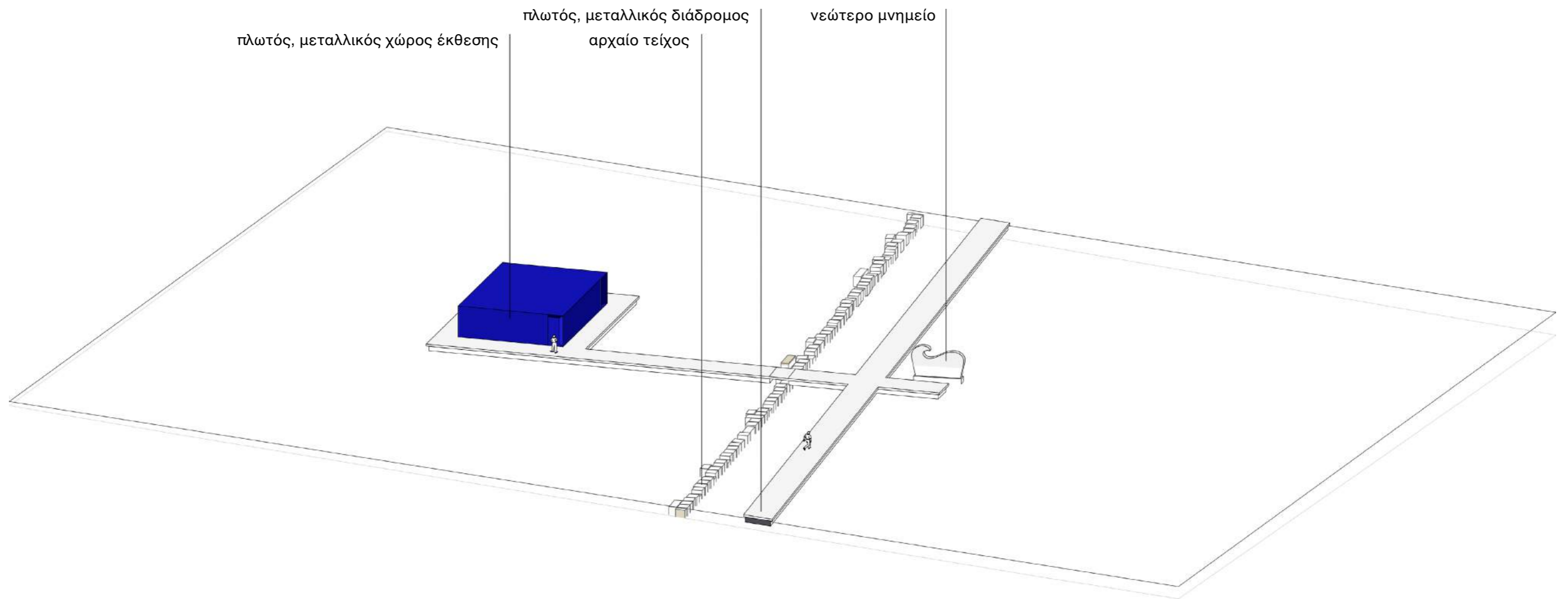
ΣΤΗΛΕΣ

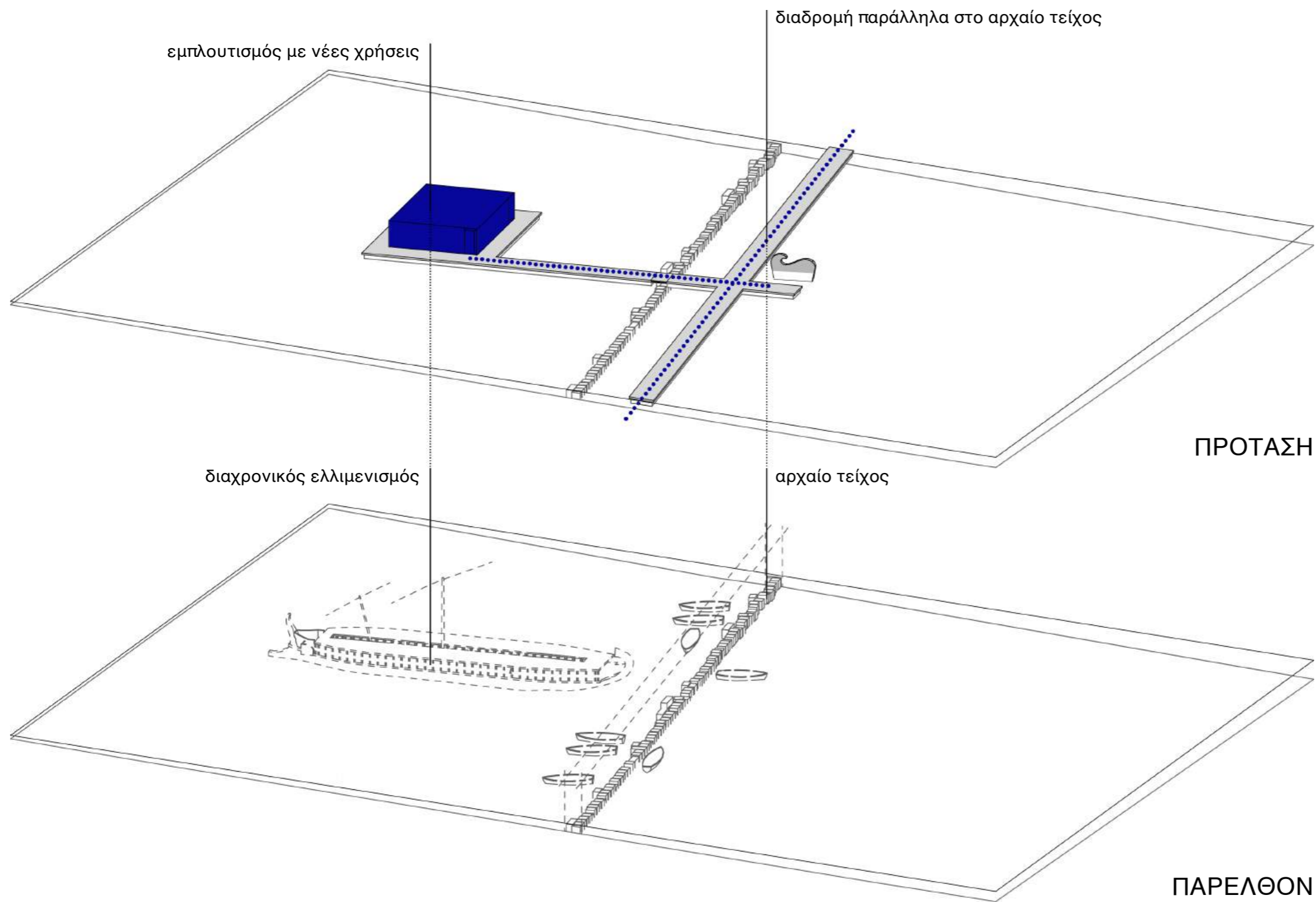

Η περιοχή του τύμβου αποτελεί την αφηγηματική ενότητα της ταφής, όπου ο επισκέπτης ενημερώνεται για τα θύματα της μάχης και για την ταφή τους. Ο τύμβος, το μοναδικό αρχαίο μνημείο που σώζεται σε αναφορά με την ναυμαχία, αποκαθίσταται στην αρχική του γεωμετρία, όπως ο τύμβος του Μαραθώνα. Το άγαλμα απομακρύνεται και η νέα χάραξη της διαδρομής τον αναδεικνύει, επιτρέποντας την προσέγγιση αλλά ποτέ την επαφή με αυτόν. Η πορεία είναι αργή, ήπια, όπως αρμόζει σε ένα νεκροταφείο. Λευκές ενημερωτικές στήλες από μέταλλο τοποθετούνται σε συστάδες γύρω από τον τύμβο, έχοντας αναφορά στις επιτύμβιες στήλες που θα όριζαν τα μονοπάτια της νεκρόπολης. Η επέμβαση εδώ είναι η ελάχιστη δυνατή, αφού ο τύμβος έχει από μόνος του ισχυρή παρουσία και συμβολισμό.

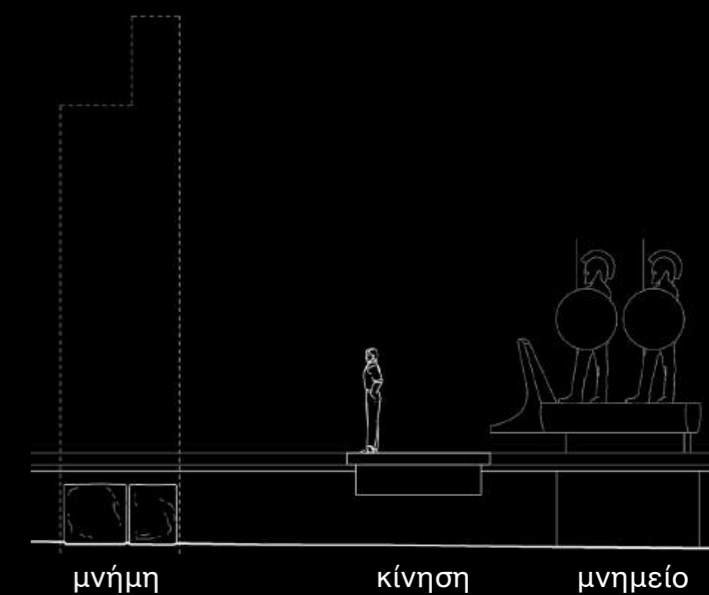

ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΥ ΛΙΜΕΝΑ

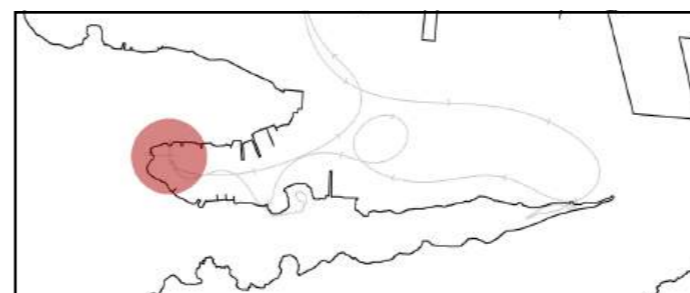

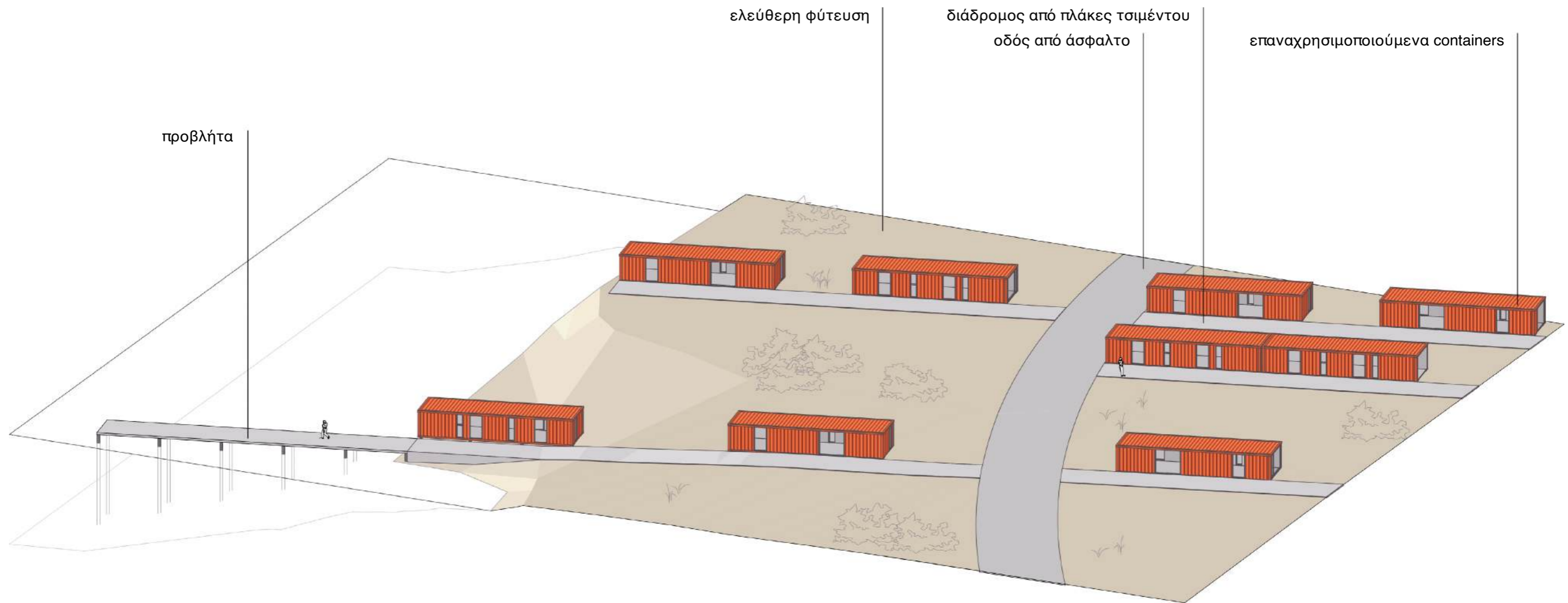
ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ

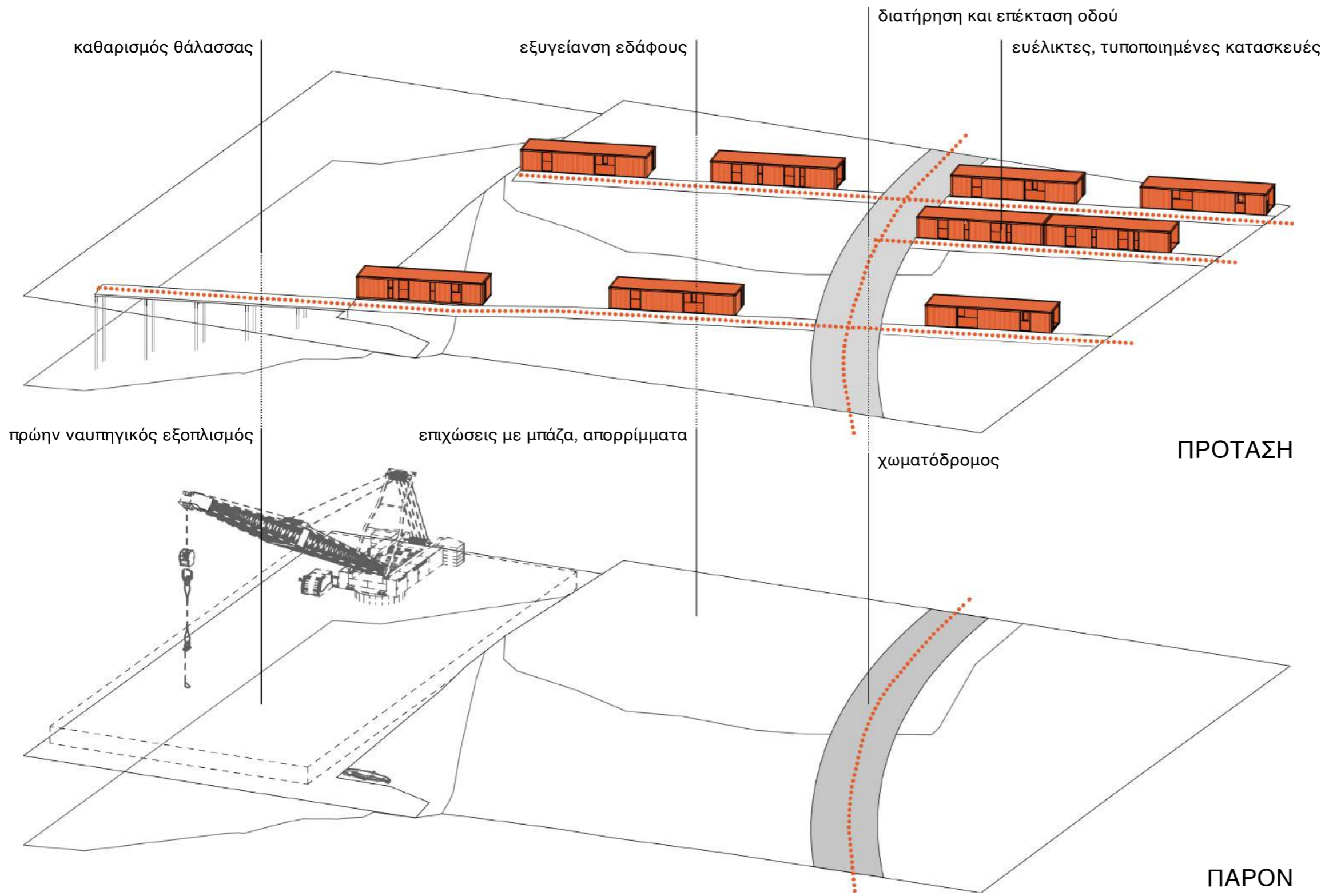

Ο αρχαίος λιμένας είναι ο τελευταίος σταθμός και σαν ρόλο έχει να επαναφέρει τον επισκέπτη στο σήμερα, στη στεριά, καλλιεργώντας την κριτική στο μύθο της ναυμαχίας και την θέση του στην ιστορία. Σχεδιάζεται ένα αρχιτεκτονικό παλίμψηστο, το οποίο αποτελείται από το αρχαίο τείχος, από παράλληλες σε αυτό πλωτές διαδρομές και από κλειστούς μουσειακούς χώρους. Ακόμα, τοποθετούνται εκεί τα μνημεία των τελευταίων ετών που είχαν στηθεί στην περιοχή για να τιμήσουν την ναυμαχία. Η επέμβαση αυτή ενεργοποιεί και εμπλουτίζει με νέες χρήσεις το λιμάνι. Οι διαδρομές οριοθετούν αυστηρά την κίνηση στο υγρότοπο, είναι αναστρέψιμες, εντείνουν την ασάφεια μεταξύ στεριάς και θάλασσας και αναδεικνύουν τα αρχαία ερείπια. Τα ταπεινά αυτά ερείπια αντιπαρατίθενται με τα επιδεικτικά μνημεία του σήμερα.

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΣΤΟ ΛΑΤΟΜΕΙΟ

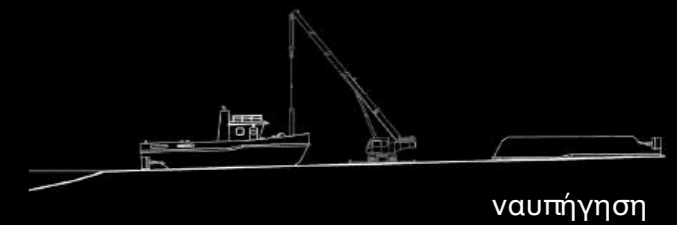

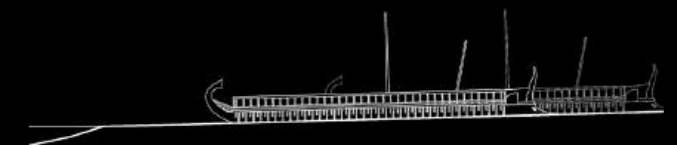
ΑΡΑΞΟΒΟΛΙ

containers

ναυπήγηση

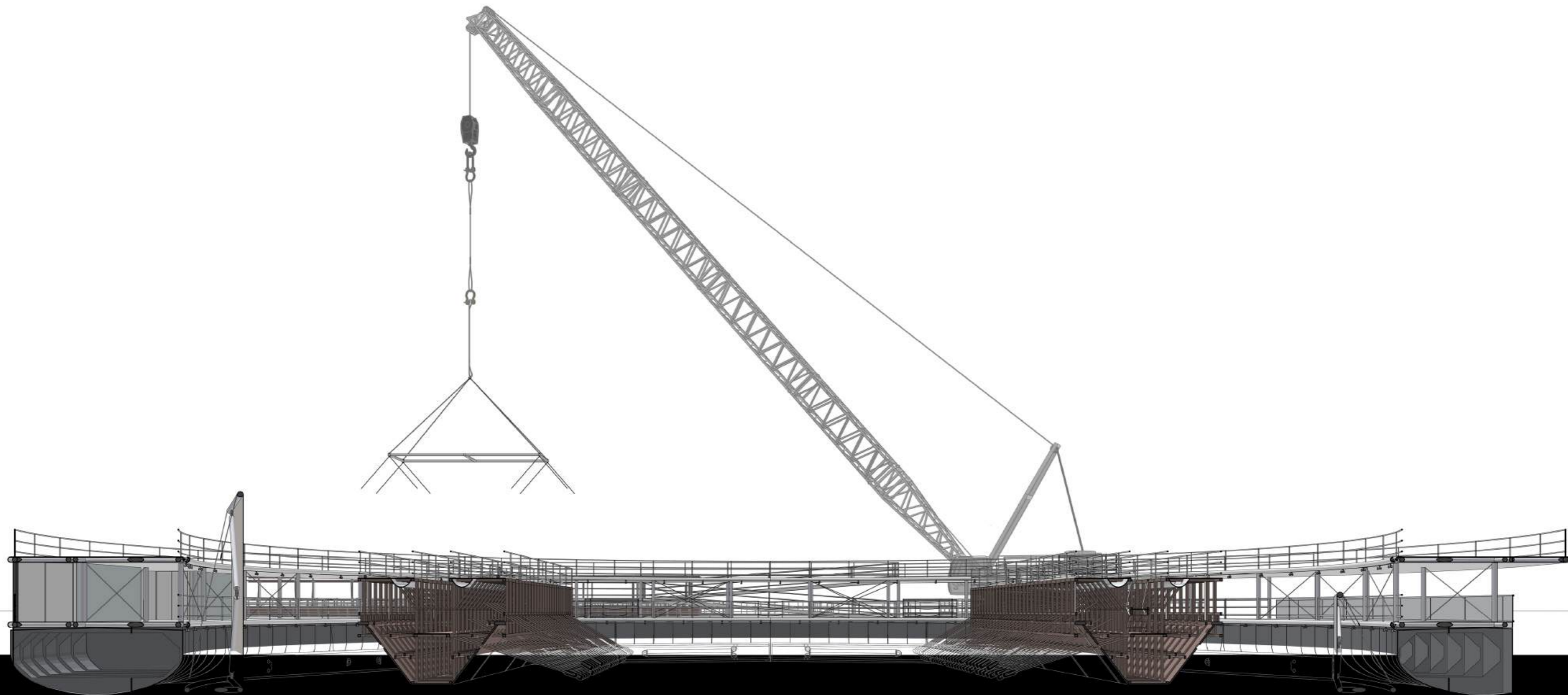

τρίηρεις

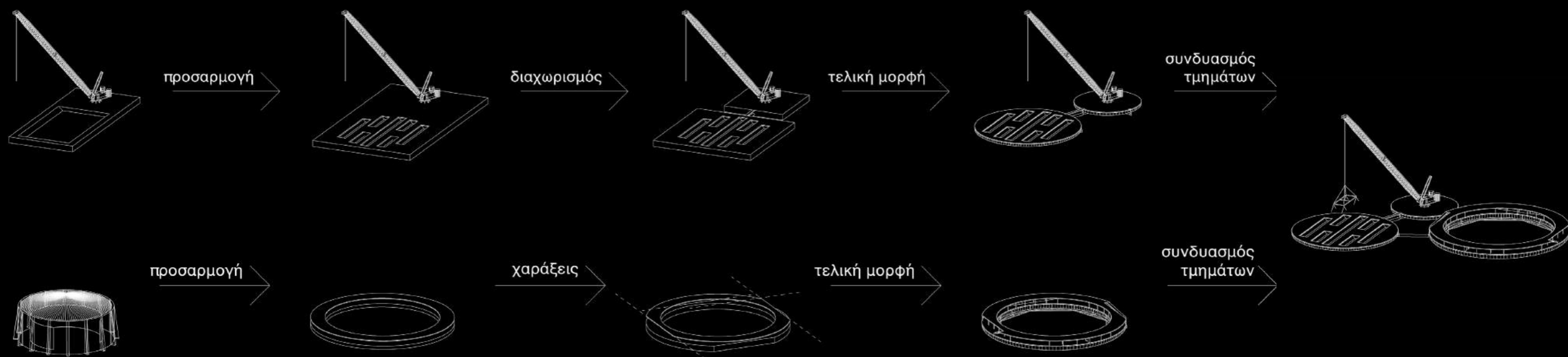
ΠΑΡΟΝ

Τα λατομεία οργανώνονται με την δημιουργία διαδρομών κάθετα στην ακτή και τον δρόμο, πάνω στις οποίες τοποθετούνται Containers που στεγάζουν τις χρήσεις. Η επιλογή αυτή αναφέρεται στην διάταξη των ναυπηγείων και στο αραξοβόλημα των αρχαίων τριήρων, ενώ παρέχει ευελιξία στην οργάνωση των λειτουργιών. Οι επεμβάσεις αυτές είναι αναστρέψιμες και μπορούν εύκολα, σε περίπτωση που εγκαταλειφθούν τα ναυπηγεία της περιοχής, να απομακρυνθούν από τα λατομεία και να τοποθετηθούν σε αυτά. Έτσι ίσως κάποτε αποκατασταθεί το τοπίο. Η πρόταση αυτή αποτελεί την βασική ιδέα για την ανάπτυξη του χώρου, που όμως δεν έχει ερευνηθεί περισσότερο στην παρούσα μελέτη, αφού δεν σχετίζεται άμεσα με την αφήγηση της ναυμαχίας.

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

ΠΑΡΟΝ

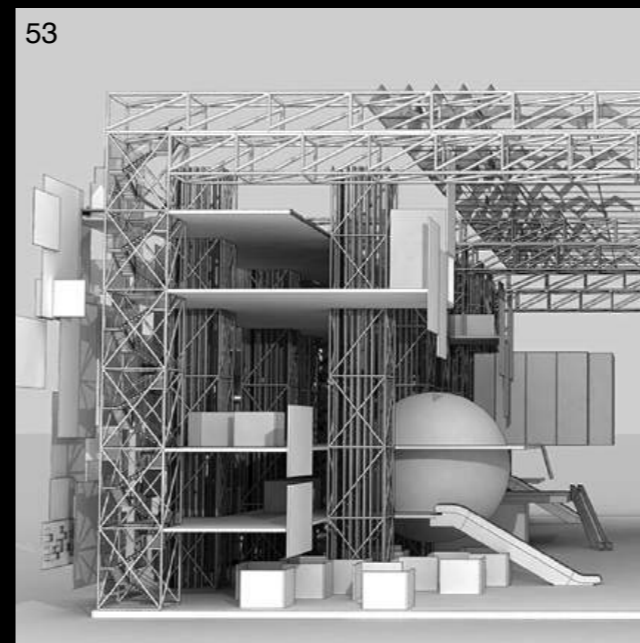
51

ΠΑΡΕΛΘΟΝ

52

ΘΕΩΡΙΑ

53

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ

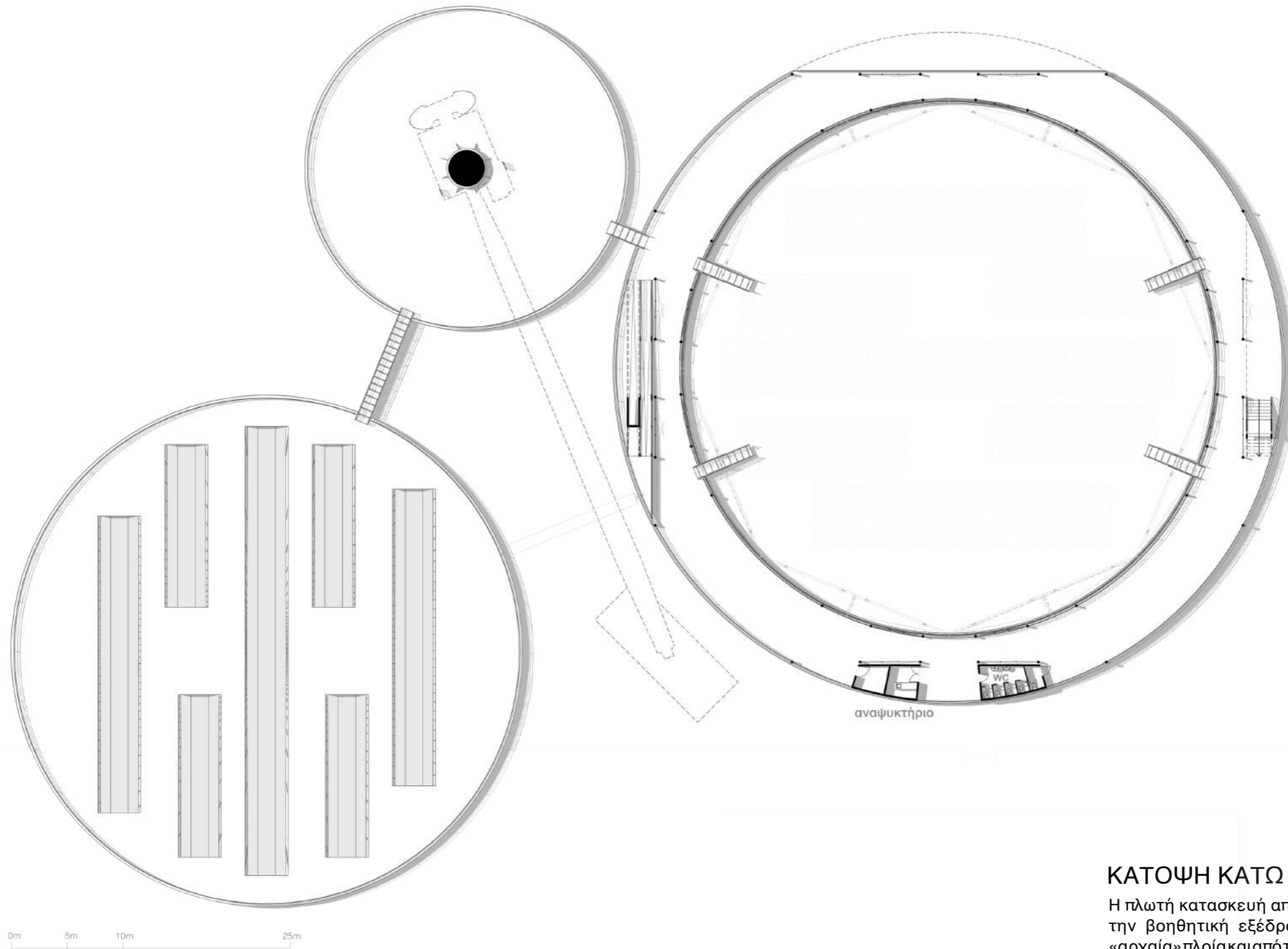

54

Ο σχεδιασμός του πλωτού μέσου για το θαλάσσιο τμήμα της αφήγησης αποτέλεσε και την μεγαλύτερη πρόκληση. Έπρεπε να εξασφαλίζει την ασφαλή μετακίνηση των επισκεπτών και να παρέχει τους κατάλληλους χώρους που θα αναδεικνύουν τις διαφορετικές μεταξύ τους αφηγηματικές ενότητες. Η μορφή και η λειτουργία των πλωτών ρυμουλκούμενων γερανών της περιοχής αποτέλεσε την αφετηρία του σχεδιασμού. Μέσω ενός μηχανικού μέσου όπως ο γερανός, θα μπορούσε να αλλάζει ανάλογα με την αφήγηση, το σκηνικό ενός πλωτού μετακινούμενου παρασκηνίου. Ως σκηνικό επιλέχθηκε η αναπαράσταση αρχαίων πλοίων διαφορετικού τύπου για κάθε ενότητα της αφήγησης. Η αίσθηση του ταξιδιού μέσα σε περιβάλλον αρχαίου πλοίου ενισχύει το βίωμα και βοηθά στην κατανόηση της μάχης.

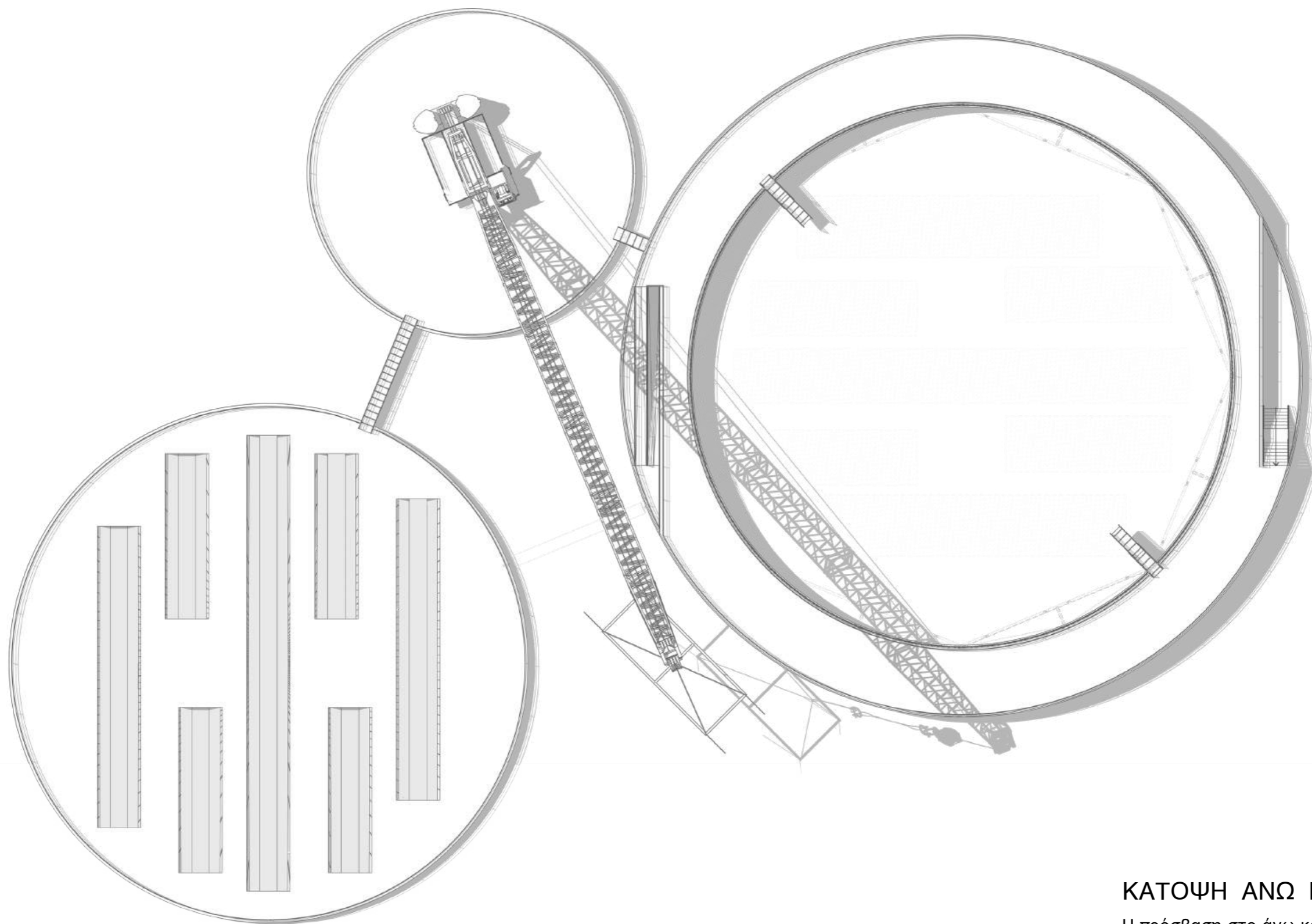
Η μεταβλητότητα της κατασκευής οδήγησε στην αναζήτηση του έργου αρχιτεκτόνων όπως ο Cedrick Price και οι Archigram, όπου σχεδίαζαν μεταβαλλόμενες, συχνά ουτοπικές κατασκευές, με τεχνολογία ανάλογη αυτής των γερανών. Έτσι, μέσα από θεωρητική αναζήτηση τεκμηριώθηκε και βελτιώθηκε η λειτουργία της πλωτής κατασκευής. Στην επίλυση του πλωτού μέσου βοήθησε η μορφή των πανοραμίων. Σχεδιάστηκε ένα πλωτό δακτυλίδι, ανοικτό στο εσωτερικό προς την θάλασσα, όπου εκεί τοποθετούνται τα αρχαία πλοία στα οποία επιβιβάζονται οι επιβάτες. Η περίμετρος του δακτυλιδιού άλλοτε ανοίγεται στην θέα και άλλοτε μεταβάλλεται ανάλογα με τις ανάγκες της αφήγησης, ενώ ο γερανός τοποθετεί τα αρχαία πλοία. Έτσι, στην αφήγηση, η σύγχρονη τεχνολογία σμίγει με την αρχαία ναυπηγική.

ΠΛΩΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ

Η πλωτή κατασκευή αποτελείται από το δακτυλίδι, την βοηθητική εξέδρα, όπου αποθηκεύονται τα «αρχαία» πλοία και από τον γερανό. Το δακτυλίδι έχει δύο καταστρώματα και είναι ο μόνος προσβάσιμος στο κοινό χώρο. Είναι ανοικτό προς την θέα και από την εσωτερική περιφέρειά του οι επισκέπτες επιβιβάζονται στα πλοία στο εσωτερικό του. Το κάτω κατάστρωμα διαθέτει αναψυκτήριο και wc.

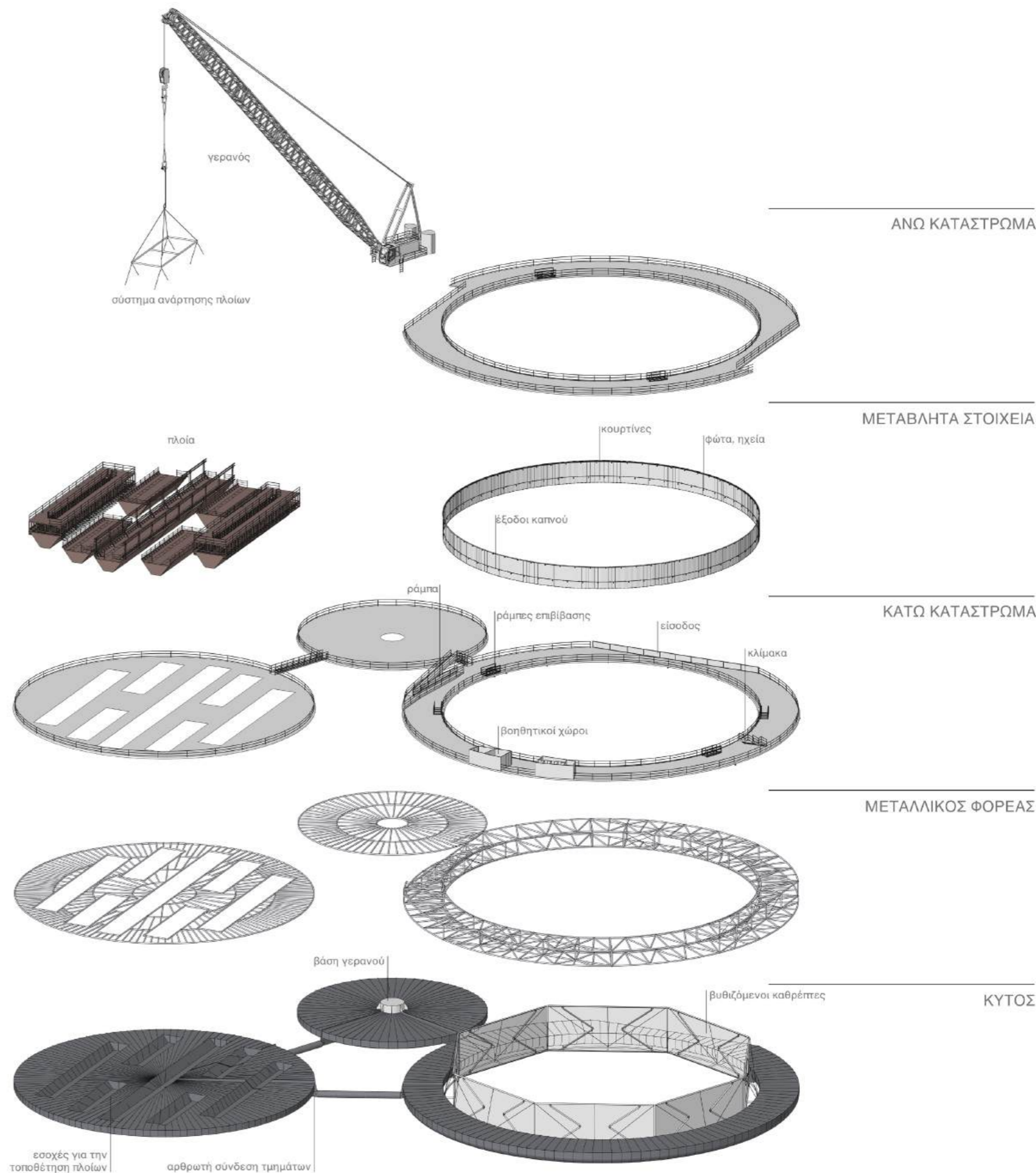
ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ

Η πρόσβαση στο άνω κατάστρωμα γίνεται είτε με σκάλα είτε με ράμπα. Από το κατάστρωμα αυτό πραγματοποιείται επίσης επιβίβαση σε πλοία στο εσωτερικό του και παρέχεται καλύτερη θέα προς το στενό. Τα καταστρώματα αποτελούν χώρους ημιυπαίθριους και υπαίθριους, που μπορούν να δεχτούν κινητό εξοπλισμό όπως καρέκλες και ξαπλώστρες για την ανάπαυση των επισκεπτών.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

Το κύτος των τριών εξεδρών είναι μεταλλικό, έχοντας την συμβατική δομή που συναντάται στα πλοία, με εσωτερικά διαμερίσματα, νομείς και ρυθμιζόμενη στάθμη νερού. Η καμπύλη κάτω επιφάνεια του κύτους μειώνει την απαιτούμενη ενέργεια κατά την πλεύση, αφού επιτρέπει την ολίσθηση στο νερό, χωρίς να το μετατοπίζει. Το κύτος της βοηθητικής εξέδρας έχει εσοχές στις οποίες τοποθετούνται τα «αρχαία» πλοία. Οι εξέδρες συνδέονται μεταξύ τους αρθρωτά, επιτρέποντας την κατακόρυφη αλλά όχι την οριζόντια μετακίνησή τους. Έτσι ακολουθούν την ίδια πορεία, μπορούν όμως να μεταβάλουν το βύθισμά τους ανάλογα με το φορτίο. Πάνω στο κύτος πακτώνεται ο πυκνός μεταλλικός σκελετός των καταστρωμάτων. Η τελική τους επιφάνεια είναι μεταλλική, βαμμένη σε λευκό χρώμα.

Στην εσωτερική περιφέρεια του δακτυλιδιού βρίσκονται οι σκηνογραφικοί μηχανισμοί που ενεργοποιούνται κατά την διάρκεια του ταξιδιού. Πρόκειται για φώτα, κουρτίνες και μηχανές παραγωγής καπνού. Ακόμα, υφασμάτινοι καθρέφτες στερεώνονται στο κύτος της εξέδρας και βυθίζονται και αναδύονται από το νερό. Οι καθρέφτες αυτοί αναδύονται από το νερό μέσω βραχιόνων, που ξετυλίγουν και τεντώνουν το ύφασμα. Όλοι αυτοί οι μηχανισμοί ενισχύουν την βιωματική εμπειρία κατά το ταξίδι. Ο γερανός είναι ένας συμβατικός πλωτός γερανός, πακτωμένος στο κύτος της κατασκευής. Εκτελεί κίνηση 90 μοιρών μεταξύ της βοηθητικής εξέδρας και του δακτυλιδιού, μεταφέροντας τα «αρχαία» πλοία. Σε αυτόν αναρτάται ένα μεταλλικό πλαίσιο, στο οποίο συνδέονται μάντες μόνιμα τοποθετημένοι κάτω από τα ξύλινα σκάφη.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑ

Η μορφή της πλωτής κατασκευής αλλάζει σε κάθε διαδρομή, που αντιστοιχεί σε κάθε αφηγηματική ενότητα. Τη μορφή αυτή την δίνουν τα ξύλινα «αρχαία» πλοία στο εσωτερικό του δακτυλιδιού, που κάθε φορά διαφέρουν σε αριθμό και τύπο, όπως φαίνεται στο διάγραμμα. Τα ξύλινα πλοία μετακινούνται από τον γερανό όταν η πλωτή κατασκευή βρίσκεται σταματημένη στο λιμάνι και οι επιβάτες έχουν αποβιβαστεί, για λόγους ασφαλείας. Όταν οι επισκέπτες επιστρέφουν, αντικρύζουν την νέα εικόνα και επιβιβάζονται στα ξύλινα πλοία μέσω κινητών ραμπών στο δακτυλίδι. Όταν ξεκινήσει το ταξίδι, τα «αρχαία» πλοία κινούνται μαζί με την κατασκευή, όντας δεμένα σε αυτή. Έτσι, με την λειτουργία και των υπόλοιπων σκηνικών και με τις δραστηριότητες προκύπτει ένας ζωντανός χώρος, γεμάτος εκπλήξεις που πλέει στον τόπο και τον χρόνο.

ΠΛΕΥΣΗ

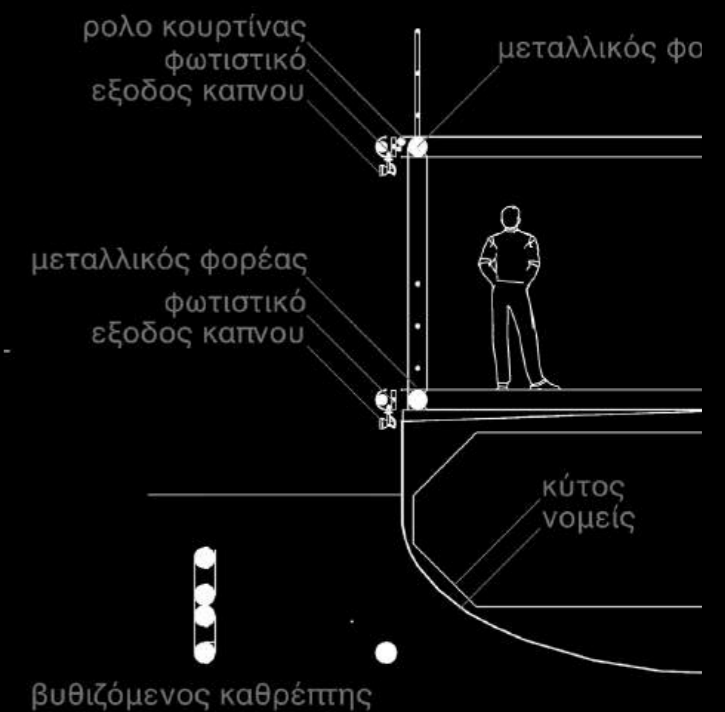
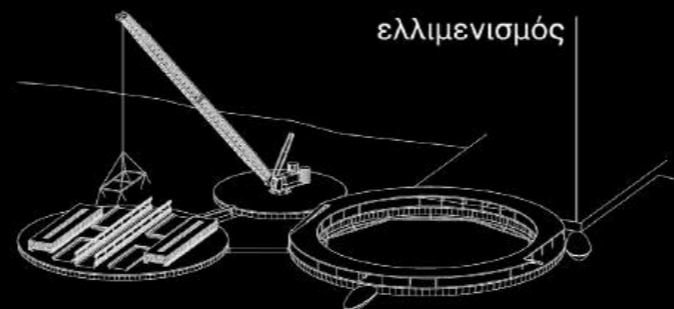
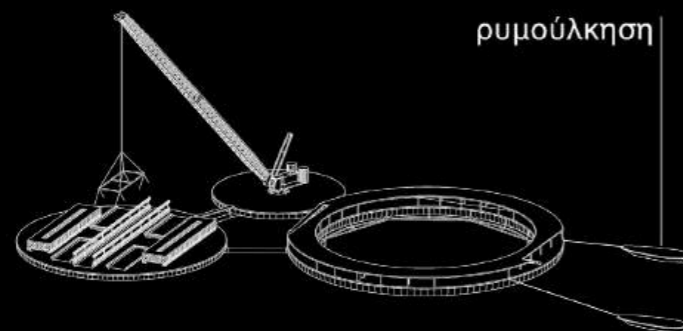
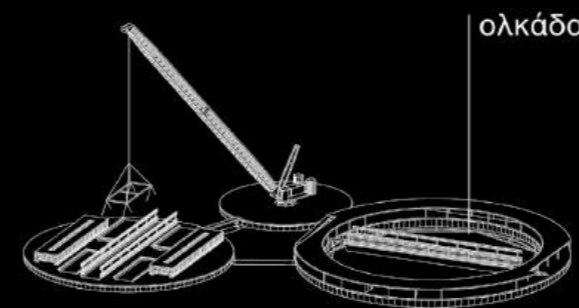
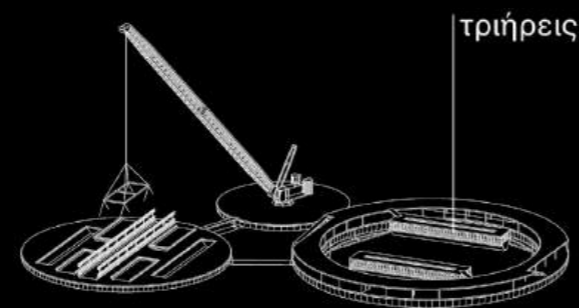
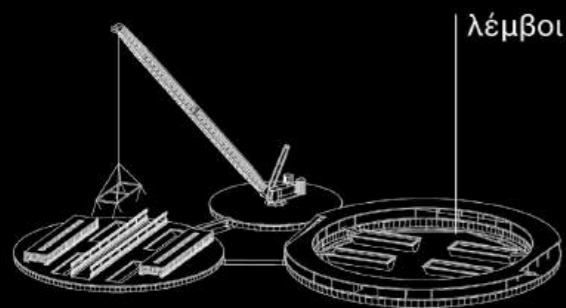
Για την μετακίνηση της πλωτής κατασκευής χρησιμοποιούνται δύο συμβατικά ρυμουλκά, που την κινούν με ταχύτητα περίπου 5 κόμβων. Ο αριθμός των ρυμουλκών εξασφαλίζει την ασφαλή και σταθερή πορεία της πλωτής κατασκευής. Λόγω της διαμπερούς κατασκευής, η ανεμοπίεση είναι μειωμένη, συμβάλλοντας στην ασφάλεια.

ΕΛΛΙΜΕΝΙΣΜΟΣ

Κατά τον ελλιμενισμό, το ένα εκ των δύο ρυμουλκών αλλάζει λειτουργία και σπρώχνει την κατασκευή προς το λιμάνι. Το δακτυλίδι ακουμπάει στην αποβάθρα με το αποτμημένο τμήμα της εξωτερικής περιφέρειάς του και δένεται. Προκύπτει έτσι μία ευρεία είσοδος που εξυπηρετεί το πλήθος των επιβατών και προσφέρει ομαλή μετάβαση από την στεριά στη θάλασσα.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

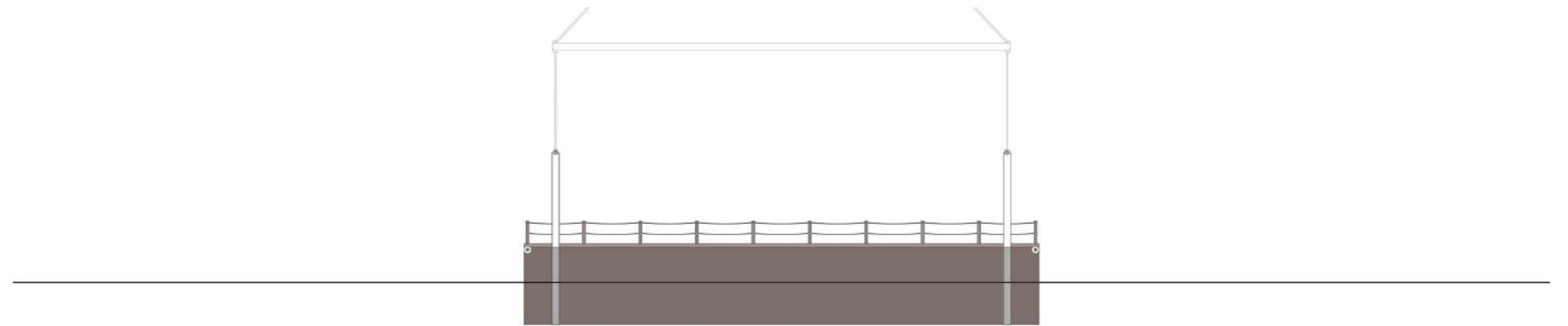
Η πλωτή κατασκευή μπορεί να κατασκευαστεί από ανακυκλωμένα υλικά από την περιοχή των ναυπηγείων, στις υφιστάμενες υποδομές. Για να αντέξει στο χρόνο, σημαντικό είναι, όταν δεν χρησιμοποιείται, να βρίσκεται έξω από το νερό και να συντηρείται. Το αραξοβόλημα και η συντήρηση θα πραγματοποιούνται στο λατομείο, ενώ για μεγαλύτερες επεμβάσεις θα χρησιμοποιούνται τα ναυπηγεία της περιοχής. Το σύνολο σχεδόν της απαιτούμενης ενέργειας για την λειτουργία της πλωτής κατασκευής αφορά τον γερανό και τα ρυμουλκά. Τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί οι ενεργειακές απαιτήσεις των μηχανών αυτών και έχει επιτευχθεί η λειτουργία τους με ηλεκτρισμό. Λόγω της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, προβλέπεται η δυνατότητα αλλαγής του γερανού και των ρυμουλκών, χωρίς να επηρεαστεί η μορφή και η λειτουργία της πλωτής κατασκευής.

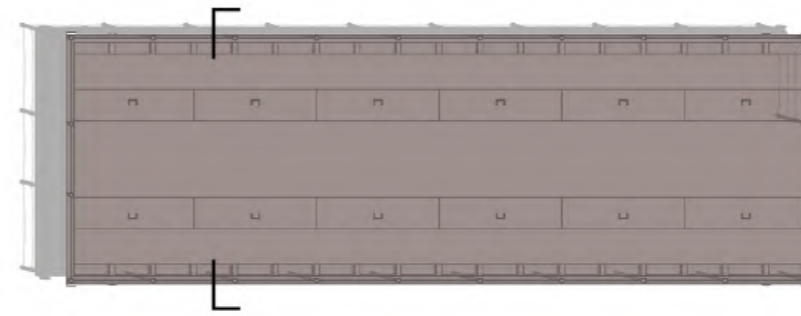
ΛΕΜΒΟΣ

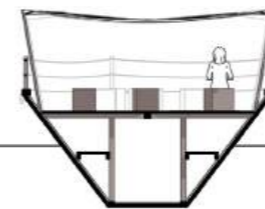
Στην ενότητα της φυγής χρησιμοποιούνται τέσσερις λέμβοι, πλοία που κατά την αρχαιότητα διένυαν μικρές αποστάσεις. Οι λέμβοι αντιπροσωπεύουν τα πρόχειρα σκάφη με τα οποία οι αρχαίοι Αθηναίοι εκκένωσαν την Αττική και διαθέτουν μικρό ξύλινο κατάστρωμα, διατηρώντας την αίσθηση μίας ευτελούς κατασκευής.

ΟΨΗ

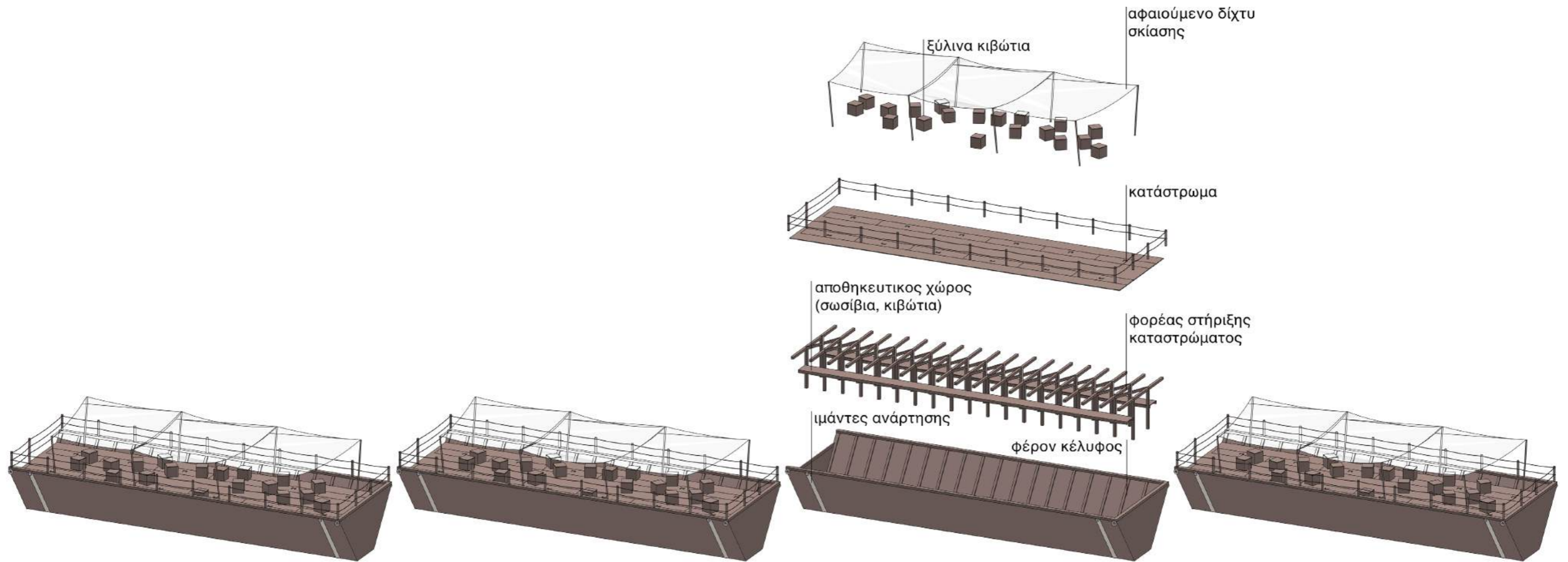

ΚΑΤΟΨΗ

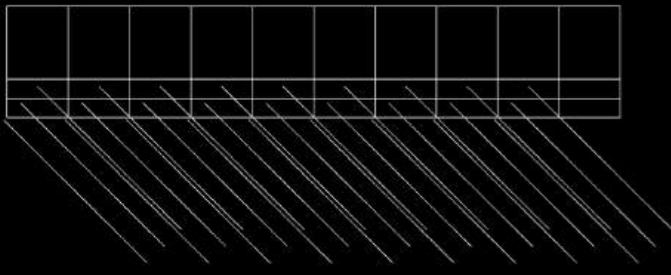
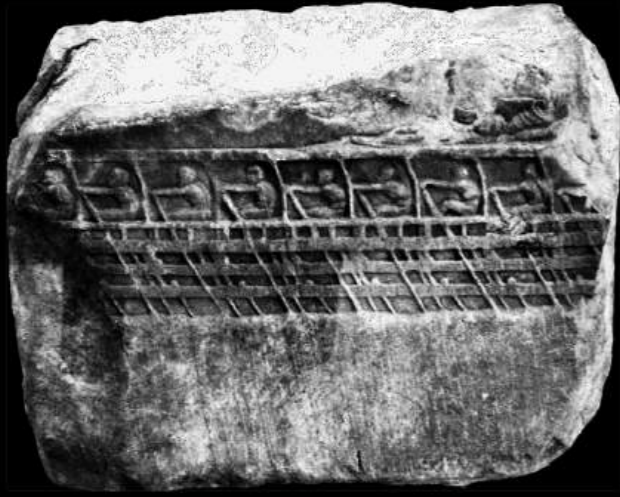
ΤΟΜΗ

0m 2.5m 5m

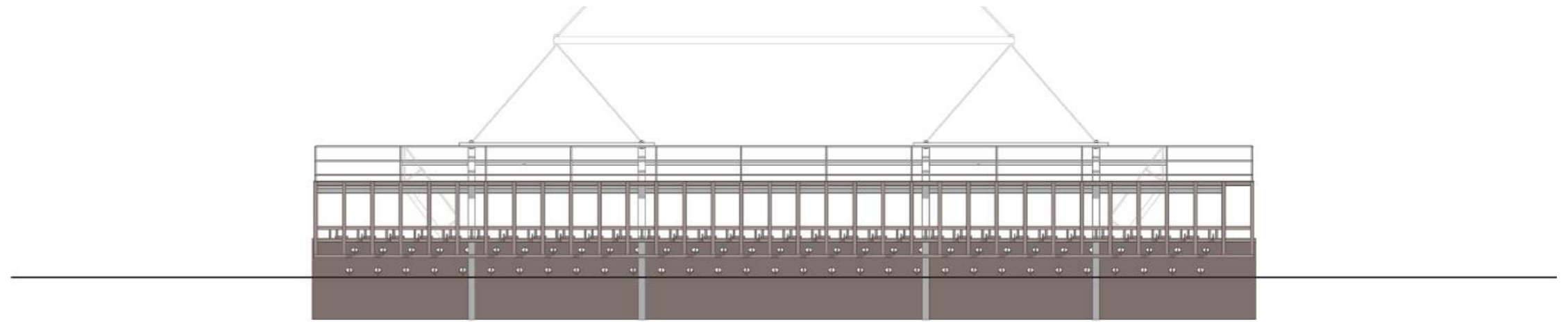

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

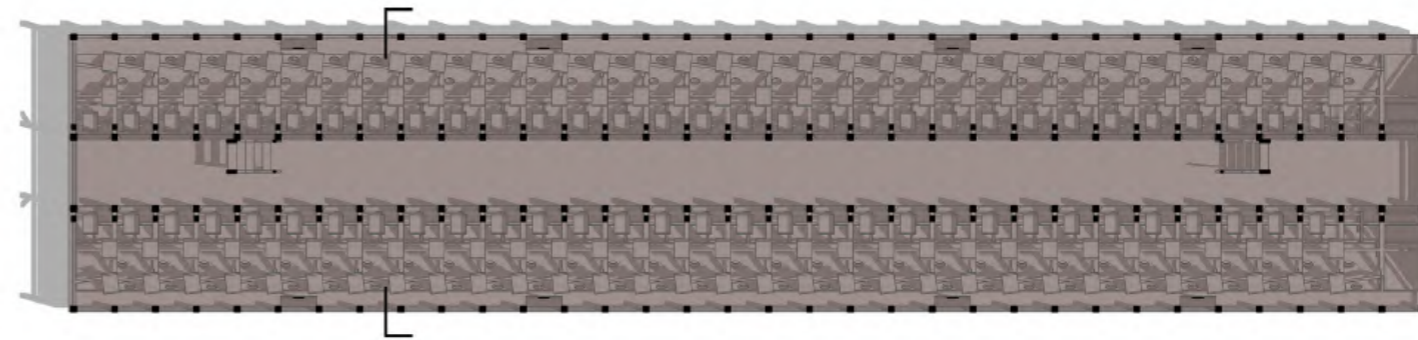
ΤΡΙΗΡΗΣ

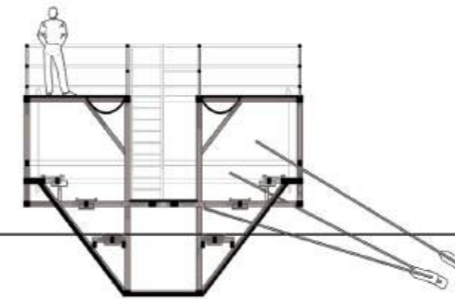
Για την ενότητα της μάχης σχεδιάζονται δύο τριήρεις. Η εμπειρία του χώρου του πλοίου που πρωταγωνίστησε στην μάχη εξασφαλίζεται με την διατήρηση του κεντρικού τμήματός του. Αναπαρίστανται οι τρεις σειρές κωπηλατών, τα δύο καταστρώματα και τα επαναλαμβανόμενα στοιχεία που χαρακτήριζαν το αρχαίο πλοίο.

ΟΨΗ

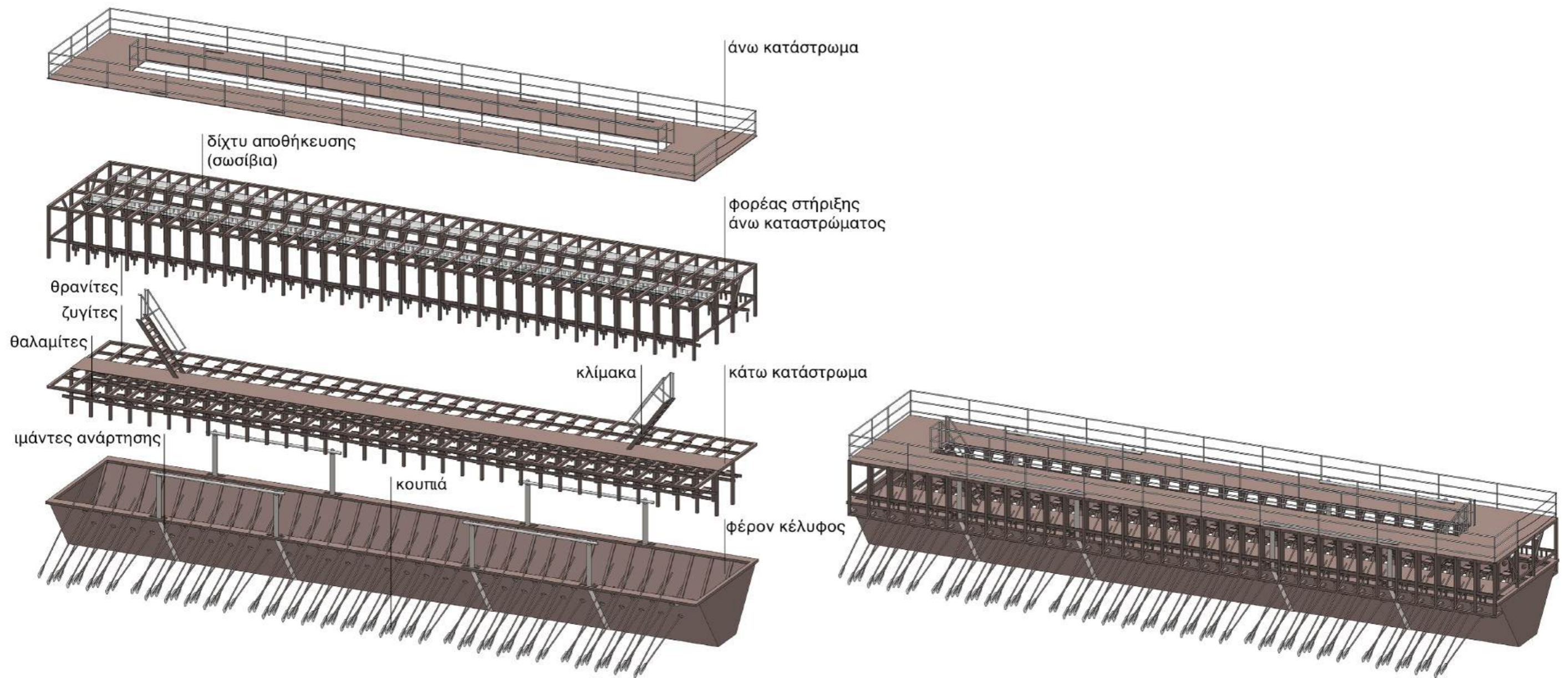

ΚΑΤΟΨΗ

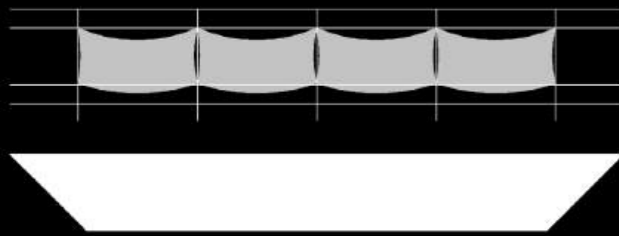
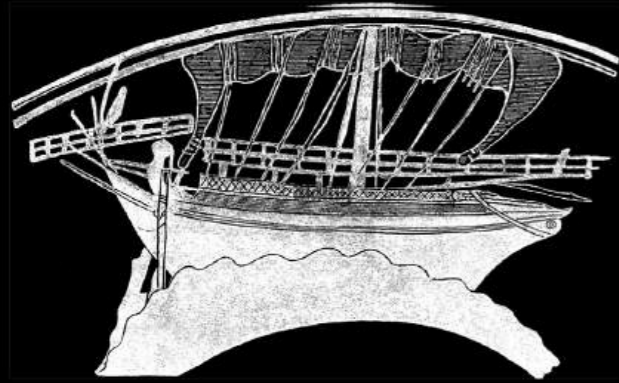
ΤΟΜΗ

0m 2.5m 5m

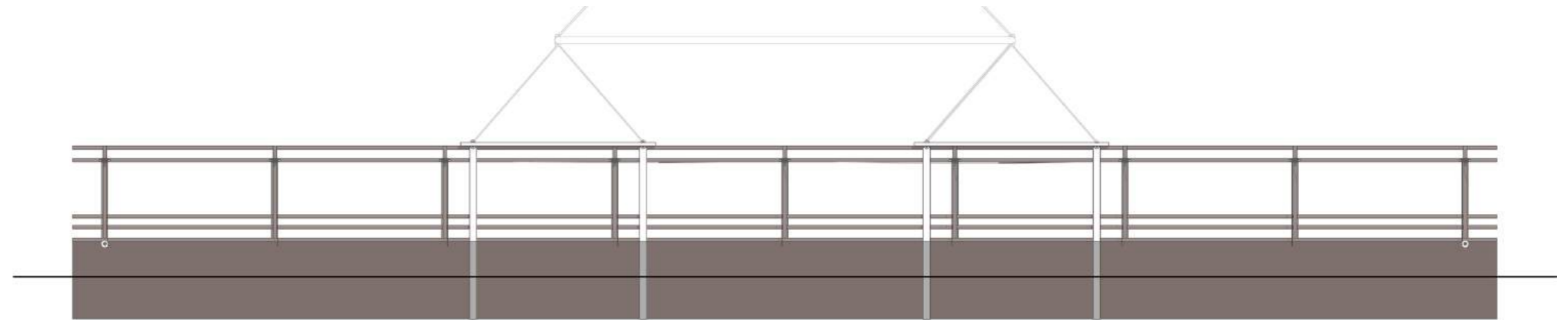

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

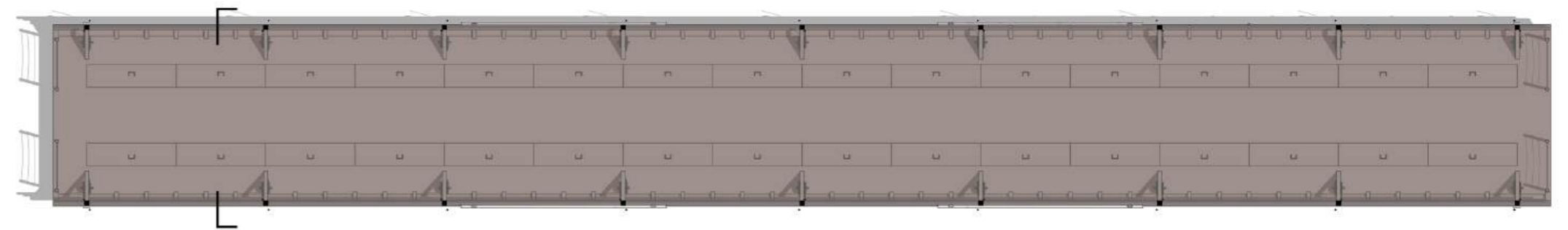
ΟΛΚΑΔΑ

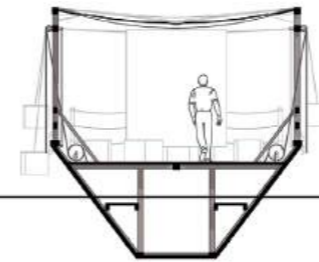
Για την ενότητα της αναγέννησης χρησιμοποιείται η ολκάδα, ένα εμπορικό πλοίο. Ήταν μεγαλύτερο από τα άλλα και είχε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της πόλης. Την χαρακτήριζε η πλευρική σκαλωσιά του καταστρώματος, η οποία επανερμηνεύεται και αντί για δίκτυα, θσ στηρίζει το πανόραμα της αναγεννημένης Αθήνας.

ΟΨΗ

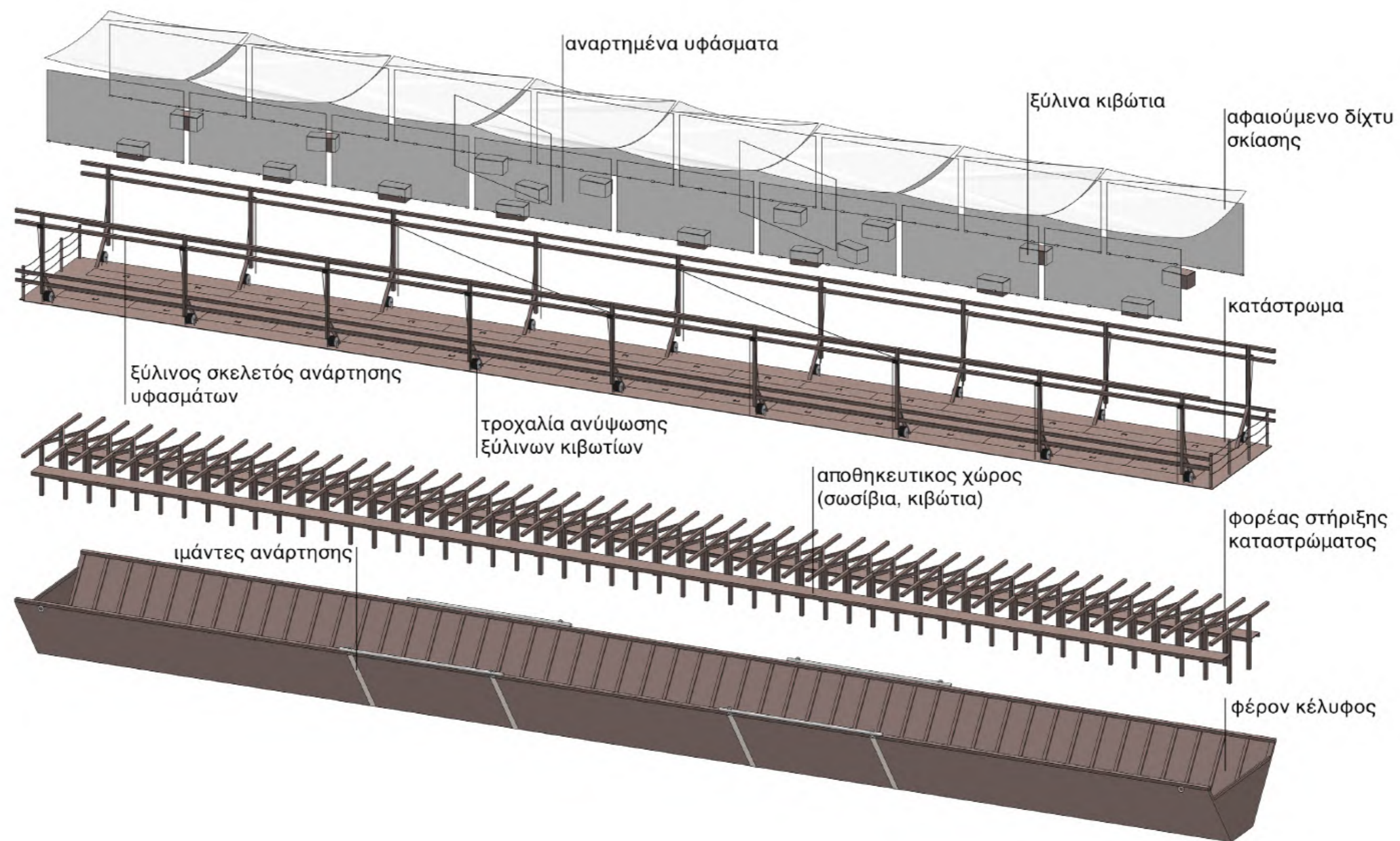

ΚΑΤΟΨΗ

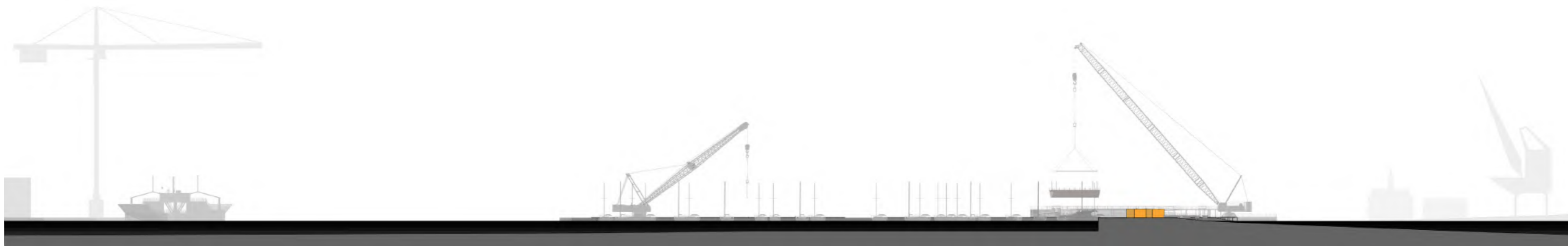
ΤΟΜΗ

0m 2.5m 5m

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

1. ΠΕΡΑΜΑ

Το ταξίδι μας ξεκινάει με την άφιξή μας στο Πέραμα. Αφού έχουμε διασχίσει την πόλη και το πολύβουο επιβατικό λιμάνι, συνεχίζουμε πεζοί στο ήσυχο λιμάνι του Ναυτικού Ομίλου Περάματος. Περπατώντας στον λιμενοβραχίονα, βρισκόμαστε για πρώτη φορά σε επαφή με την θάλασσα και απολαμβάνουμε την θέα του στενού της Σαλαμίνας. Στο τέλος του λιμενοβραχίονα, αντικρύζουμε την σήμανση της αφετηρίας του ταξιδιού μας. Ένας μεταλλικός διάδρομος που επεκτείνεται στην θάλασσα, και δύο χρωματιστά κοντέινερ μας οδηγούν στην πλωτή κατασκευή που θα μας μεταφέρει στη Σαλαμίνα. Μετά την έκδοση εισιτηρίων και την προμήθεια απαραίτητου ρουχισμού χωριζόμαστε σε τέσσερις ομάδες των 15 περίπου ατόμων, και ο ξεναγός μας, αφού συστηθεί, μας οδηγεί στο εσωτερικό της πλωτής κατασκευής.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗΣ:

ΤΡΑΜ (μελλοντικό)

Λεωφορείο (δημόσιο/τουριστικό)

ΙΧ

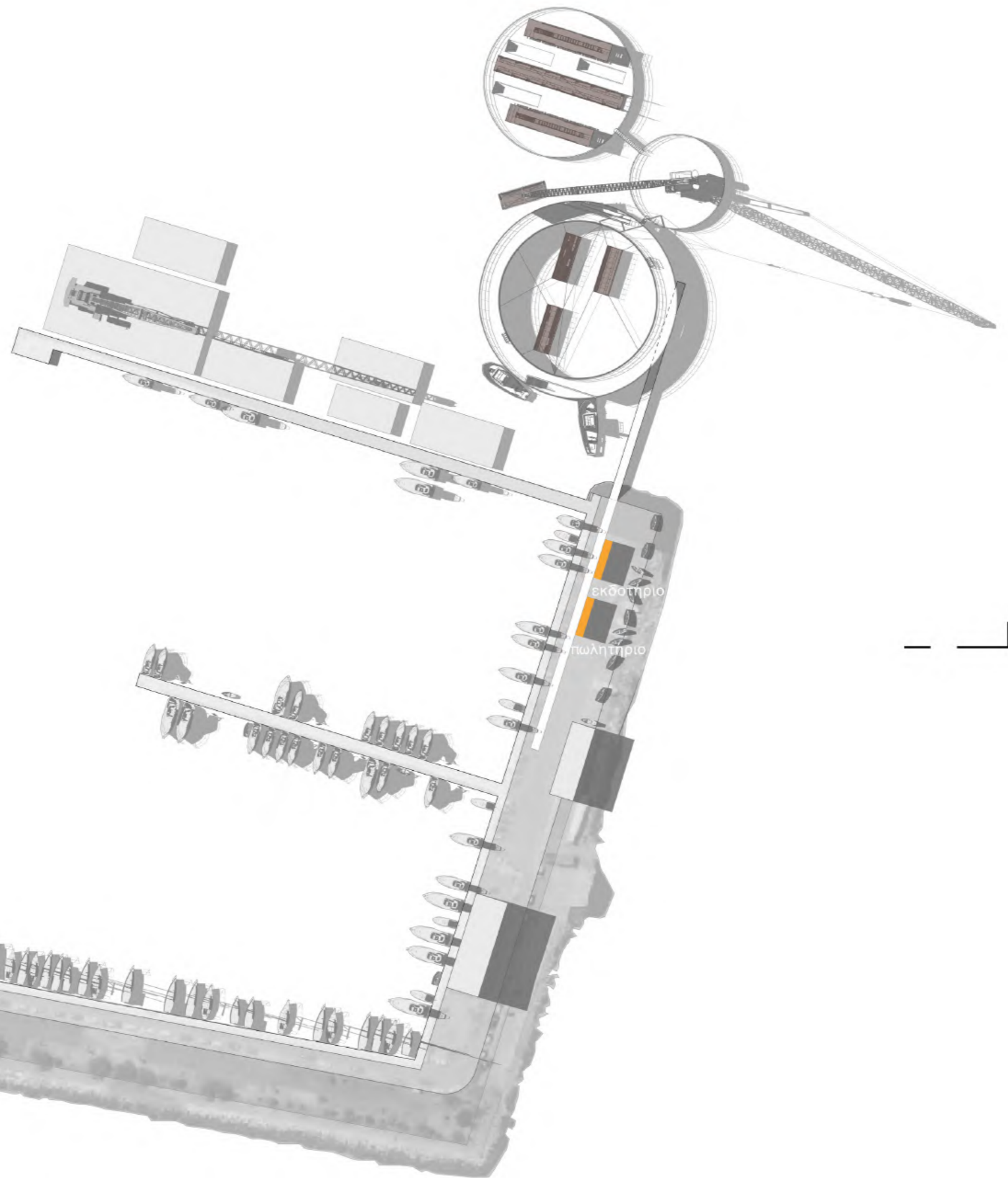
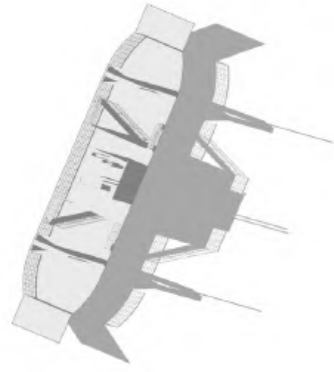
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

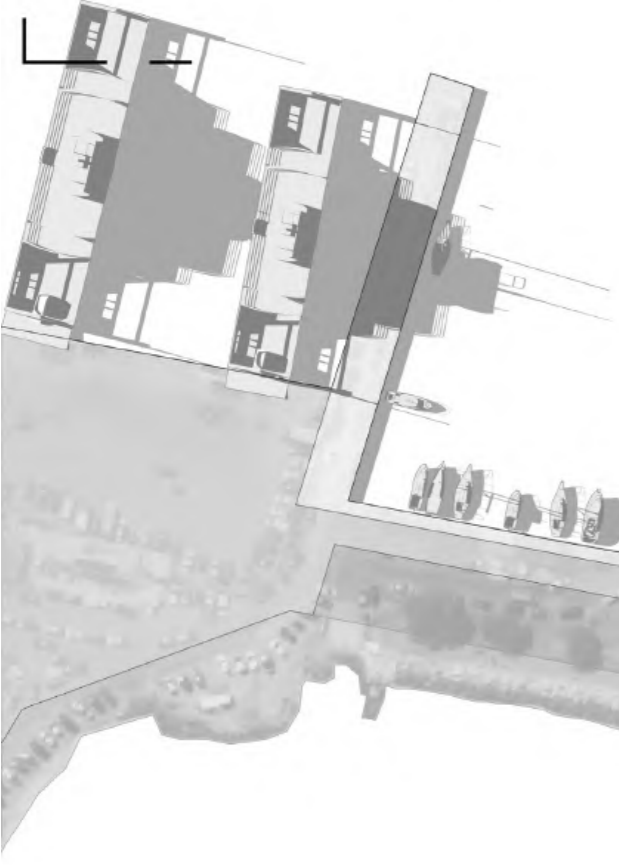
60 Επισκέπτες

0m 10m 20m 40m 100m

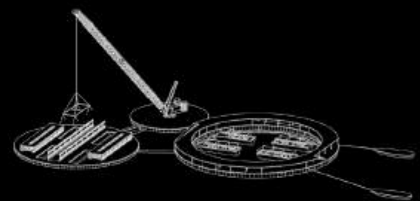

εκδοτήριο
πωλητήριο

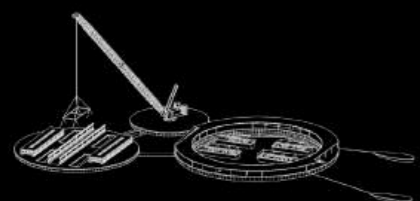

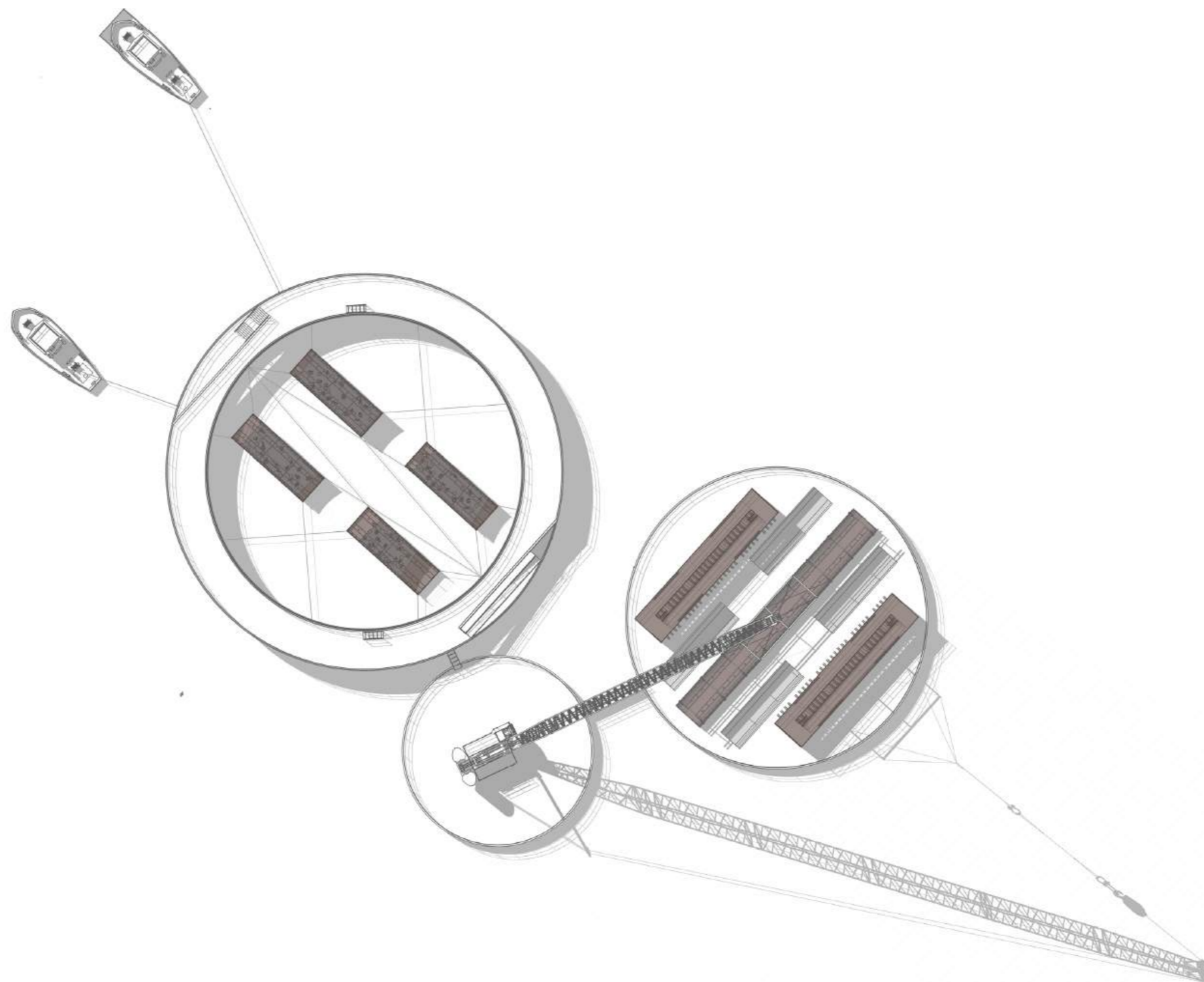
9:10 π.μ.

9:30 π.μ.

9:50 π.μ.

0m 5m 10m 20m 50m

2. ΦΥΓΗ

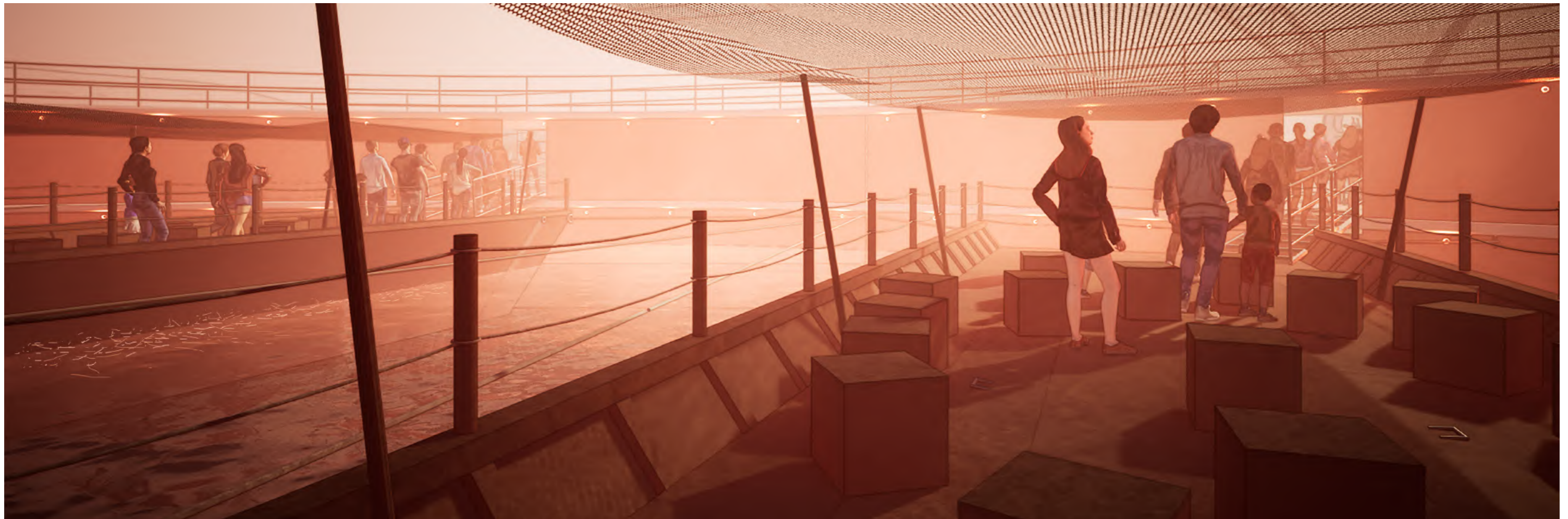
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

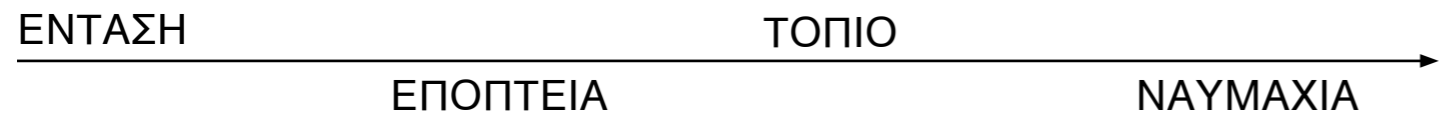
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Επιβιβάζομαστε στις τέσσερις λέμβους, καθόμαστε στο ξύλινο κατάστρωμα και ο ξεναγός μας εξηγεί πως εγκαταλείπουμε την απειλούμενη Αττική για την Σαλαμίνα. Πάνω στις λέμβους βρίσκουμε ξύλινα κιβώτια που περιέχουν τεκμήρια για την ζωή που αφήσαμε στην αρχαία Αθήνα και για τον πόλεμο. Ενώ διασχίζουμε το στενό, έχοντας μελετήσει τα τεκμήρια, ο ξεναγός μας καλεί σε συνέλευση, ώστε να αποφασίσουμε πως θα αντιμετωπίσουμε τον περσικό κίνδυνο. Ενώ η συζήτηση εξελίσσεται, ακούμε έντονους ήχους, μία κόκκινη κουρτίνα πέφτει γύρω μας και η ατμόσφαιρα γεμίζει με κόκκινο καπνό, μειώνοντας την ορατότητα. Αντιλαμβανόμαστε ότι οι Πέρσες κατέστρεψαν την Αττική και αναμένουμε με αγωνία την άφιξη στη Σαλαμίνα. Ανακουφισμένοι, τελικά αποβιβάζομαστε στην ασφάλεια.

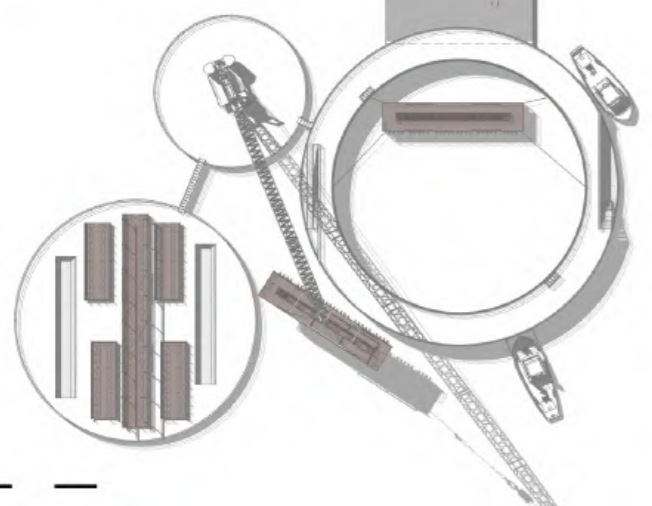
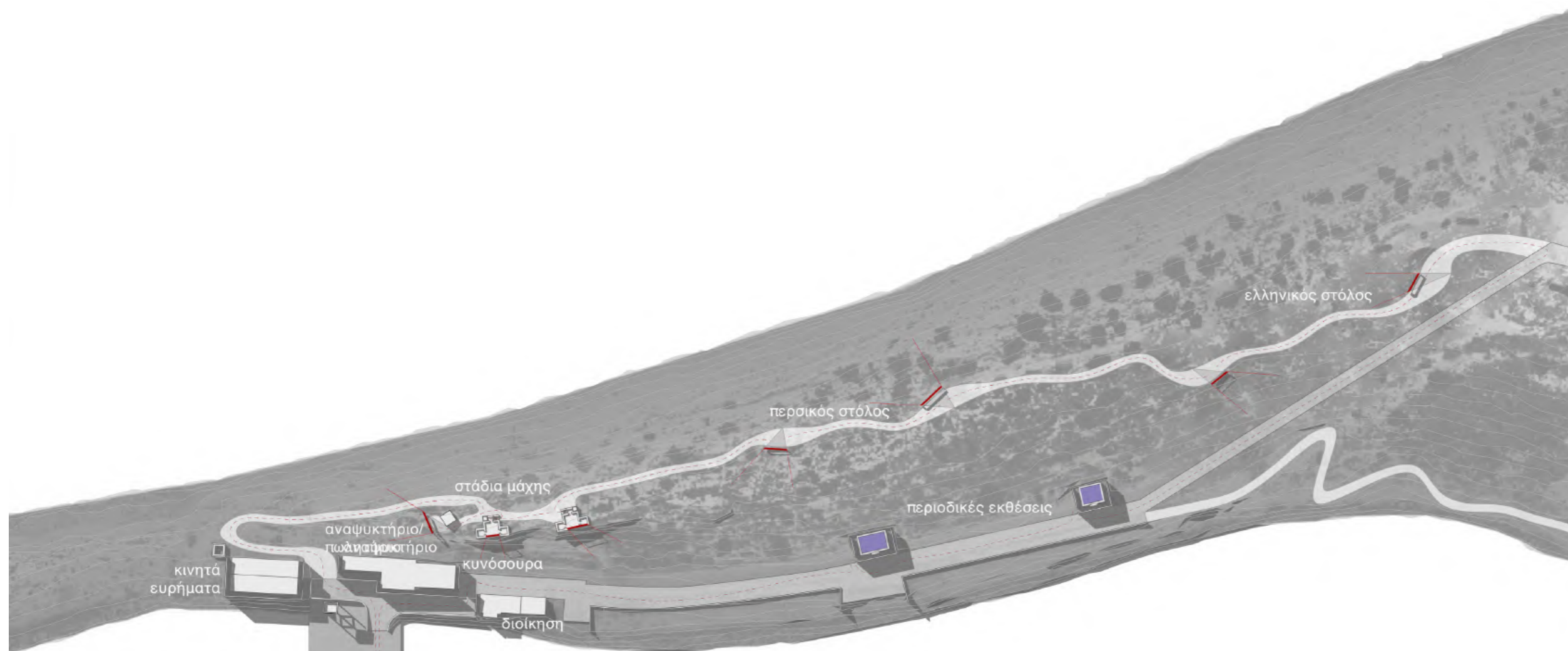

3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

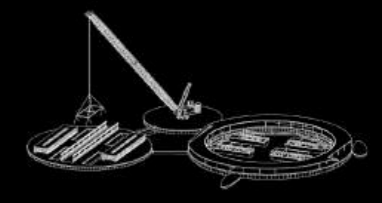
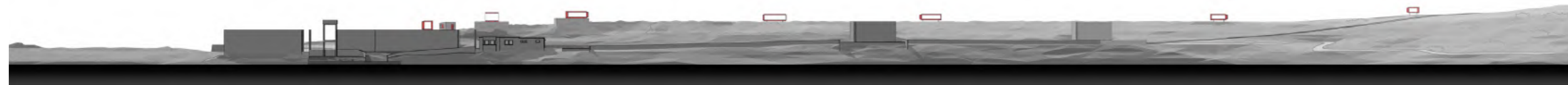

Αποβιβαζόμαστε στο ναυτικό οχυρό και βλέπουμε τα επιβλητικά μπετονένια κτήριά του. Παραμένοντας σε τέσσερις ομάδες, ανεβαίνουμε στην ράχη της Κυνόσουρας, αντικρύζοντας ένα βραχώδες τοπίο με ένταση. Χάρη στην εξαιρετική θέα, κατανοούμε τη γεωγραφία του στενού, το οποίο μόλις διασχίσαμε. Οι κορνίζες που συναντάμε καθώς βαδίζουμε στην ράχη της Κυνόσουρας μας αποκαλύπτουν, πάντα σε σχέση με το τοπίο, την παράταξη και την στρατηγική Ελλήνων και Περσών. Η πορεία μας κορυφώνεται με την ανάβαση στα πολεμικά παρατηρητήρια, όπου παρακολουθούμε τις τρεις φάσεις της μάχης, όπως θα την παρακολούθησαν και οι άμαχοι Αθηναίοι. Μετά την νίκη των Ελλήνων κατεβαίνουμε προς το ναυτικό οχυρό, όπου επισκεπτόμαστε συμπληρωματικές εκθέσεις μέχρι την αναχώρησή μας.

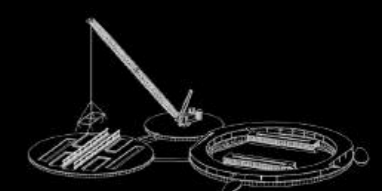
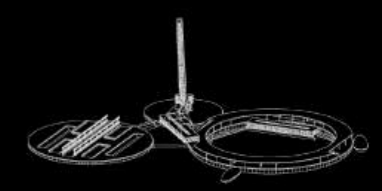

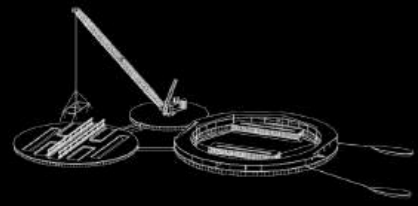
0m 10m 20m 40m 100m

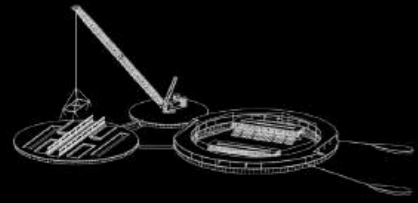
10:00 π.μ.

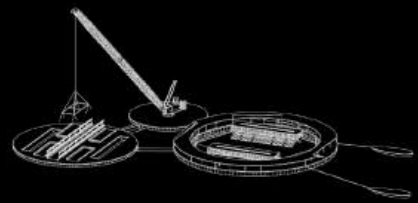
11:30 π.μ.

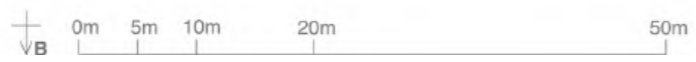
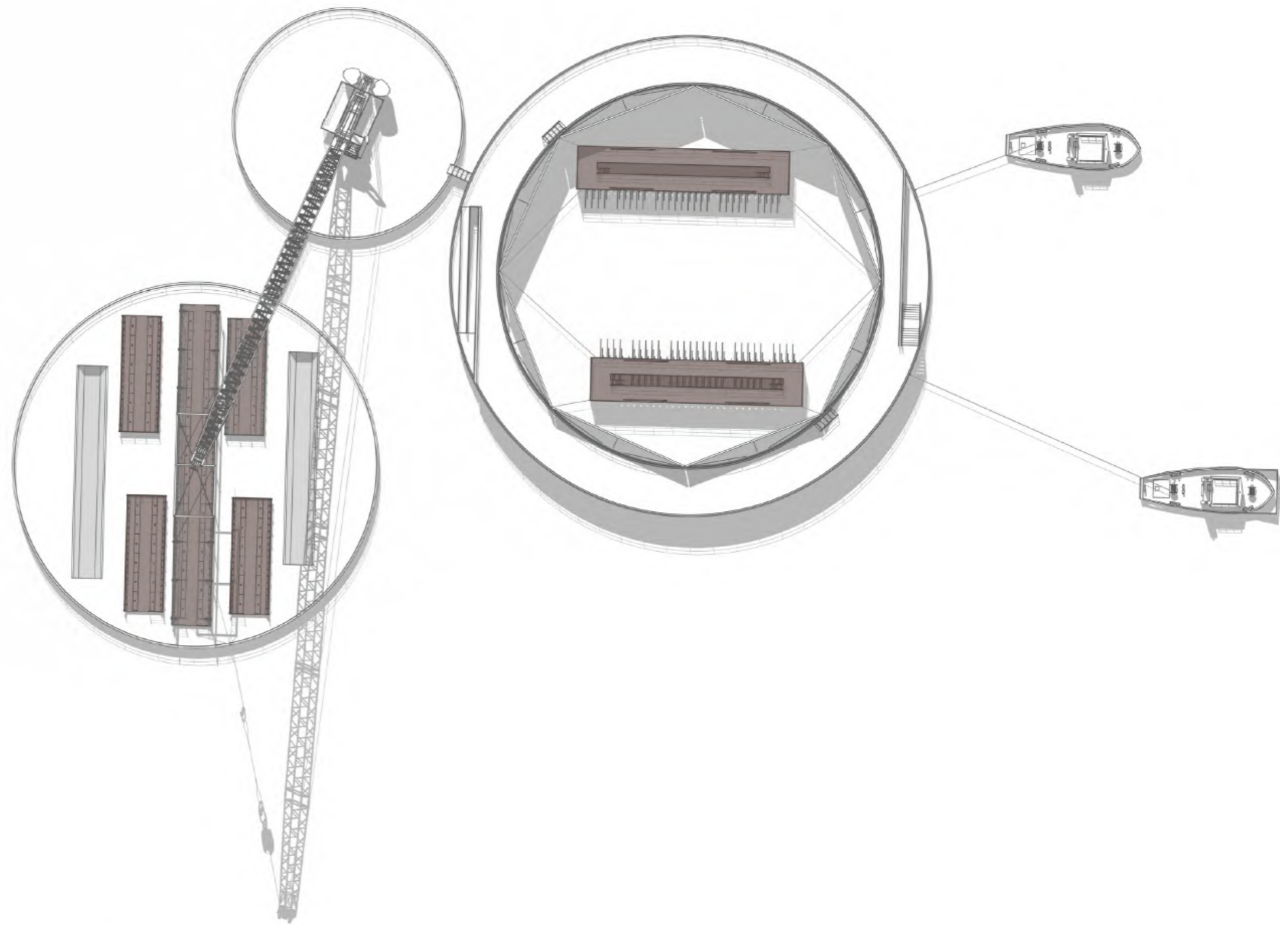
11:30 π.μ.

11:45 π.μ.

12:00 μ.μ.

4. ΜΑΧΗ

ΑΓΩΝΑΣ

ΜΟΧΘΟΣ

ΧΑΟΣ

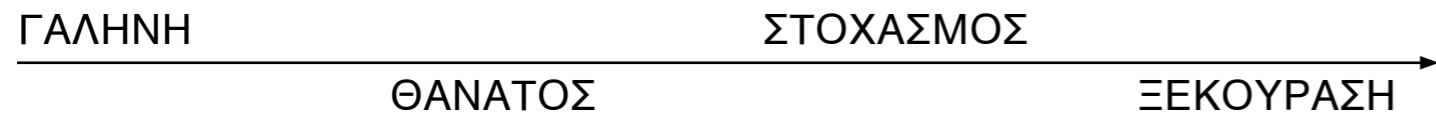
ΝΙΚΗ

Έχοντας χωριστεί σε δύο ομάδες, μεταβαίνουμε στο άνω κατάστρωμα της πλωτής κατασκευής, που στο εσωτερικό της βρίσκονται δύο τριήρεις. Αφού επιβιβαστούμε στην τριήρη, ο ξεναγός μας εξηγεί την λειτουργία της και τον ρόλο που θα έχουμε ως κωπηλάτες. Το ταξίδι ξεκινάει και ακούμε τύμπανα.. Περιμετρικοί καθρέπτες αναδύονται από το νερό και πληθαίνουν, περικυκλώνοντας το δακτυλίδι. Τα είδωλα των πλοίων είναι τόσα ώστε καλύπτουν τον ορίζοντα, σαν ξύλινα τείχη. Οδηγούμαστε στο κάτω κατάστρωμα της τριήρους, όπου λαμβάνουμε θέσεις και κωπηλατούμε στο ρυθμό των τυμπάνων. Το πλοίο αυξάνει ταχύτητα, κάνει ελιγμούς και σηκώνεται κύμα σε ένα χαοτικό περιβάλλον. Πλησιάζοντας την ακτή, τα τύμπανα σταματούν, οι καθρέφτες βυθίζονται και έχοντας νικήσει, αποβιβαζόμαστε.

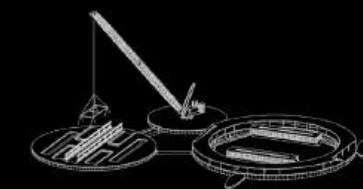
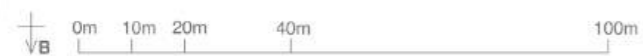
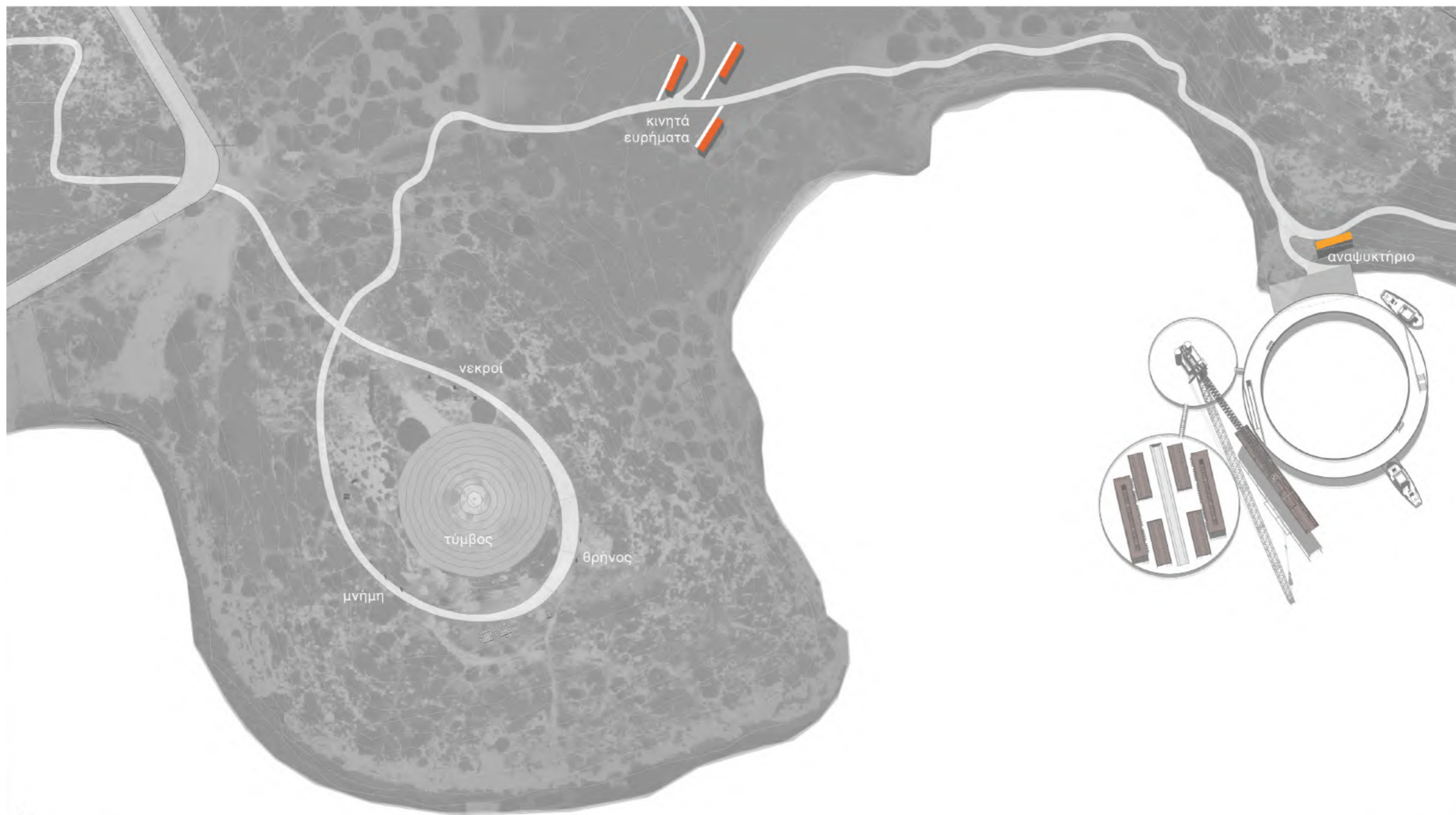

5. ΤΑΦΗ

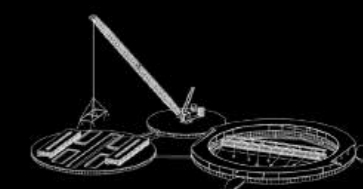
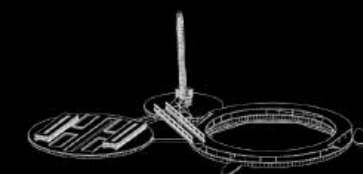

Παραμένοντας σε δύο ομάδες εξερευνούμε την περιοχή του τύμβου. Το ανάγλυφο είναι ήπιο, η βλάστηση πιο πλούσια και επικρατεί ησυχία. Αυτή η γαλήνη αρμόζει στην αρχαία νεκρόπολη, αποφορτίζοντάς μας από την ένταση της μάχης. Ξεκινάμε την ανάβαση προς το μνημείο, ακολουθώντας το ελυσσόμονο μονοπάτι. Με αργό βηματισμό, η πομπή μας ανεβαίνει στο ύψωμα, όπου πραγματοποιούμε τρεις στάσεις. Εκεί πληροφορούμαστε για την συλλογή των νεκρών μετά την μάχη, την ταφή τους και τον τρόπο τιμής τους. Σιωπηλός και ογκώδης, ο τύμβος μας θυμίζει με σεμνότητα την θύματα του πολέμου. Με αυτές τις σκέψεις κατεβαίνουμε από το ύψωμα και ξεκουραζόμαστε κάτω από την σκιά της τοπικής βλάστησης, μέχρι να κληθούμε να επιστρέψουμε στο πλοίο.

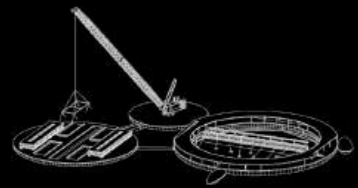

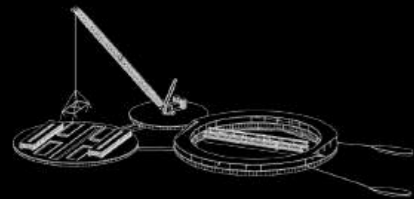
12:10 μ.μ.

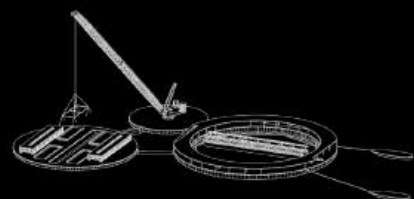
01:10 μ.μ.

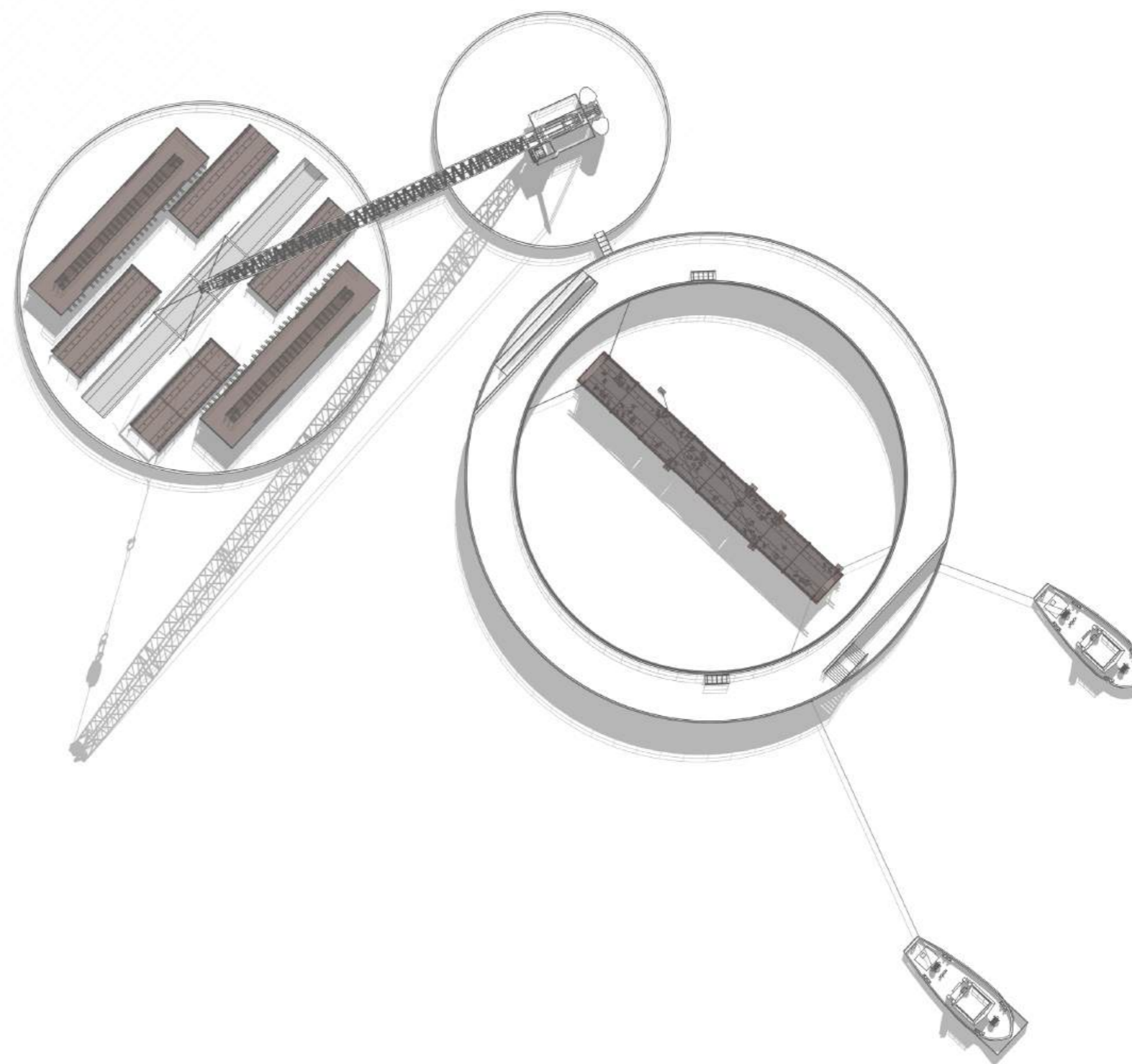
01:10 μ.μ.

01:20 μ.μ.

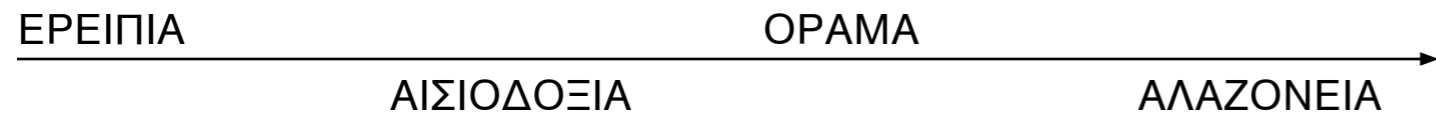
01:30 μ.μ.

0m 5m 10m 20m 50m

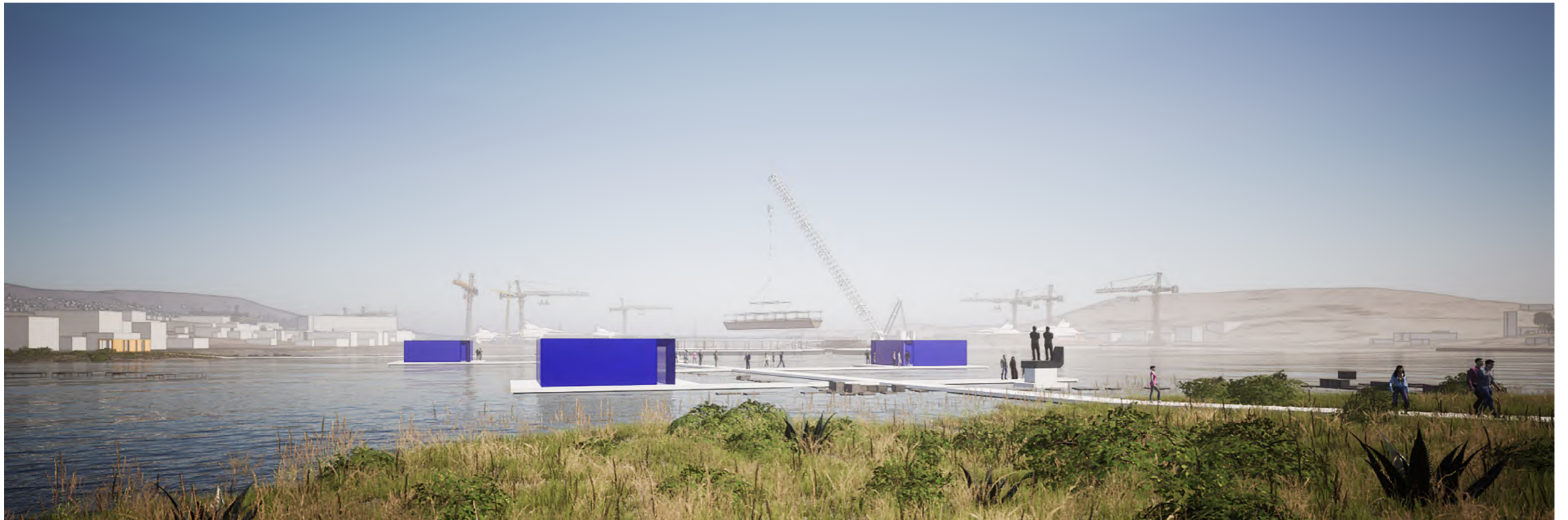

6. ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Διασχίζοντας την πλωτή κατασκευή, επιβιβάζομαστε στην ολκάδα, σε μία ομάδα. Αντικρύζουμε ένα απόκοσμο θέαμα, με τον ορίζοντα να καλύπτεται από λευκή κουρτίνα, πυκνό καπνό να περιορίζει την ορατότητα και ξύλινα κιβώτια να επιπλέουν στο νερό. Βρισκόμαστε ανάμεσα στα συντρίμια της ναυμαχίας. Οι ξεναγοί μας καλούν να συλλέξουμε τα κιβώτια από το νερό μέσω τροχαλιών της ολκάδας. Αφού τα κιβώτια έχουν συλλεχθεί, αποκαλύπτεται ξανά ο ορίζοντας και ξεκινάει το ταξίδι. Μέσα στα κιβώτια βρίσκουμε σχέδια, τα οποία τοποθετούμε σε σκαλωσιές. Έτσι απλώνουμε το πανόραμα της αναγεννημένης Αθήνας, των μνημείων, του στόλου και χάρτες της επέκτασης της ισχύος της. Η αισοδιξία και η ορμή όμως περιέχει επιφυλακή, αφού βλέπουμε την Αθήνα και στο ρόλο του καταπιεστή.

7. ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ

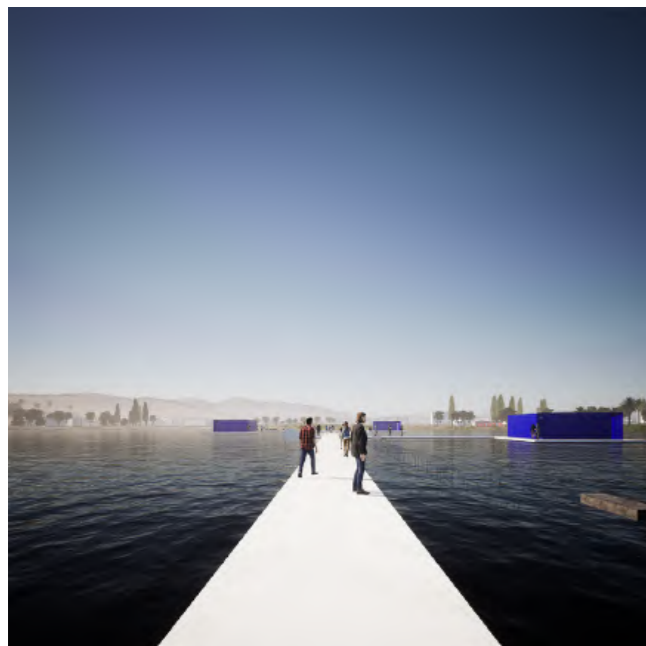
ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΠΟΔΟΜΗΣΗ

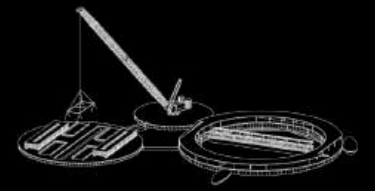
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Αφού αποχαιρετίσουμε τους ξεναγούς, αποβιβαζόμαστε στον αρχαίο λιμένα. Βαδίζοντας στις πλωτές διαδρομές, την προσοχή μας τραβάνε τα μπλε πλωτά κτίσματα. Στο πρώτο ανακαλύπτουμε τις πηγές για την ναυμαχία, οι οποίες είναι συχνά αντιφατικές και πάντα από την οπτική των Ελλήνων. Στο επόμενο κτίσμα θαυμάζουμε έργα τέχνης όπως οι «Πέρσες» του Αισχύλου, που ανύψωσαν την ναυμαχία στη σφαίρα του μύθου. Τέλος, μαθαίνουμε για τα Σαλαμίνια, για την επιφανειακή σύγχρονη επίκληση της ναυμαχίας και την παράλληλη καταστροφή του ιστορικού τόπου της. Περπατώντας, κατανοούμε την αντίθεση των βυθισμένων αρχαίων ερειπίων με τα επιδεικτικά σύγχρονα μνημεία κατά μήκος των διαδρομών. Αναζητώντας την θέση της ναυμαχίας σήμερα, φτάνουμε στη στεριά, ολοκληρώνοντας την περιήγηση..

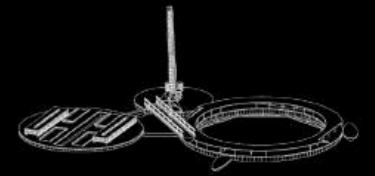

0m 10m 20m 40m 100m

01:40 μ.μ.

04:00 μ.μ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

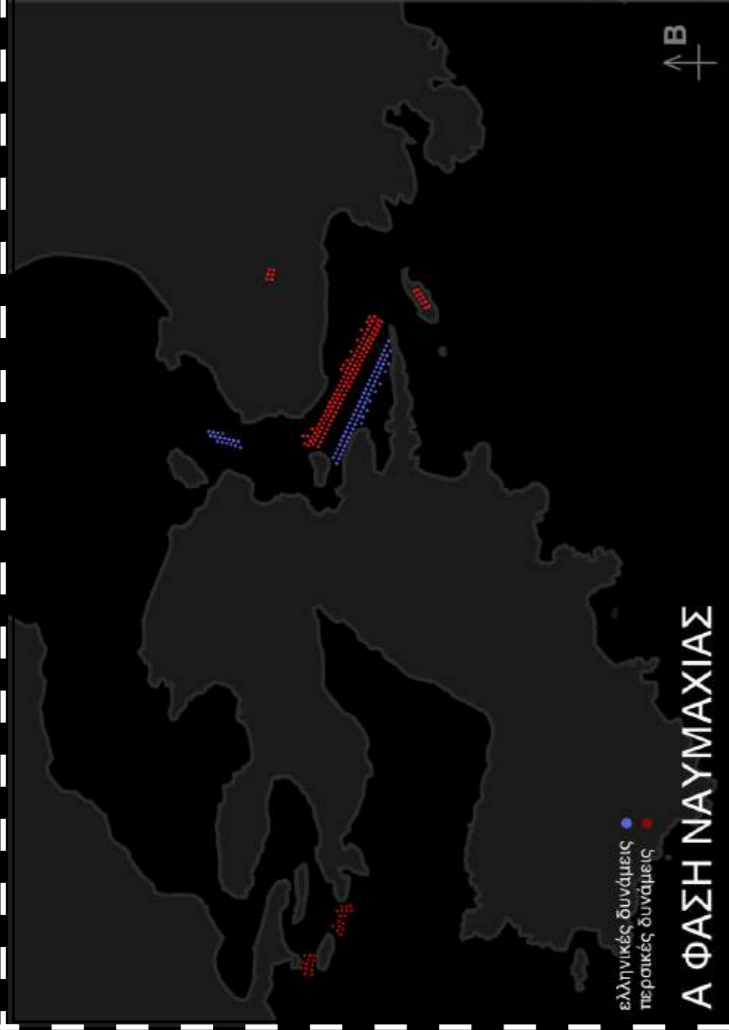
Η αρχιτεκτονική και η μουσειολογική πρόταση δεν αφορούν ένα συμβατικό μουσείο ούτε ένα συμβατικό ιστορικό πάρκο. Χωρίς υλικά ευρήματα, έχοντας ένα γεγονός που ανήκει σχεδόν στη σφαίρα του μύθου, μακριά από την ζωντανή μνήμη, με ένα τοπίο συχνά μη αναγνωρίσιμο, αυτό που μένει σταθερό είναι η ανθρώπινη φύση.

Οι Περσικοί Πόλεμοι, όπως κάθε πόλεμος, πριν περάσει στην σφαίρα του μύθου, ήταν ένα πραγματικό γεγονός που προκάλεσε φόβο, την φυγή, πόνο, οδήγησε σε θυσίες και τελικά στην αποδοχή και την αναγέννηση, ακολουθώντας τον ατελείωτο κύκλο της ιστορίας μας. Τελικά η ναυμαχία της Σαλαμίνας, σε αντίθεση με τα εθνικά αφηγήματα, τις ακαλαίσθητες τελετές και τις επιφανειακές επικλήσεις, μας ενδιαφέρει γιατί αποτελεί ένα μάθημα για την ανθρώπινη φύση. Μία φύση που όταν έχει διωχθεί, όταν έχει χάσει τα πάντα, μπορεί να νικήσει και να φτάσει σε νέα ύψη.

Όταν έχει χαμηλώσει ο ήλιος επιστρέφουμε στο Πέραμα. Το ταξίδι μας φτάνει στο τέλος του, όμως μετά την κοινή μας πλεύση στα πολεμικά πεδία, είμαστε όλοι λίγο πλουσιότεροι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ - ΜΠΡΟΣΤΙΝΗ ΟΨΗ

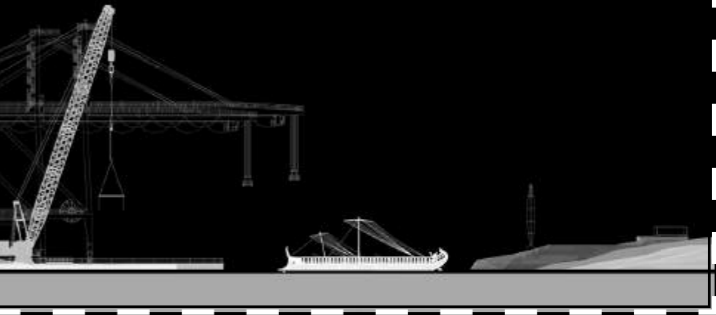
Α ΦΑΣΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

Β ΦΑΣΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

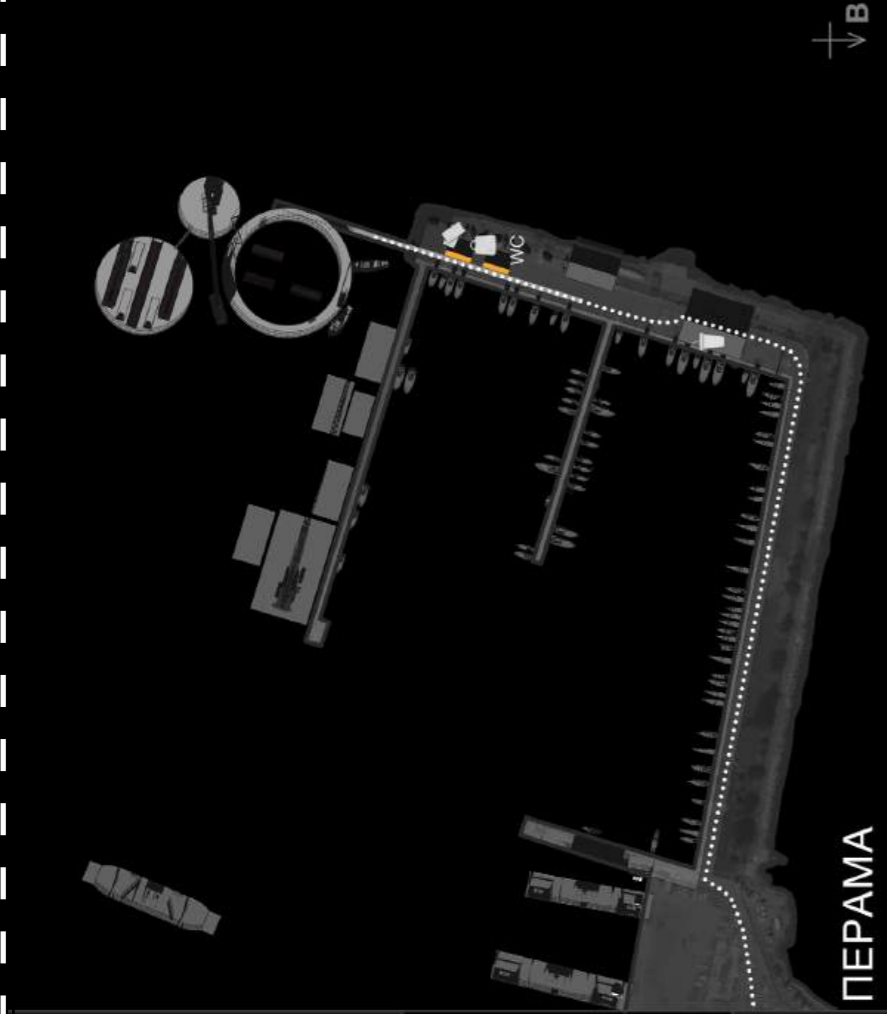

Γ ΦΑΣΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

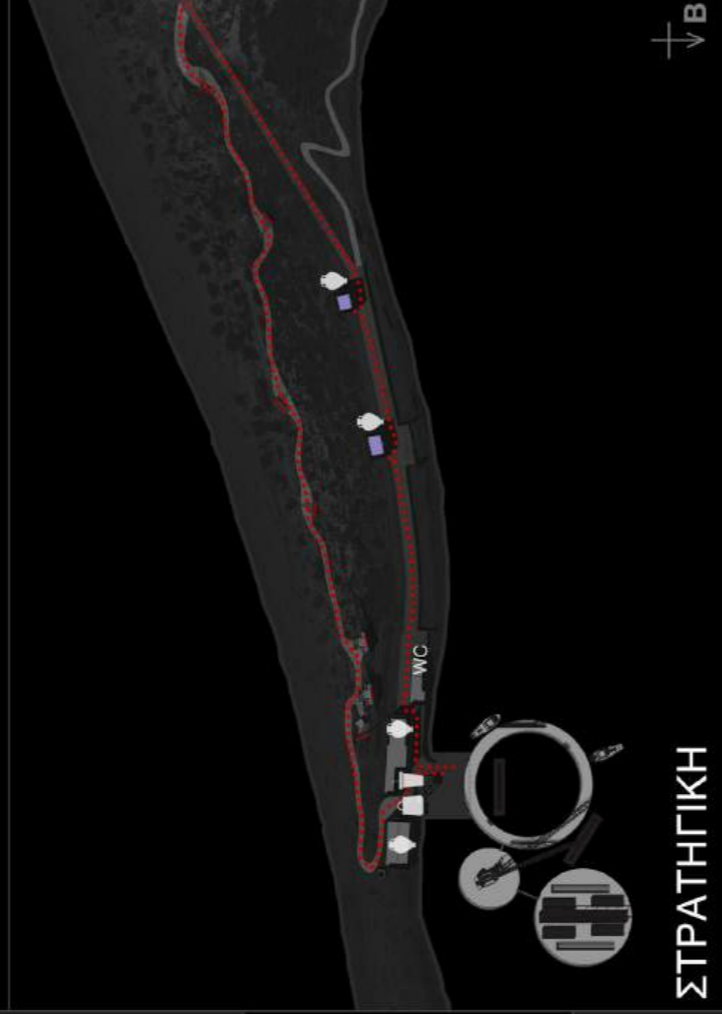

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΕΔΙΑ: ΣΑΛΑΜΙΝΑ

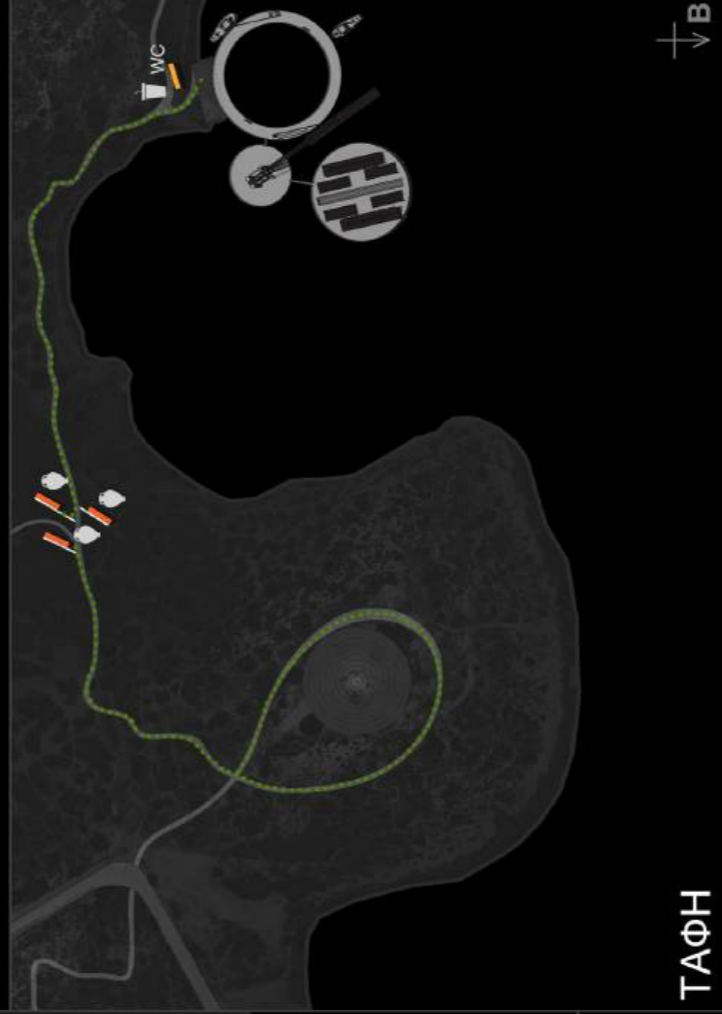
ΠΛΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

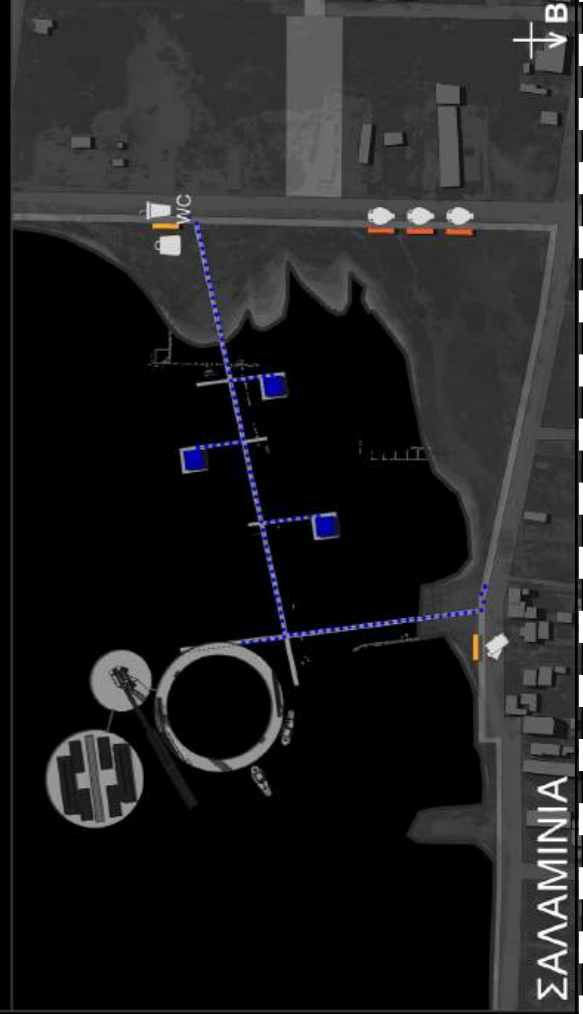
ΠΕΡΑΜΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

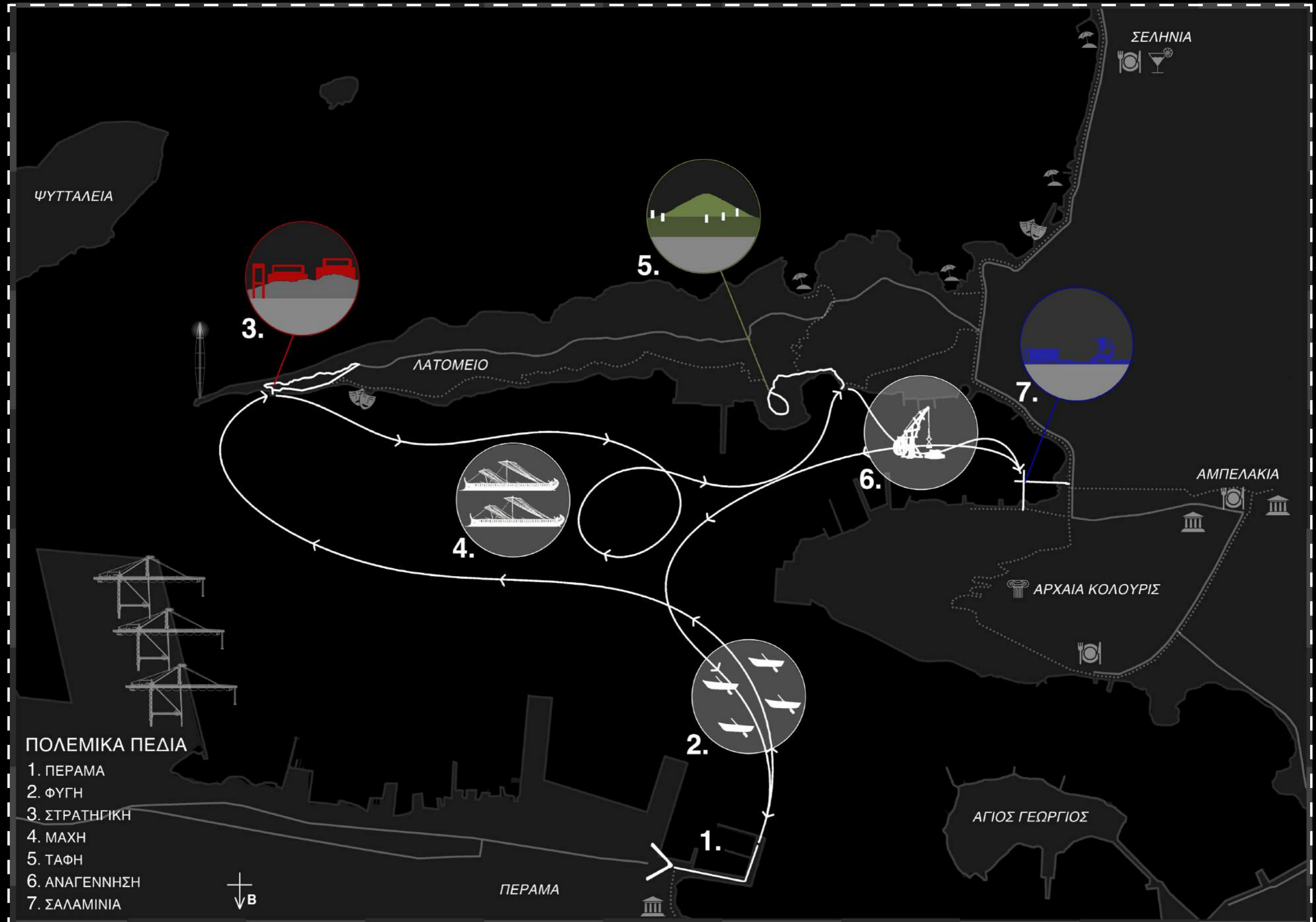

ΤΑΦΗ

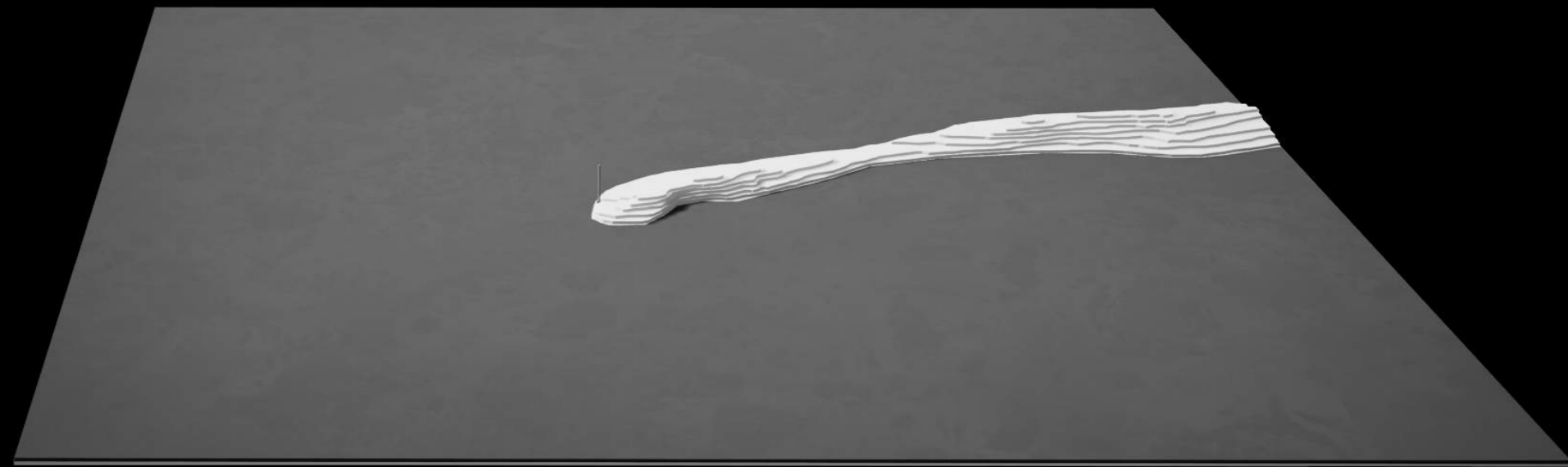

ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ

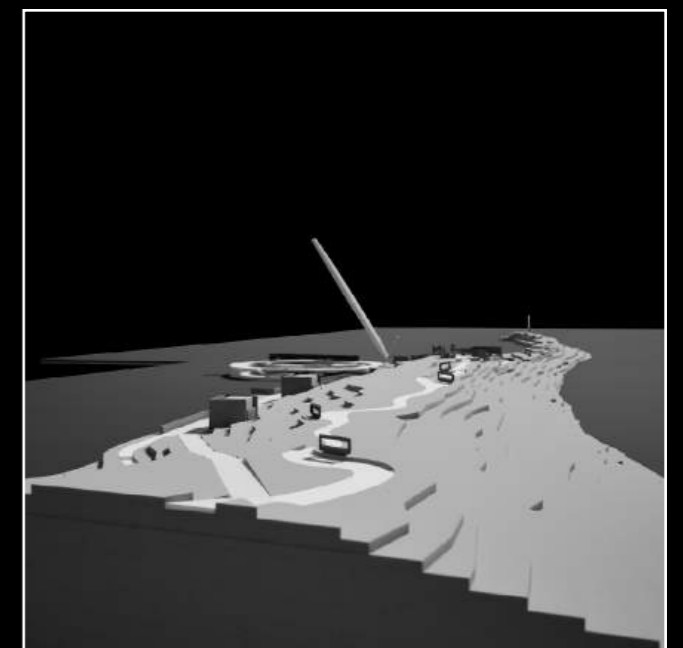
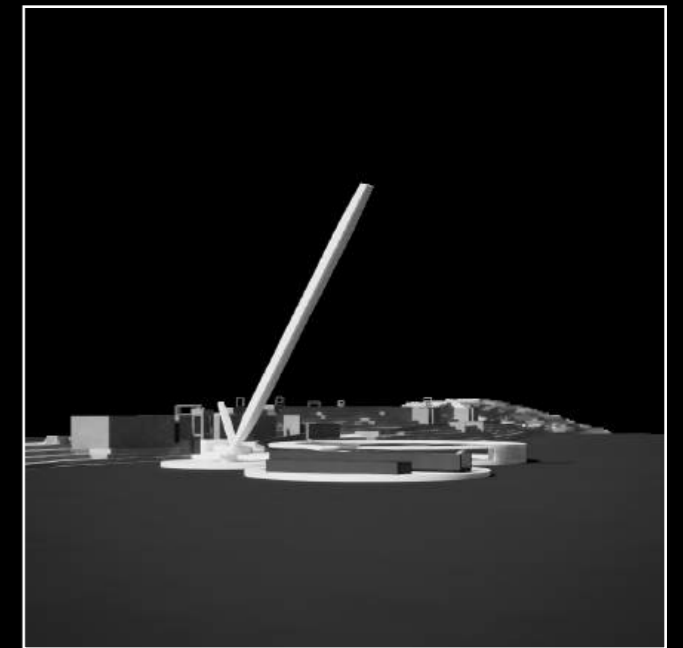
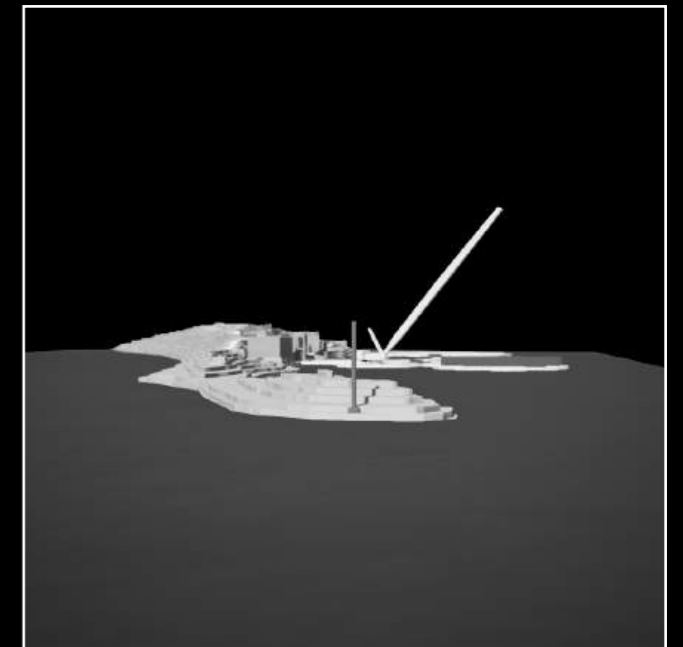
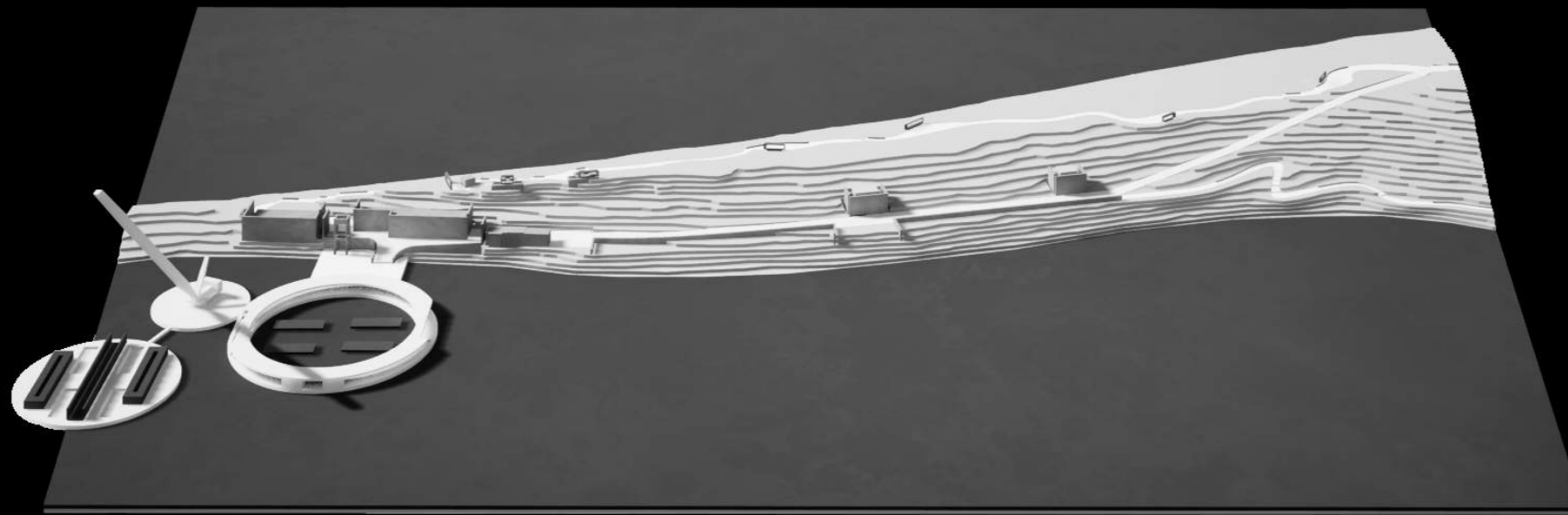
ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ - ΠΙΣΩ ΟΨΗ

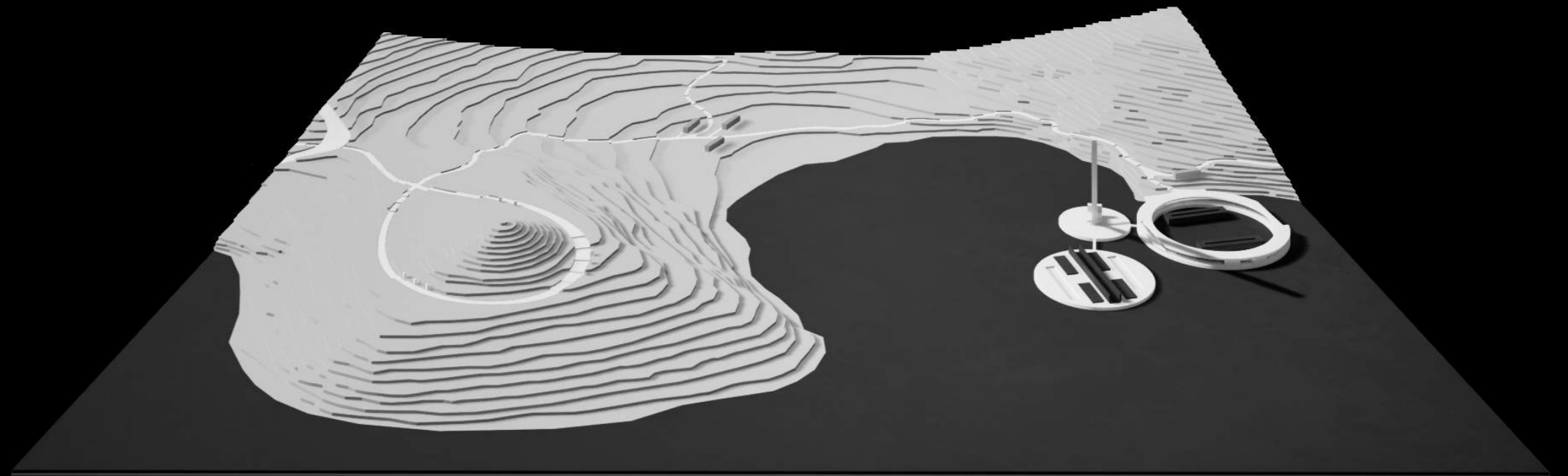
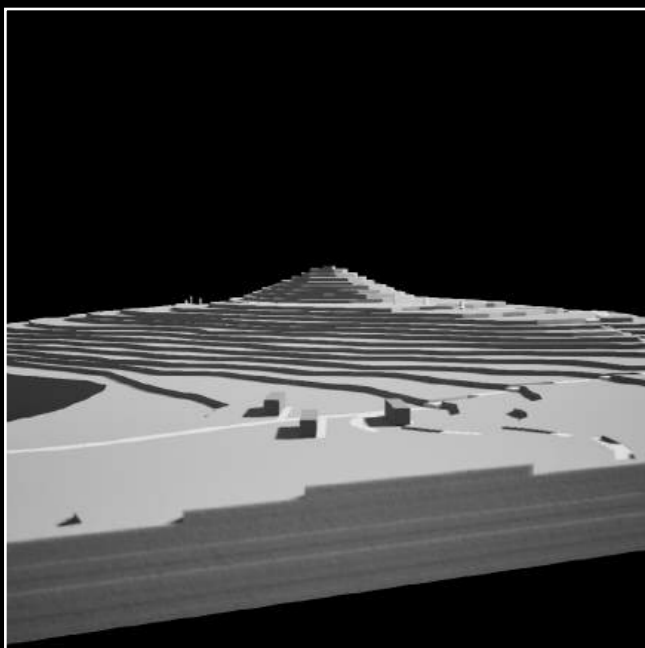
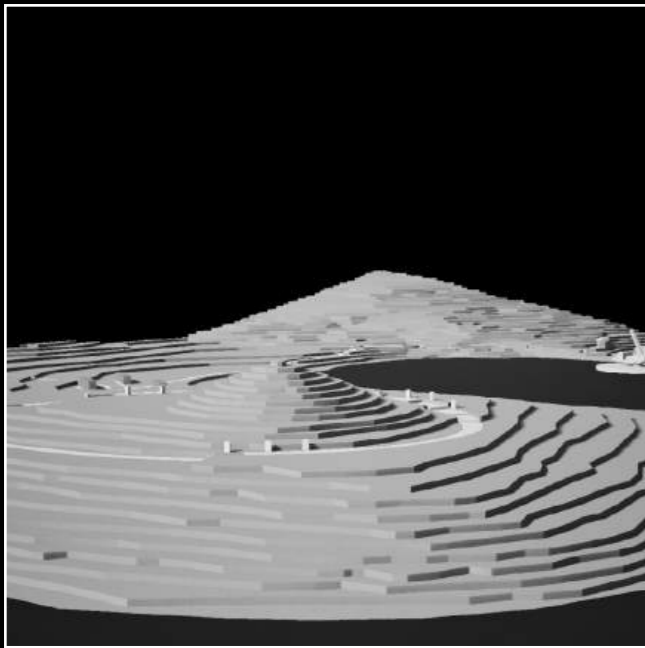
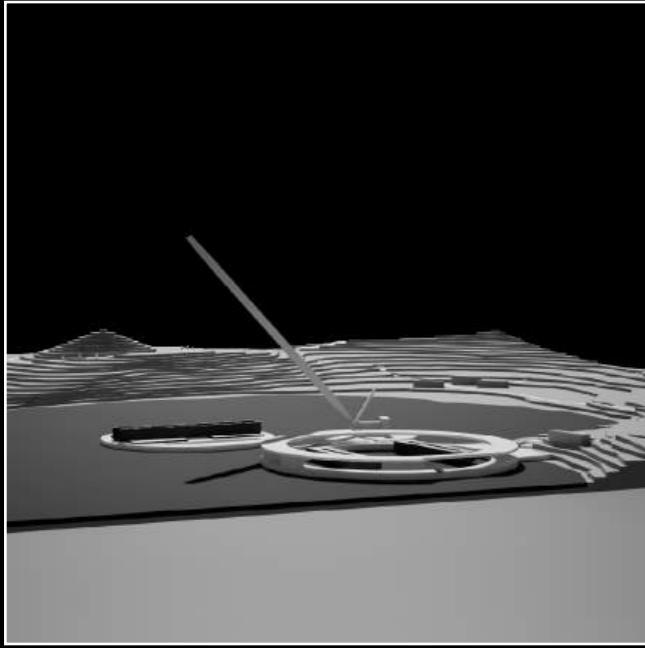
ΤΡΟΠΑΙΑ ΑΚΡΑ

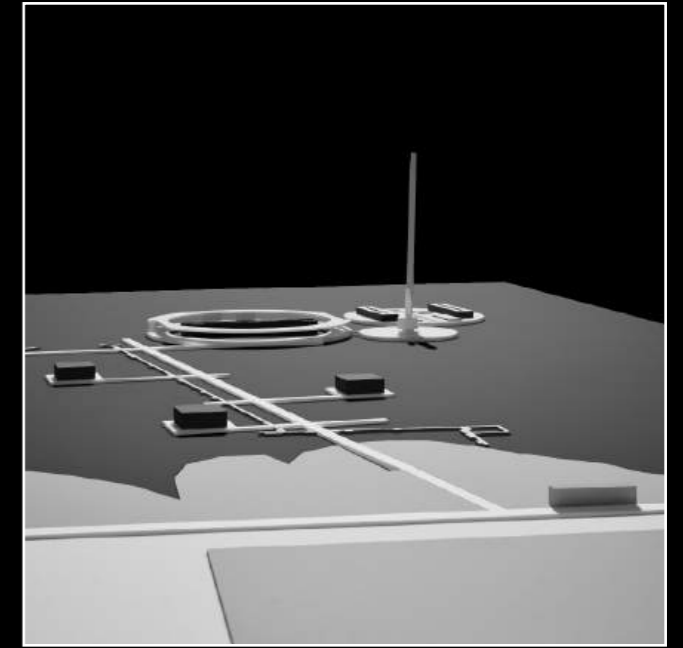
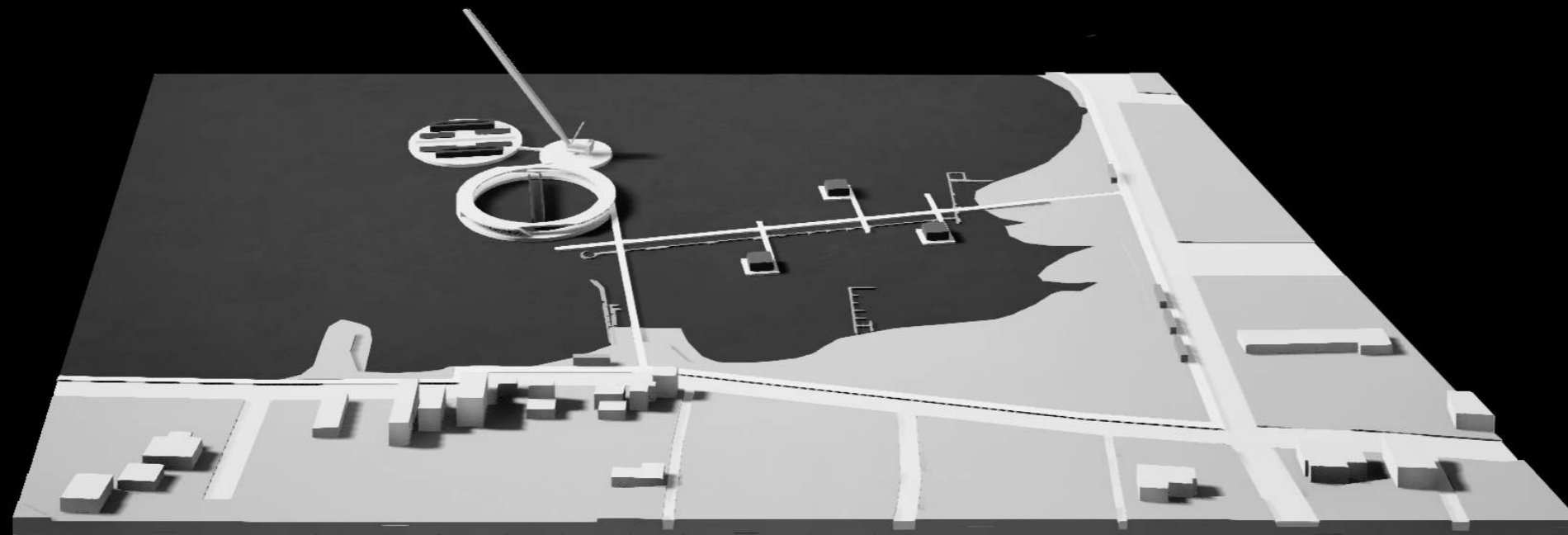
NAYTIKO OXYPO

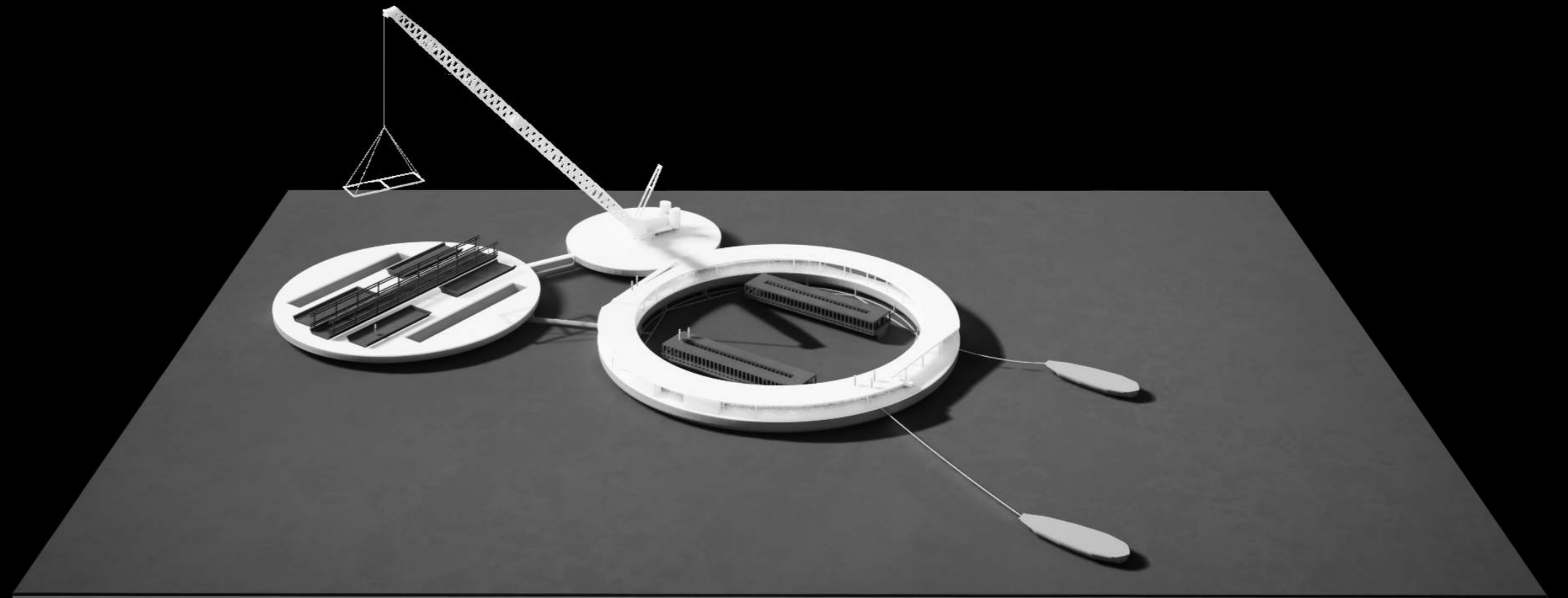
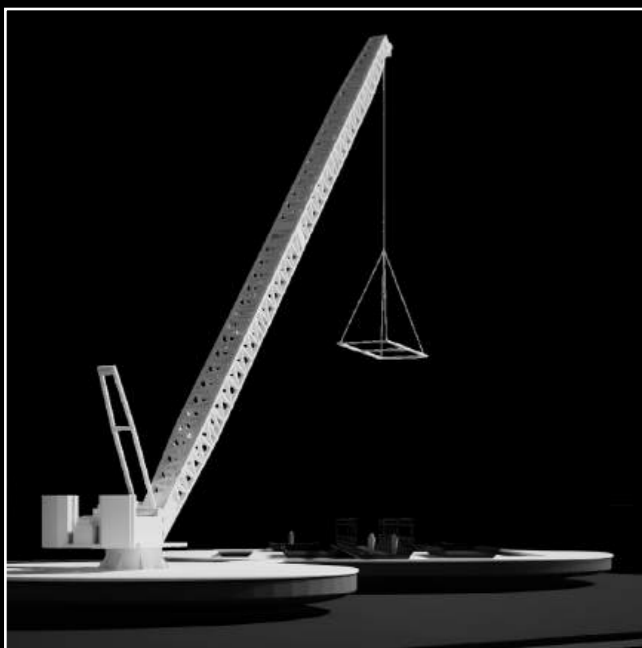
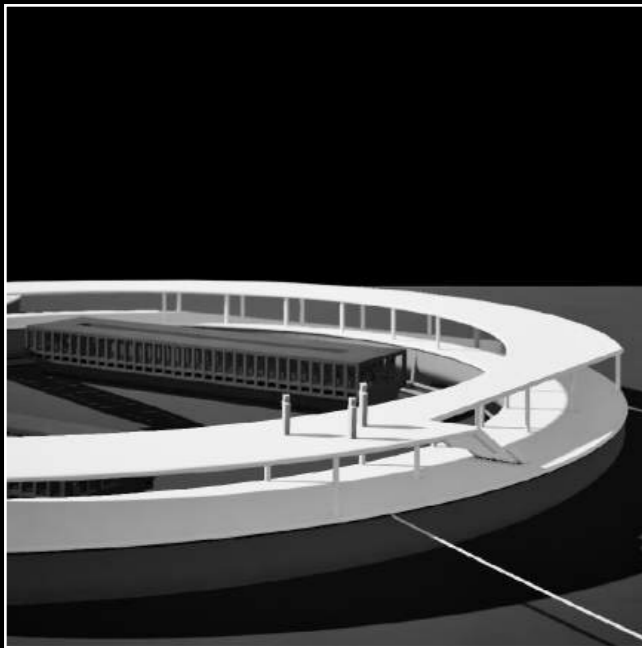
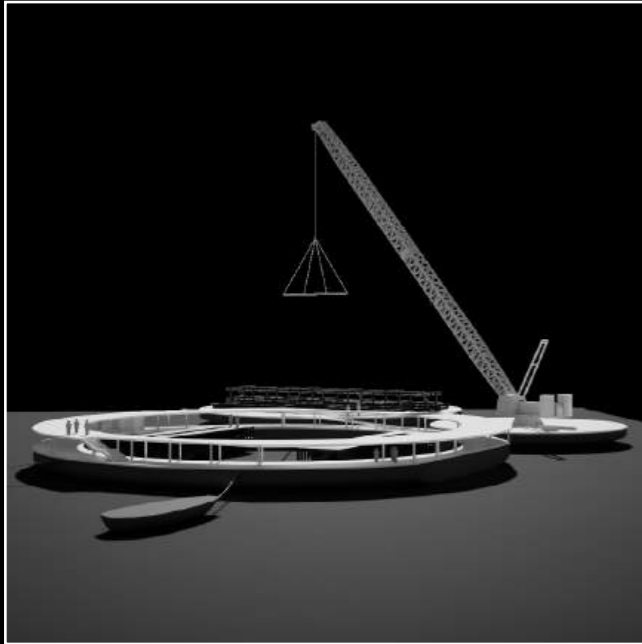
ΤΥΜΒΟΣ

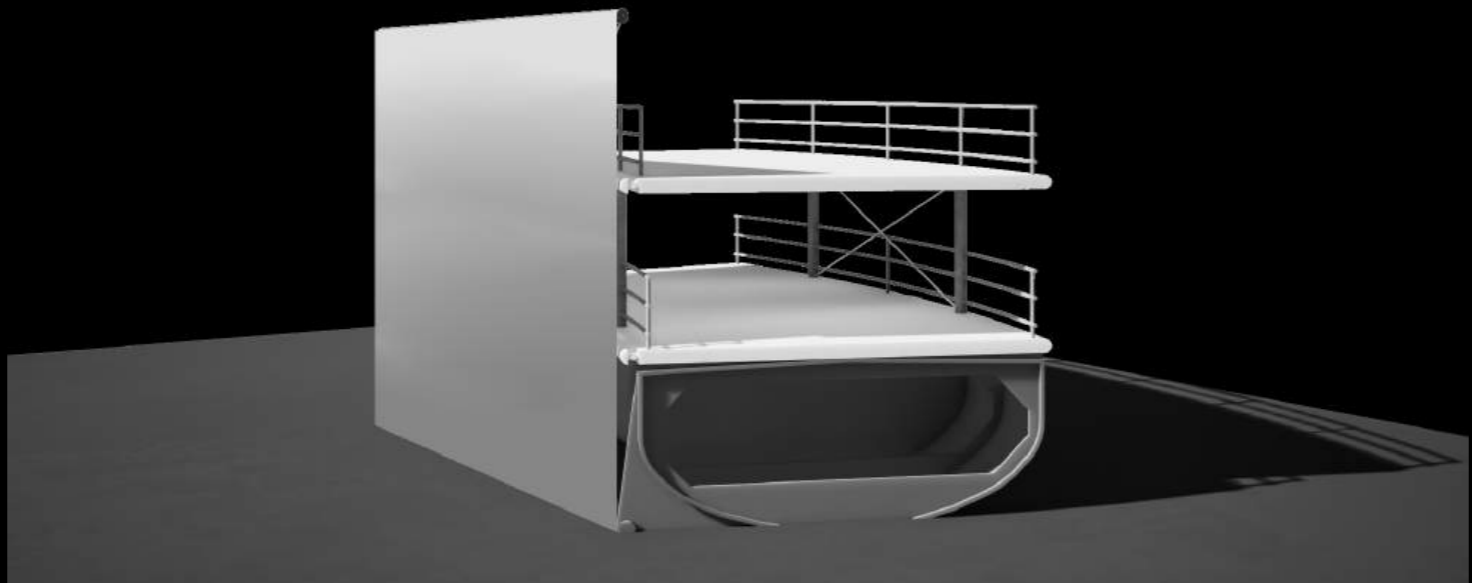
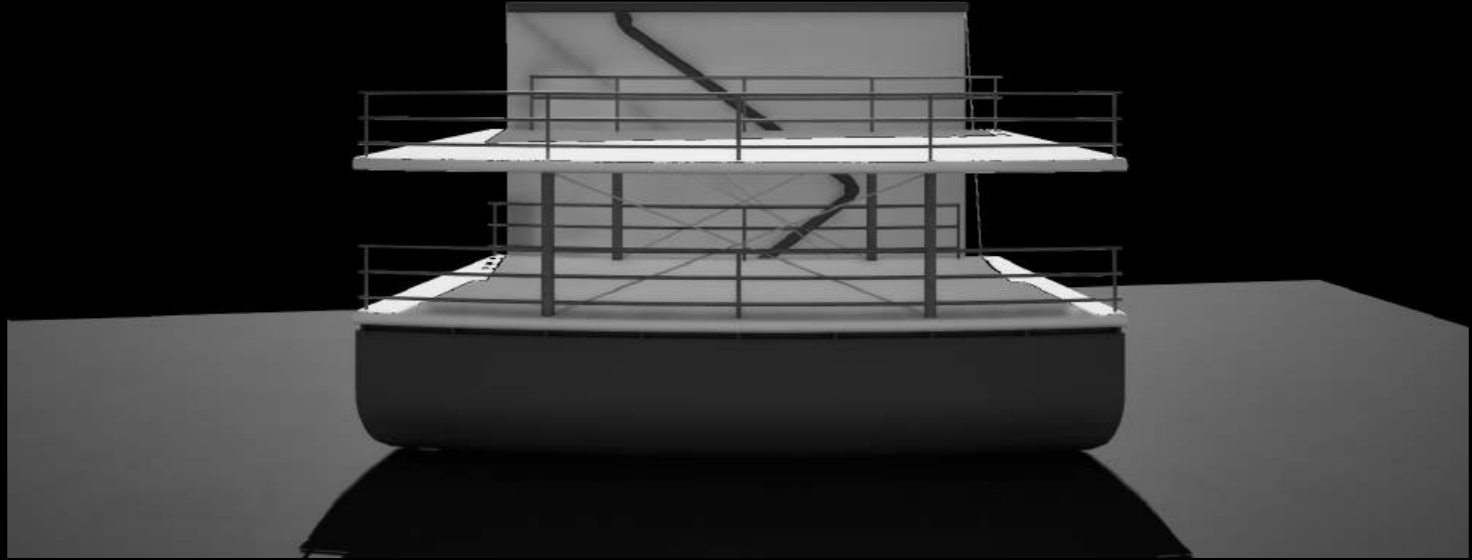
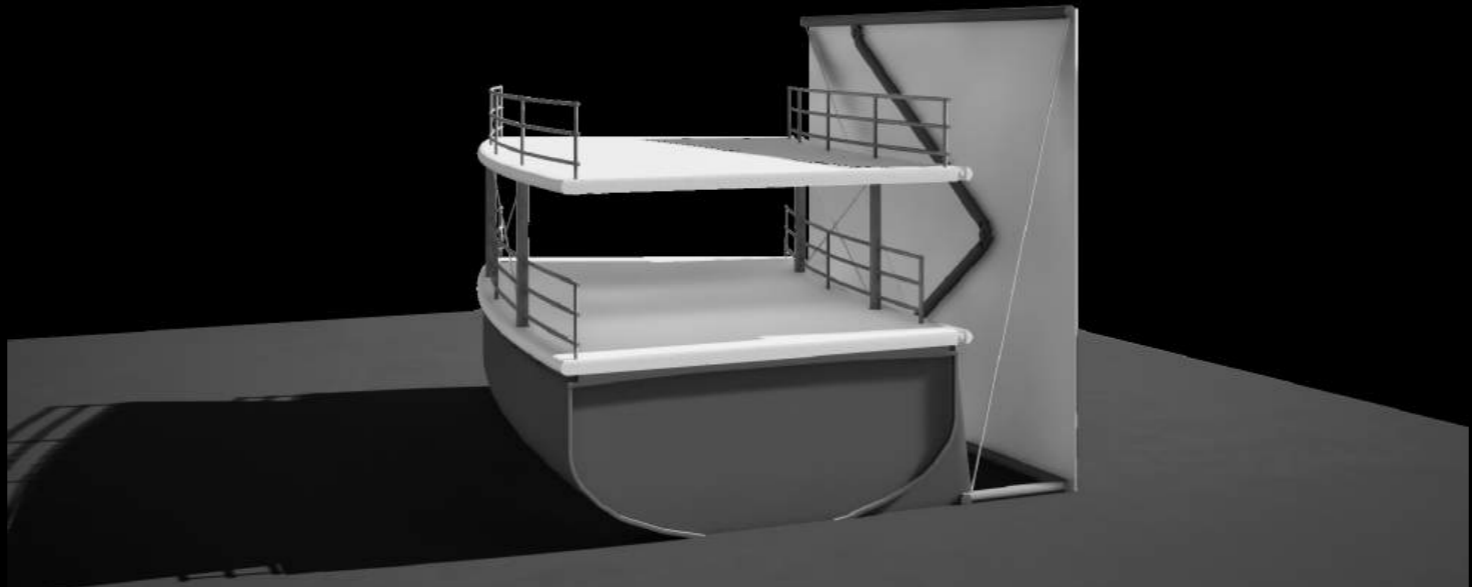

ΑΡΧΑΙΟΣ ΛΙΜΕΝΑΣ

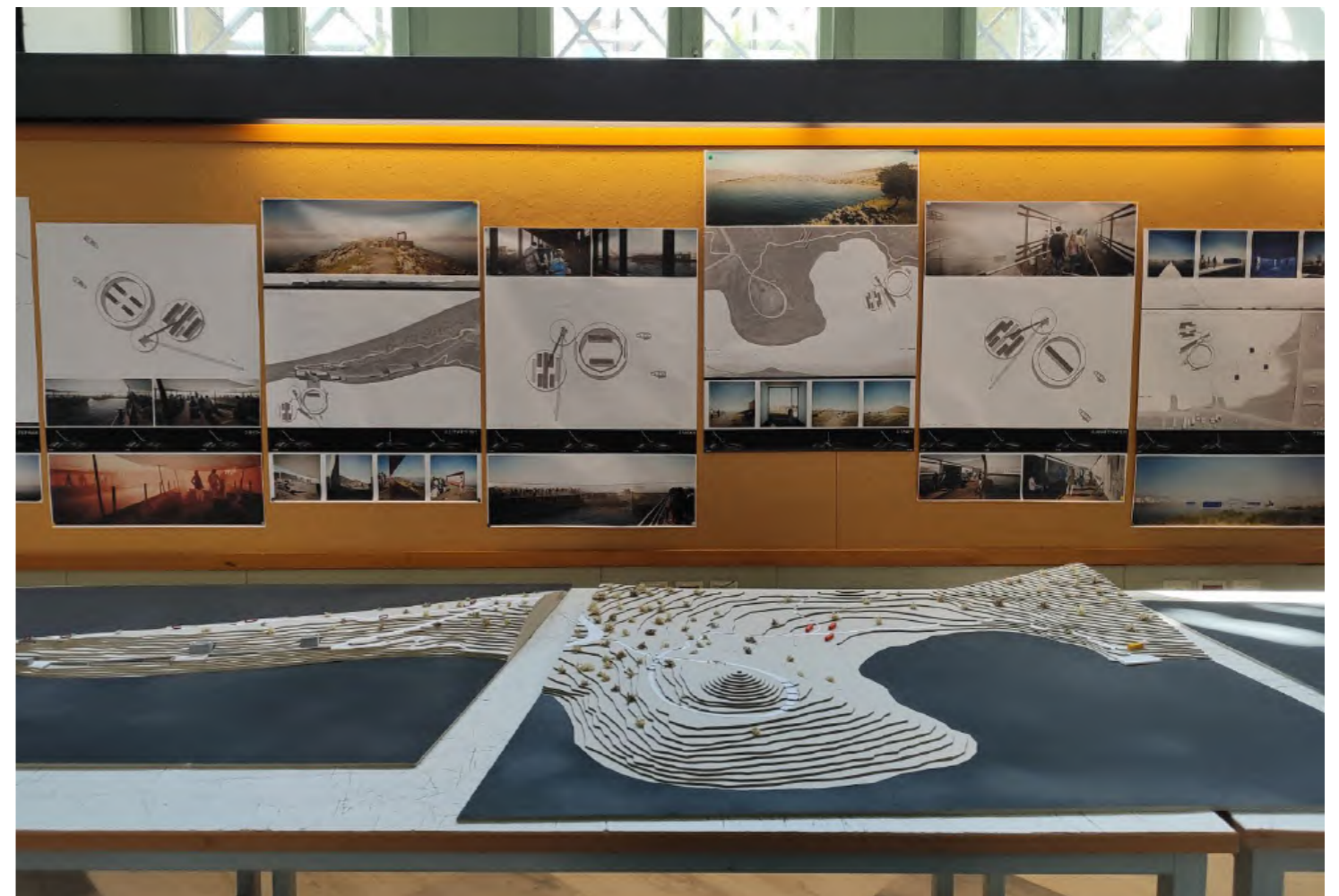
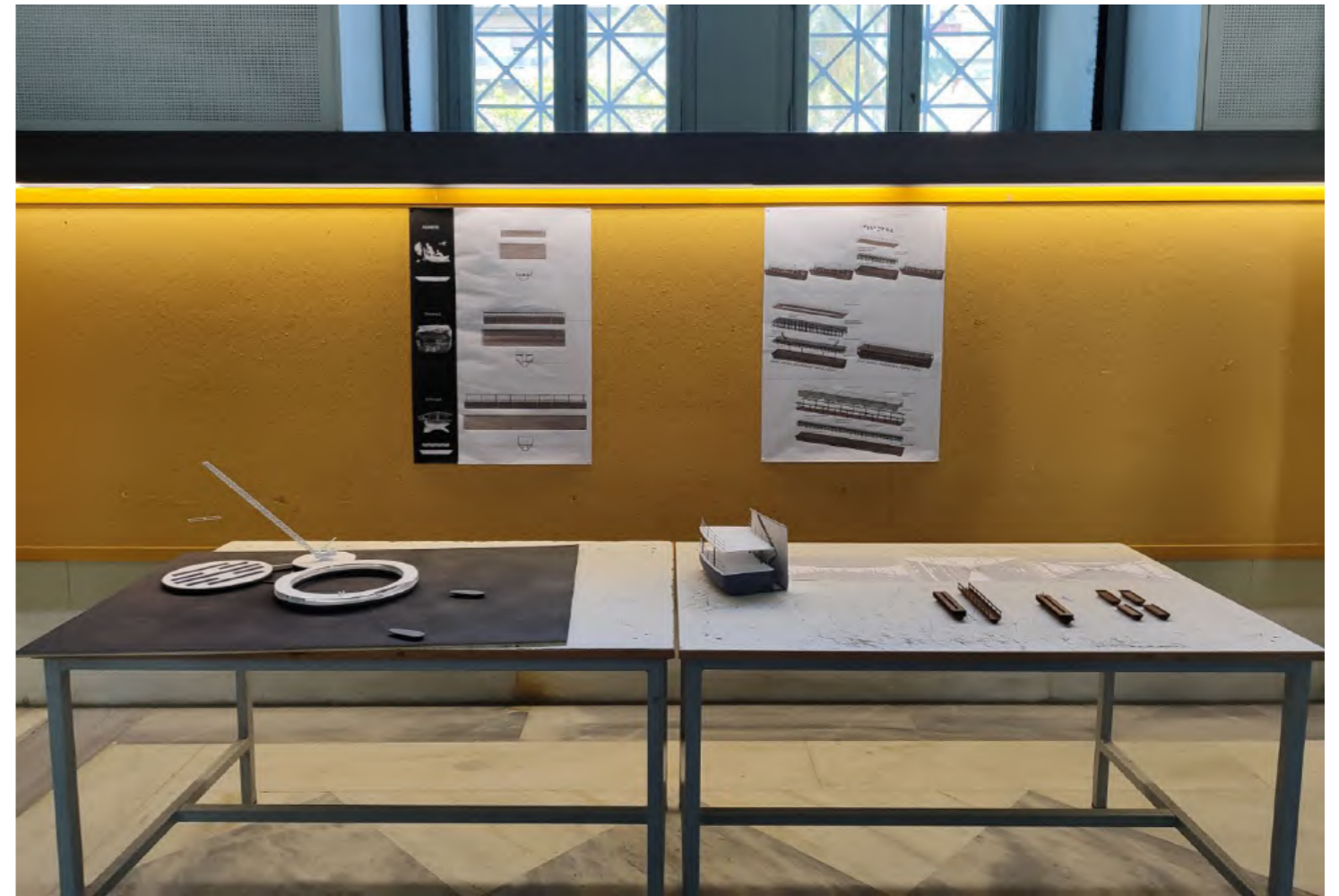
ΠΛΩΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους – ΤΟΜΟΣ Β΄ – Αρχαϊκός Ελληνισμός. Συλλογικό έργο, Εκδοτική Αθηνών, 2011.

Ciorra, Pippo, and Maddalena Scimemi, editors. *Restless Architecture: Diller Scofidio + Renfro*. Forma Edizioni, 2024.

Cohen, Jean-Louis. *Η Αρχιτεκτονική Μετά το 1889: Με το Βλέμμα στο Μέλλον*. University Studio Press, 2019.

Frampton, Kenneth. *Μοντέρνα Αρχιτεκτονική: Ιστορία και Κριτική*. 5η έκδοση, Εκδόσεις Θεμέλιο, 2023.

Koolhaas, Rem. *Delirious New York: A Retroactive Manifesto for Manhattan*. Monacelli Press, 1994.

Montaner, Josep Maria. *Ιστορία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής: Κινήματα, ιδέες και δημιουργοί στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα*. Edited by Andreas Giakoumakatos, Νεφέλη, 2014.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Παλογού, Ελένη. *Εξερευνώντας την Κυνοσούρα Σαλαμίνας: Μια Διαδρομή Μεταξύ Μύθου και Πραγματικότητας*. Διπλωματική εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2018, dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/48319. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Περγάμαλης, Γεώργιος. *Το Μουσείο της Ναυμαχίας*. Διπλωματική εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2019, dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/50857. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Srinivasan, Vignesh. *Cedric Price's Pragmatic Approach to Design*, Διπλωματική εργασία. Issuu, 2020, https://issuu.com/vigneshsrinivasan2293/docs/thesis-_vignesh_srinivasan. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Αρχαιολογία Online. Αρχαιολογία Online, www.archaiologia.gr/. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Βασιλείου, Χρυσόστομος. “Το Αρχαιοσαλαμινιακό μας Άγος.” *Thesalaminians*, 29 Φεβ. 2012, <https://thesalaminians.wordpress.com/2012/02/29/%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C-%CE%BC%CE%B1%CF%82-%CE%AC%CE%B3%CE%BF%CF%82-2/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Ζηργάνος-Καζολέας, Κωνσταντίνος, και Ηλιάνα Παπαγγελή. “Η σύγχρονη ναυμαχία της Σαλαμίνας”. Solomon, 2020, <https://solomon.shorthandstories.com/i-sigxroni-navmaxia-tis-salaminas/index.html>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Ιστοσελίδα Δήμου Σαλαμίνας. Δήμος Σαλαμίνας, www.salamina.gr/. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024. “Σαλαμίνα: Πέτρινα Κτίρια του Ναυτικού Γίνονται Χώροι Πολιτισμού.” *Athens Voice*, 10 Νοε. 2021, www.athensvoice.gr/politismos/714993/salamina-petrina-ktiria-toy-naytikoy-ginontai-horoi-politismoy/. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

“Τα Μονοπάτια της Σαλαμίνας.” *topoguide.gr*, https://www.topoguide.gr/islands/saronic/advs_salamina/salamina_hiking.php. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

“Χλωρίδα της Σαλαμίνας.” *topoguide.gr*, www.topoguide.gr/islands/saronic/advs_salamina/salamina_flora.php. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

“Accessories for Marine Construction Barges.” *Pile Buck Magazine*, 18 Oct. 2022, www.pilebuck.com/accessories-marine-construction-barges/. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Christo, Jeanne-Claude. “The Floating Piers”. Christo and Jeanne-Claude, 2014-2016, <https://christojeanne-claude.net/artworks/the-floating-piers/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

DMS Marine Consultant. *Strength and Stiffness: Design of Structural Foundations*. DMS Marine Consultant, 2021, <https://www.dmsonline.us/strength-and-stiffness-design-of-structural-foundations/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Kikutake, Kiyonori. “Marine City Megastructure: Kiyonori Kikutake.” *Archeyes*, 2 Νοε. 2021, archeyes.com/marine-city-megastructure-kiyonori-kikutake/. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Maritime New Zealand. “Barge Stability Guidelines - New Zealand.” *Azoresuperyachtservices.pt*, <https://www.azoresuperyachtservices.pt/images/paises/NOVA%20ZELANDIA/Barge%20Stability%20Guidelines%20-%20New%20Zealand.pdf>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Salazar-Domínguez, Cristian M., et al. “Structural Analysis of a Barge Midship Section Considering the Still Water and Wave Load Effects.” *Journal of Marine Science and Engineering*, vol. 9, no. 1, Jan. 2021, MDPI AG, <https://doi.org/10.3390/jmse9010099>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

The Trireme Trust Archive. Wolfson College, Cambridge, 2018, <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024

ΠΗΓΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

1, 2, 4: <https://www.protothema.gr/politics/article/513936/deite-ton-kammeno-san-allo-salaminomaho/>. Επεξεργασία του ιδίου.

3 : <https://www.salamina.gr/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%85/%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%B-F%CE%B8%CE%AD%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CF%84%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B-F%CF%82-%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CF%87%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%83%CE%B-F%CF%8D%CF%81%CE%B1/>. Επεξεργασία του ιδίου.

5: <https://www.kathimerini.gr/society/977213/gordios-desmos-i-naymachia-tis-salaminas/>. Επεξεργασία του ιδίου.

6-44: Του ιδίου

45: [https://en.wikipedia.org/wiki/Lion%27s_Mound#/media/File:0_Braine-l'Alleud_051012_\(1\).JPG](https://en.wikipedia.org/wiki/Lion%27s_Mound#/media/File:0_Braine-l'Alleud_051012_(1).JPG) Επεξεργασία του ιδίου.

46: <https://pearlharbor.org/>. Επεξεργασία του ιδίου.

47: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.tripadvisor.com%2FAttractionProductReview-g188659-d13201016-Bastogne_War_Museum_Entrance_Ticket-Bastogne_Luxembourg_Province_The_Ardennes_Wall.html&psig=AOvVaw0Uo9g29pDtUIBhVFOp9CTj&ust=1731243927959000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBcQjhxqFwoTCLivoqyoz4kDFQAAAAAdAAAAABAE. Επεξεργασία του ιδίου.

48: <https://www.archdaily.com/874308/mirador-interpretativo-batalla-de-chacabuco-felipe-ovalle-fuica/594c73aab22e3898a7000723-mirador-interpretativo-batalla-de-chacabuco-felipe-ovalle-fuica-image>. Επεξεργασία του ιδίου.

49: <https://www.agriniopress.gr/deite-live-tin-anaparastasi-tis-naymachias-tis-naypaktoy/>. Επεξεργασία του ιδίου.

50: <https://www.kentonline.co.uk/canterbury/news/farm-recreates-wartime-experience-190595/>. Επεξεργασία του ιδίου.

51: <https://www.spanopoulos-group.com/equipment/floating-cranes/crane-barge-ignatios-ii>. Επεξεργασία του ιδίου.

52: <https://www.sansimera.gr/news/i-archaii-ellines-ekmetalleuthikan-ton-kairo-gia-na-nikisoun-tous-pers-es-sti-salamina>. Επεξεργασία του ιδίου.

53: <https://www.fabb.cc/publication/analogread-digitalwrite>. Επεξεργασία του ιδίου.

54: <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/od-27-lipca-panorama-raclawicka-ponownie-otwarta-dla-zwiedzajacych>. Επεξεργασία του ιδίου.

ΠΗΓΕΣ ΧΑΡΤΩΝ

Οι χάρτες αξιοποιούν πληροφορίες και ορθοφωτογραφίες των παρακάτω ιστοτόπων:

Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο. Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Εθνικό Κτηματολόγιο και Χαρτογραφικό Σύστημα. Ελληνικό Κτηματολόγιο Α.Ε., <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Εφαρμογή Γεωπληροφορικής Επικαιροποίησης Πολεοδομίας. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, <http://gis.epoleodomia.gov.gr/v11/#/>. Πρόσβαση στις 9 Νοε. 2024.

Χρήσεις Γης. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, <http://msa.yreka.gr/>. Πρόσβαση στις 9 Νοεμβρίου 2024.

